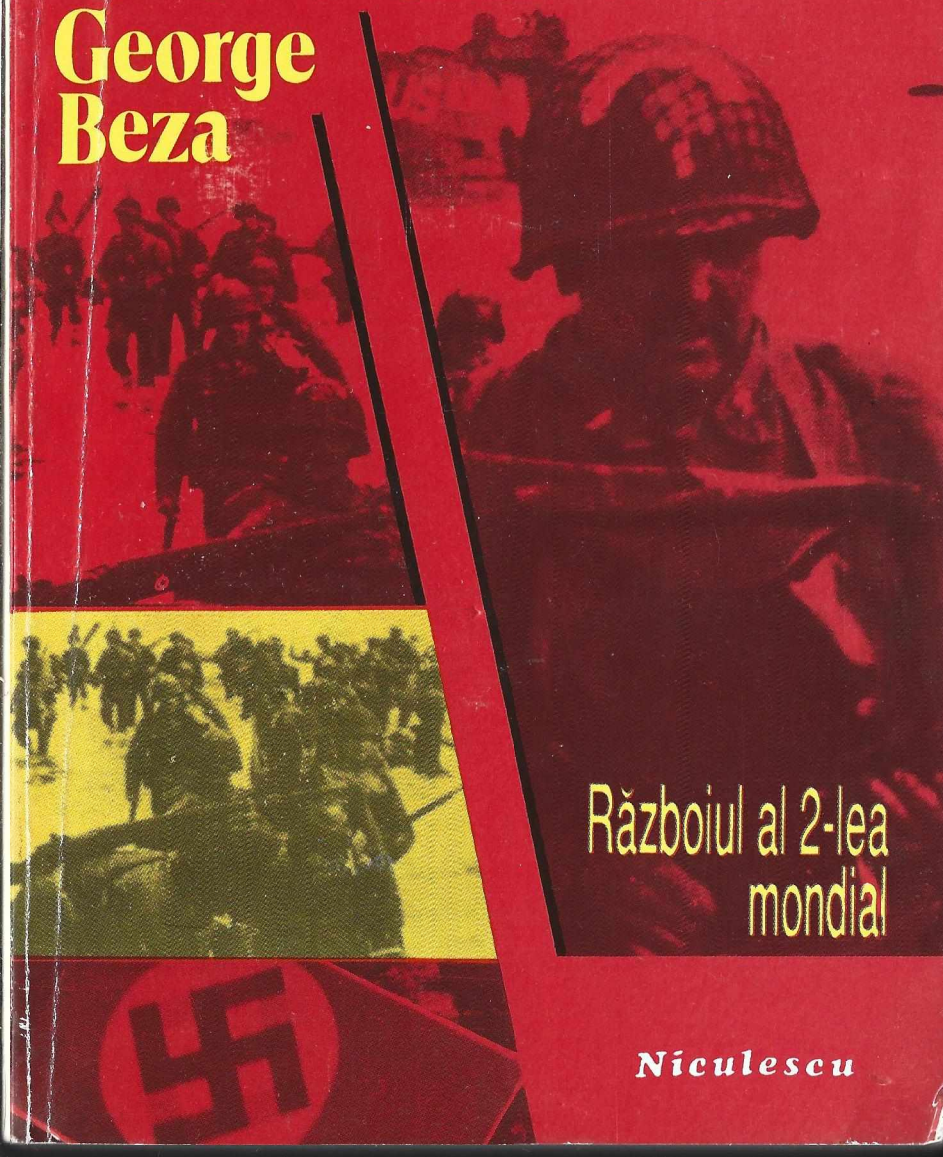

misiune de război

George
Beza

Războiul al 2-lea
mondial

Niculescu

George Beza

MISIUNE DE RĂZBOI

În vârtoarea celui de-al doilea război mondial, se produce în Europa de Est ceea ce istoricii au numit **MIRACOLUL ROMANESC**, când țara noastră își recucește independența, se detașază de Axă și se aliază Națiunilor Unite. George Beza, membru activ al Marelui Cartier General al Forțelor Aliate, povestește calvarul României în timpul acestei conflagrații, înfățișând lupta plină de abnegație a patrioților români angajați în rezistența anti-nazistă și sprijiniți de aliați.

*O palpitantă aventură
trăită, văzută din
"tabăra" Aliatilor*

*O carte ce încearcă să
elucideze momentul cel mai
controversat din istoria
României*

Despre carte

Când, în vâltoarea celui de-al II-lea Război Mondial, Aliații au chemat națiunile invadate de Axă să se răscoală împotriva ocupantului nazist, patrioții de pretutindeni au luat armele, luptând eroic pentru victoria aliată și propria eliberare. La 23 August 1944, se produce în Europa de Est ceea ce istoricii au numit MIRACOLUL ROMÂNESC, când țara noastră își recucerește independența, se detașează de puterile Axei, aliindu-se cu Națiunile Unite, și contribuie hotărâtor la scurtarea războiului. George Beza, luptător activ în serviciul Marelui Cartier General al Forțelor Aliate (în timpul celui de-al II-lea Război Mondial) povestește calvarul României în timpul acestei conflagrații, înfățișând lupta plină de abnegație a patrioților români angajați în rezistența antinazistă și sprijiniți de forțele aliate.

Despre autor

George Beza s-a născut la Constanța în 1907. Urmează studii de filologie, după care, în 1929, îmbrățișează meseria de ziarist. Devine membru al Partidului Național Țărănesc, prezidat în acea perioadă de Ion Mihalache. Adversar implacabil al puterilor Axei, este silit să se expatrieze la Istanbul la 10 noiembrie 1940. Aici pune bazele unei puternice mișcări românești de rezistență împotriva ocupațiilor hitleriste. Ca luptător activ în serviciul Marelui Cartier General al Forțelor Aliate, a participat la numeroase misiuni, urmărind eliberarea României de sub dominația puterilor Axei, aducând o prețioasă contribuție la actul hotărâtor de la 23 August 1944. Între 1951 și 1955, persecutat de puterea comunistă ce se instaurase în România, cunoaște teroarea închisorilor Gherla, Mărgineni, Ocnile Mari ș.a. George Beza trăiește actualmente la Paris.

George Beza

**MISIUNE
DE
RĂZBOI**

Al II-lea război mondial

Traducere
Paula Romanescu

Niculescu

Editura NICULESCU SRL, București, 1994

Adresa: 78182 - București, Sector 1, Str. Octav Cocărăscu 79

Telefon/Fax 618.20.29

Coordonare: *Gheorghe Dumitru*

Coperta: *Simona Dumitrescu*

Lector: *Laura Ivona Dumitru*

Procesare computerizată: *TOP-GAL SRL*

ISBN 973-568-058-0

Tipărit la *Imprimeria de Vest* - Oradea, Cda. 311/1994

NOTĂ DESPRE EDIȚIA ROMÂNĂ

Cartea de față, publicată inițial de autor în 1977, în limba franceză, la o editură pariziană, cuprinde o bogată prezentare a rezistenței antifasciste și antihitleriste desfășurate înăuntrul și în afara țării de către forțele politice necomuniste din România în anii celui de al doilea război mondial, ca și a misiunilor speciale de război îndeplinite în România și în direcția acestora de puterile occidentale ale coaliției Națiunilor Unite.

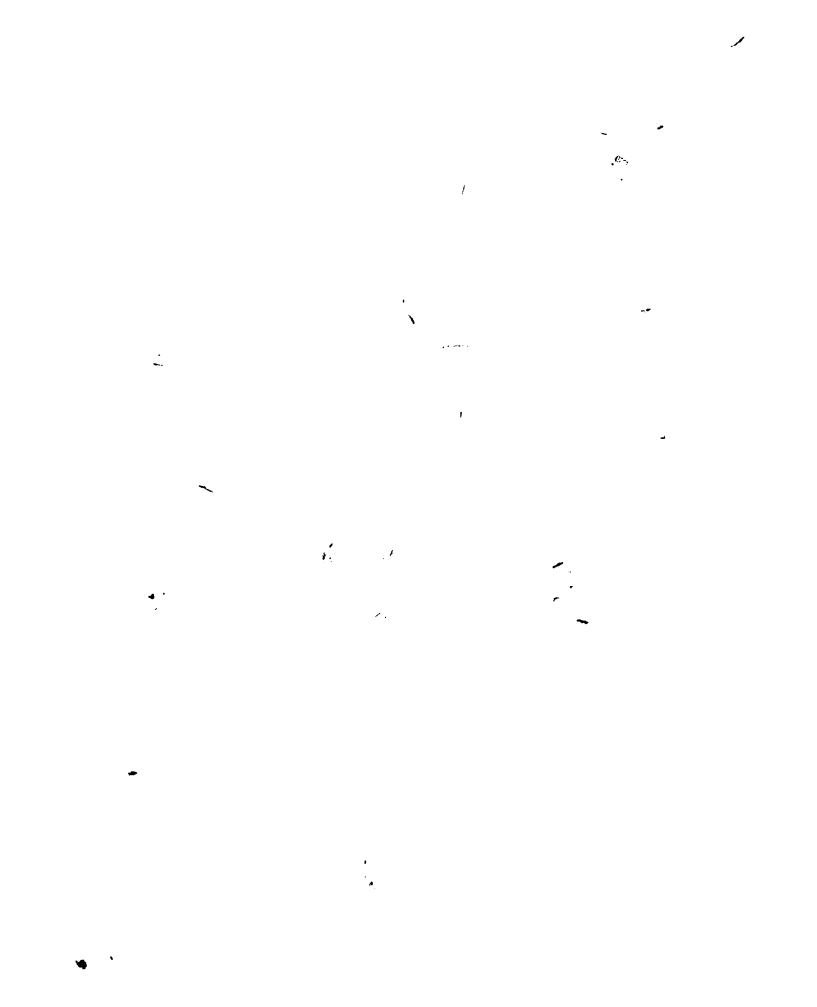
Editarea ei răspunde interesului legitim al cititorului român de azi de a cunoaște această activitate și personalitățile sale proeminente, fără de care nu ar putea fi apreciată la justa valoare contribuția de seamă a poporului român la înfrângerea fascismului.

Renunțarea, în ediția română, la paginile de prezentare a României antebelice ce se adresau de fapt cititorilor francezi, dar care pentru cei români sunt prea cunoscute și, deci, ar îngreuna inutil lucrarea, ni s-a părut că se impune; din considerente similare nu au mai fost reluate paginile finale, pe care evoluția social-politică a României de după decembrie 1989 le-a făcut să fie depășite.

Motive de ordin tehnic au împiedicat, din păcate, reproducerea fotografiilor și facsimilelor din ediția franceză.

Evident, fiind o simplă traducere, informațiile și aprecierile cuprinse în lucrare aparțin exclusiv autorului. Am semnalat, unde a fost cazul, în note de subsol, puținele inadvertențe de date ori nume, ca și aprecierile nevalidate de cercetarea istorică românească.

Conf. univ. dr. Martin Nedelea

CUVÂNT ÎNAINTE

În timpul celui de-al doilea război mondial, am servit cauza Națiunilor Unite la Marele cartier general al Forțelor Aliate din Orientul Apropiat.

La sfârșitul războiului, generalul Sir Bernard C. T. Paget, GCB, DSO, MC, comandantul șef al forțelor din Orientul Apropiat, confirma serviciile pe care le-am adus cauzei aliate și contribuția mea la eliberarea Europei, prin Certificatul de serviciu nr. B/124, datat 28 iunie 1945, care poartă foarte onorabila sa semnătură:

„Se atestă prin prezenta că Dl. George Beza, în perioada 1941-1944, a servit cu credință și loialitate cauza aliată și, prin acțiunea sa, a contribuit la eliberarea Europei.”

Născut în România, în 1907, sunt macedoromân după tată și dacoromân pe linie maternă, familia noastră fiind stabilită în Dobrogea, la Constanța.

După studii de filologie, am îmbrățișat profesia de ziarist, debutând în 1929 la ziarul conservator „Epoca”.

În 1925, la vârsta de 18 ani, am aderat la Asociația „Junimea macedoromână”, al cărei președinte era profesorul și poetul George Muraru. Tatăl meu, profesorul Dumitru Beza, era secretar pentru Dobrogea.

La vârsta de 21, de ani am devenit membru al „Societății de cultură macedoromână”, sub președinția profesorului Iuliu Valaori, unul dintre membrii fondatori ai Partidului Conservator care-l avea ca președinte pe Grigore N. Filipescu. Acesta mi-a încredințat organizarea și conducerea secțiunii de tineret a partidului.

Între 1925-1931, m-am dedicat, cu riscul pierderii libertății și chiar a vieții, cauzei naționale privind transferarea populației macedonene din țările balcanice în România, cu scopul de a fi statomnicită în Dobrogea. Atunci a izbucnit din inimile comunității macedoromâne, al cărei izvor de poezie populară nu va seca niciodată, balada „Ohe, Beza, frate!”

De-abia terminasem serviciul militar când, o dată cu venirea la putere a lui Hitler în Germania, fiecare patriot român simțea responsabilitatea de a atrage atenția asupra pericolului pe care îl reprezenta

nazismul atât pentru întreaga Europă, cât și pentru propria noastră patrie, România.

Pe lângă pericolul sovieto-comunist, care de mult timp bântuia prin Europa, își făcea apariția o nouă amenințare: nazismul german.

O nouă luptă mă aștepta.

Pentru a-mi împlini datoria în cele mai bune condiții, am aderat la Partidul Național-Țărănesc, prezidat la vremea aceea de Ion Mihalache. Am devenit, în același timp, patronul tipografiei „Alfa” cu sediul în str. Izvor nr.40 din București, tipografie care, din 1936 până în 1938, a imprimat zi și noapte material de propagandă anticomunistă și antinazistă. Totodată, numit de președintele partidului comandant al gărzilor național-țărănești, am străbătut țara de la un capăt la altul, organizându-i pe luptătorii democrați în formațiuni de apărare împotriva comandourilor naziste.

În martie 1936, în cotidianul „Dreptatea”, organ de presă al Partidului Național-Țărănesc, se scria: „DL. George Beza, dezvăluind ideologia și metodele organizațiilor totalitare, a adus un real serviciu țării.”

Sub dictatura regelui Carol al II-lea, am format un mare număr de combatanți național-țărăniști ca luptători ai rezistenței și libertății căci, pentru mine, ca și pentru mulți alți șefi politici democrați, confruntarea între România și dușmanii săi totalitari (cel deal Treilea Reich și Uniunea Sovietică) era neîndoielnică. Și noi înțelegeam că acest rău putea oricând surveni: răul numit ocupația străină. Era, deci, de datoria noastră să avem în vedere această eventualitate și să pregătim cadrele insurecționale.

Așadar, în perioada 1938-1940, am pus bazele organizării „grupelor de luptători”, viitorii combatanți din rezistență pentru libertate.

În timpul unui congres al naziștilor români, congres patronat de Hitler prin reprezentanții săi Gerhard Zehrer și Helmut Hufer - membri ai „Hitlerjugend” - șefii democrați și liberali au fost condamnați la moarte. Pe lista în fruntea căreia figurau numele lui Ion Mihalache, președintele Partidului Național-Țărănesc, Nicolae Iorga, fost prim-ministru, Nicolae Titulescu, ministru de externe, Virgil Madgearu, fost ministru, a fost trecut și numele meu.

Adversar neîmpăcat al puterilor totalitare, expansioniste care urmăreau să-și extindă hegemonia în Europa și în întreaga lume, fiind căutat de agenții celui de-al Treilea Reich german și aflându-mă în pericol de moarte, după instaurarea domniei terorii hitleriste asupra țării mele, am fost obligat să mă expatriez la 10 noiembrie 1940, cu acordul și sprijinul conducerii partidului meu. Înainte de a mă refugia, am transmis comanda cadrelor insurecționale celor doi frați ai mei, Iancu și Costel, precum și altor prieteni politici.

Refugiat la Istanbul, m-am pus imediat sub protecția Ambasadei Marii Britanii în Turcia.

Am fost abilitat cu inițierea unei mișcări românești libere în Orientul Apropiat.

În acea vreme, părerile privind destinul României și al întregului sud-est european erau neclare, ba chiar contradictorii.

Puțini erau aceia care credeau că țările carpato-balcanice și-ar fi putut aduce contribuția la înfrângerea Axei, ele fiind considerate ca victime sigure ale imperialismului german. În această chestiune eu aveam idei clare și ferme, fondate pe istoria acestor țări și pornind de la conștiința națiunilor lor: România și toate țările Europei orientale - cu condiția ca națiunile acestei zone geografice, aservite sau amenințate de puterile totalitare să fie sprijinite de forțele speciale aliate - se vor opune agresorului nazist. își vor constitui propriile lor formațiuni eliberatoare, vor scutura lanțurile oprinării naziste, se vor elibera și, alăturându-se națiunilor libere și combatante, vor contribui la victoria Aliaților.

Acesta era pariul pe care l-am făcut cu mine însumi. M-am angajat să acționez pentru eliberarea României de dominația germană pentru ca ea să poată aduce, prin acțiunea ei, o importantă contribuție la eliberarea Europei.

Și această sarcină mi-a fost încredințată în cadrul ramurilor SOE și PWE ale GHQ - MEF (Comandamentul operațiunilor speciale și Comandamentul războiului politic de pe lângă Marele Cartier, General al forțelor din Orientul Apropiat).

Aceasta a fost datoria de onoare căreia m-am devotat până când România, în frunte cu regele Mihai -

rege erou și martir - s-a detașat de Axă și s-a alăturat Națiunilor Unite și, grație câtorva sute de mii de luptători viteji, a contribuit prin faptele sale eroice la victoria aliaților asupra Germaniei naziste, începând cu 23 august 1944 - ziua eliberării României - până la 8 mai 1945, ziua victoriei Națiunilor Unite.

Ca să-mi duc la capăt îndatorirea istorică pe care mi-am impus-o de bună voie și misiunea de război politic ce mi-a fost încredințată, pe lângă mijloacele puse la dispoziție de înaltele autorități britanice, am fost sprijinit de bravi camarazi englezi combatanți în rândurile MO, SOE, PWE.

Amintesc deopotrivă concursul entuziaștilor frați de arme români liberi, originari din toate provinciile istorice, în special cei grupați în Mișcarea Română Liberă din Anglia, sub conducerea lui Viorel O. Tilea, cei grupați în Comitetul democratic român prezidat de Victor Cornea, precum și cei reuniți în Orientul Apropiat sub conducerea subsemnatului.

O remarcabilă contribuție au adus și românii liberi care au răspuns la apelul generalului Charles de Gaulle și s-au alăturat Forțelor franceze libere și Forțelor franceze din interior.

Această acțiune s-a bucurat mai ales de participarea activă, pretutindeni în România, a înflăcărașilor patrioți români angajați în Mișcarea Internă de Rezistență și Eliberare, conduși de șefii politici democrați, în frunte cu C. I. C. Brătianu și Iuliu Maniu.

Lor li se datorează izbânda luptei, iar națiunea română, recunoscătoare, păstrează și onorează memoria celor care au dispărut, la fel cum Națiunile Unite onorează aportul lor la cauza comună.

La 8 Mai 1945, Ziua Victoriei, cu satisfacția datoriei împlinite alături de toți camarazii mei, am putut spune: misiune îndeplinită!

Stă mărturie afirmației mele certificatul de serviciu care mi-a fost eliberat.

Paris, 8 mai 1975

AUTORUL

CUPRINS

ÎN LOC DE PREFAȚĂ

APELUL NAȚIUNILOR UNITE CĂTRE ROMÂNI	13
--	----

CAPITOLUL I

SITUAȚIA STRATEGICĂ DISPERATĂ A ROMÂNIEI ÎN AJUNUL ȘI LA ÎNCEPUTUL CELUI DE-AL II-LEA RĂZBOI MONDIAL (1938-1939)	15
---	----

CAPITOLUL II

DOMINAȚIA TIRANIEI HITLERISTE ASUPRA ROMÂNIEI. CICLUL INFERNAL AL OPRESIUNII, EXPLOATĂRII ȘI REPRESIUNII NAZISTE. ISTORIA TERIFLANTĂ A CELOR 130 DE ZILE ALE STATULUI LEGIONAR. REPLICA NAȚIONALĂ ROMÂNEASCĂ. ACTE DE REZISTENȚĂ ȘI LUPȚA NAȚIONALĂ DE ELIBERARE.	43
--	----

CAPITOLUL III

MIȘCAREA ROMÂNĂ DE REZISTENȚĂ ȘI ELIBERARE. (ACTIVITATEA ÎN INTERIORUL ȚĂRII)	66
---	----

CAPITOLUL IV

MIȘCAREA ROMÂNĂ LIBERĂ ÎN TERITORIILE ALIATE COMUNITATEA ROMÂNEASCĂ DIN ANGLIA (1940-1944)	91
---	----

CAPITOLUL V

NAȚIUNILE UNITE ÎN SPRIJINUL NAȚIUNII ROMÂNE	156
---	-----

CAPITOLUL VI

PROCLAMAȚIA REGELUI MIHAI AL ROMÂNIEI CĂTRE ȚARĂ	197
---	-----

ÎN LOC DE PREFAȚĂ

APELUL NAȚIUNILOR UNITE CĂTRE ROMÂNI

Apelul Națiunilor Unite, difuzat prin radio și răspândit de către aviația aliată deasupra României, proclama:

„ROMÂNI!

NAȚIUNILE UNITE ÎNȚELEG SĂ-ȘI RESPECTE CUVÂNTUL ȘI SĂ AJUTE, AȘA CUM AU PROMIS, TOATE POPOARELE ȘI TOATE PERSOANELE CARE VOR ÎNCEPE LUPTA CONTRA TIRANIEI HITLERISTE.

ROMÂNI!

ÎN INTERIORUL FRONTIERELOR VOASTRE ȘI-A FĂCUT APARIȚIA O MIȘCARE NAȚIONALĂ DE REZISTENȚĂ ȘI ELIBERARE. EA SE BUCURĂ DE SPRIJINUL MARILOR PUTERI ALIATE ȘI DE SIMPATIA ÎNTREGII UMANITĂȚI CARE LUPTĂ PENTRU DREPTATE, LIBERTATE ȘI PACE.

ZIUA VICTORIEI NAȚIUNILOR UNITE SE APROPIE. DE-A LUNGUL FRONTURILOR LUMII S-A DEZLANȚUIT OFENSIVA.

ROMÂNI!

NAȚIUNILE UNITE NU VOR SĂ VĂ GĂSEASCĂ ÎN TABĂRA DUȘMANULUI ÎNVINS.

PENTRU BINELE ȘI VIITORUL PATRIEI VOASTRE, ALTĂTURAȚI-VĂ MIȘCĂRII DE ELIBERARE!”

NAȚIUNILE UNITE

CAPITOLUL I

SITUAȚIA STRATEGICĂ DISPERATĂ A ROMÂNIEI ÎN AJUNUL ȘI LA ÎNCEPUTUL CELUI DE-AL II-LEA RĂZBOI MONDIAL (1938-1939)

*„În ceasurile de cumpănă, un
popor își dezvăluie adevăratul
spirit național și cel al poporului
român este bine oțelit.”*

(Saint Brice)

În pofida împrejurărilor potrivnice, România s-a dovedit, în cursul celui de-al doilea război mondial, fidelă și loială alianțelor sale și acor-
durilor de prietenie atlanto-mediteraneene.

În anii 1938-1939, regele Carol al II-lea, prevăzând declanșarea celui de-al doilea război mondial — eveniment de netăgăduit la acea vreme, — a instaurat un guvern în care puterea executivă era predominantă, cu scopul de a controla mai bine problemele statului și forțele națiunii, de a urmări și supune, cu mai multă

siguranță, primejdiile externe și interne cu care se confrunta România; de a pune în lumină caracterul religios, profund creștin, al națiunii române în raport cu adversarul său păgân nazist și cel ateu-sovietic. În această ultimă idee, conducerea guvernului român a fost încredințată patriarhului ortodox Miron Cristea, vechi luptător pentru eliberarea Transilvaniei de sub jugul austriac.*

Din nefericire, atât pentru România cât și pentru toată Europa de răsărit, pericolul unei imixțiuni și al războiului contra lor se contura cu putere atât din partea celui de-al Treilea Reich nazist, cât și din partea Uniunii Sovietice.

Europa de est se găsea între cele două părți ale cleștelui totalitar: hitlerist și sovietic.

Stabilirea frontierelor celui de-al Treilea Reich, de la Atlantic la Mediterana, până la Caucaz și cel puțin până la Urali, însemna pentru noi, europenii de est, anexarea, colonizarea.

Pe de altă parte, lărgirea către vestul european a frontierelor imperiului comunist sovietic avea pentru noi, românii, pentru polonezi și cei din țările baltice, vecinii apropiați de-a lungul frontierei occidentale sovietice, un sens limpede. Într-o primă etapă, invazia și anexarea unor imense teritorii râvnite și revendicate de U.R.S.S., mai apoi ocupația și dominația totală.

* Austro-ungar, de fapt, unguresc.

Anschluss-ul, acordul de la München, desființarea Cehoslovaciei, dubla amenințare hitleristă și sovietică împotriva Poloniei, ca și presiunile asupra României și a Balcanilor, adăugate revendicărilor teritoriale și subversiunii politice a U.R.S.S. împotriva vecinilor săi occidentali, de la Baltică la Marea Neagră, iată doar câteva puncte din lungul șir de evenimente neliniștitoare de atunci.

România era destul de puternică pentru a putea să poarte un război pe un singur front, oricât de tare ar fi fost inamicul invadator. Dar faptul de a purta războiul pe două fronturi, împotriva a doi adversari uriași, iată un lucru ce depășea chiar și vitejia cea mai temerară. Și totuși România, ca și Polonia de altfel, se pregătea în anii 1938-1939 să facă față unui război pe două vaste fronturi în același timp: cu Uniunea Sovietică și cu cel de-al Treilea Reich.

Ca să țină sub control și, la nevoie, să înlăture primejdia internă generată de acțiunile agenților dușmanilor străini, guvernul regal român a dizolvat și anihilat atât organizațiile pan-sovietice și pro-comuniste, cât și formațiunile pan-germanice și pro-naziste.

Pentru a face față oricărei agresiuni din afară, guvernul român avea în permanență un mare număr de trupe mobilizate și dirijate către toate granițele de unde pericolul s-ar fi ivit. Mai ales la vest, către Ungaria, la est, către U.R.S.S. pentru

început, ca mai apoi, după anexarea nazistă a Cehoslovaciei, să instaleze trupe și pentru a preîntâmpina amenințarea germană recentă.

Eventualitatea unui război pe două sau mai multe fronturi impunea logic examinarea necesității politicii „pământului pârlolit” și, în consecință, pregătirea pentru ceea ce avea să urmeze.

Prevăzând, așadar, politica pentru acest cel mai rău caz, fapt care, după căderea Cehoslovaciei, devenea posibil atât pentru Polonia, cât și pentru România, guvernul român a hotărât ca, în caz de război, pe toate fronturile să se opună o rezistență cu orice preț și, dacă ar fi fost constrâns la o retragere generală, să aplice planul „pământului pârlolit”.

În octombrie 1938, primul-ministru* și ministrul de război, Armand Călinescu, ordonă șefului Statului Major al Armatei și șefului Serviciului Secret de Informații (S.S.I.) să colaboreze la elaborarea unui raport informativ, amplu și complet, privind pregătirile agresive sovietice și hitleriste împotriva României.

În noiembrie 1938, regele Carol al II-lea face o călătorie de tatonare politică, diplomatică și militară în Occident, ocazie cu care vizitează Franța, Anglia și Germania.

Înainte de plecării sale, hotărăște dizolvarea tuturor grupulețelor comuniste, prin interzicerea oricărei activități a partidelor politice de toate orien-

* Miron Cristea

tările, care se adăuga dizolvării sindicatelor (roșii).

După întoarcerea regelui din vizita în Germania, unde l-a întâlnit pe Hitler care-i ceruse să aducă la putere Legiunea Arhanghelului Mihail*, pro-nazistă, jandarmeria română, din ordinul regelui, îl ucide pe șeful organizației legionare, Corneliu Codreanu. Cererea lui Hitler era insolită deoarece Codreanu declarase deschis că în cazul când regele, în calitatea sa de comandant șef al forțelor armate, ar mobiliza România împotriva Germaniei, el ar porunci legionarilor să-l ucidă pe cel care ar fi dat un asemenea ordin.

În orice țară, o asemenea sfidare la adresa unui șef de stat și comandant suprem al armatei este o crimă care se pedepsește cu condamnarea la moarte.

Drept urmare, măsurile de securitate națională împotriva amenințării de tulburare și de invazie atât nazistă, cât și sovietică au fost și mai întărite.

Politica fermă a regelui Carol al II-lea și a guvernului său, pusă cu dârzenie în slujba apărării naționale române, precum și pretenția regelui ca puterile occidentale prietene, Franța și Marea Britanie, să dea României asigurări de ajutor militar în caz de agresiune din afară, determină Londra și Parisul să acorde la 13 aprilie 1939 garanții privind integritatea teritorială a României și independența sa.

Ca urmare a acestora, guvernul Călinescu a adăugat propriile sale măsuri de siguranță națională celor ale serviciilor speciale franceze și britanice în domeniul politicii de urmat în cel mai rău caz, adică acela al aplicării acțiunii „pământ pârjolit”.

Să privim mai îndeaproape în ce constau aceste pregătiri speciale, prin care planul românesc se adapta proiectelor aliaților, ca să înțelegm mai bine ce s-a întâmplat mai târziu, în timpul războiului, când au fost create de guvernul britanic (și au intrat în acțiune în România, ca pretutindeni în Europa ocupată). Comandamentul Operațiunilor Speciale (S.O.E.) și Comandamentul Războiului Politic (P.W.E.).

Statul român a decis ca în caz de invazie inamică imposibil de respins, tot ceea ce ar fi putut fi indispensabil pentru menținerea efortului de război dușman trebuia să fie distrus pe tot cuprinsul țării, mai ales puțurile, rafinăriile și rezervele de petrol. Pe de altă parte și concomitent, trebuiau dezorganizate mijloacele de transport terestru și naval, blocată navigația pe Dunăre, cu deosebire la Porțile de Fier.

În consecință, din ordinul guvernului, Marele Stat Major al Armatei, prin organele sale specializate, a elaborat planuri concrete și minuțioase de distrugere a industriei petroliere, a mijloacelor de transport al petrolului și a altor instrumente necesare continuării războiului.

Ca și în primul război mondial, când armata română, în retragere în fața invaziei germane, incendia puțurile de petrol, de data aceasta planurile de distrugere erau întocmite chiar la nivel de stat ca o componentă necesară a planului general de apărare a țării în caz de invazie dușmană de năstăvilit. Situație care implica rezistența la limită prin orice mijloace posibile.

Din partea română, executarea planului „pământ pârjolit” revenea secției „Operațiuni militare” a Marelui Stat Major al Armatei.

Fostul ministru român al afacerilor externe, Grigore Gafencu, în notele sale „Preliminarii la războiul din est”, dezvăluie că toate pregătirile tehnice și militare fuseseră puse la punct pentru ca industria și zăcămintele de petrol să fie incendiate în caz de extremă necesitate.

Ținând cont de garanțiile acordate României de Paris și Londra, Anglia și Franța au întins o mână puternică țării noastre în acest domeniu al pregătirilor de război, respectiv rezistența înverșunată în caz de înfrângere a armatei române pe front.

Prin urmare, experții francezi și britanici în problemele războiului total și-au exprimat opinia despre planul înaintat de armata română, plan pe care l-au găsit excelent, pe de o parte, și pe de altă parte, au completat planul românesc prin planuri proprii, menite să aducă un plus de perfecțiune și eficacitate acestuia.

În acel timp, industria petrolieră românească, dezvoltată cu ajutorul capitalului francez, englez și american, era condusă, pe lângă specialiști autohtoni, de numeroși specialiști francezi și englezi. Pentru a face să funcționeze sau să stagneze industria petrolului, concursul specialiștilor aliați — britanici și francezi — era indispensabil la vremea respectivă. Aceștia, din fericire, se aflau în România. Cel de-al Treilea Reich avea, după înfrângerea Cehoslovaciei, frontieră comună cu țara noastră, iar declanșarea celui de-al doilea război mondial era practic iminentă.

România, mobilizată, era loial atașată cauzei aliate occidentale și se pregătea să-și joace activ rolul la momentul potrivit, acceptând cu înfinită măreție sufletească ideea sacrificiului suprem pe care i-o impunea poziția ei strategică disperată.

Aliatul britanic, prin ambasadorul său la București, Sir Reginald Hoare, în timpul unei audiențe la palatul regal, a analizat împreună cu regele Carol al II-lea posibilitatea de a distruge puțurile de petrol în caz de invazie nazistă și a făcut cunoscut că un specialist englez se află în România în vederea împlinirii acestei eventualități. Discutând mai apoi același subiect cu premierul Călinescu, ambasadorul dezvăluie numele specialistului englez: colonelul Colin Gubbins, mai târziu general și, din 1943

până la sfârșitul războiului, comandant șef al S.O.E., cu rang de Secretar de Stat.

La rândul său, aliatul francez, prin ambasadorul său la București, Thierry, colabora cu guvernul român în această idee și pusese la dispoziția armatei române experți francezi în materie, avându-l în frunte pe colonelul Léon Wenger.

Avându-se în vedere această ipoteză a acțiunii de război, a fost stabilită cea mai strânsă și loială colaborare între România și aliații săi.

În august 1939, agresivitatea nazistă față de Polonia atinsese punctul culminant. Prevăzând urmările atacului german împotriva Poloniei, printre ale cărui consecințe previzibile era și agravarea amenințării hitleriste contra României, guvernul român a hotărât să cheme noi contingente sub arme, contingente care aveau să fie masate la frontiera de nord a țării.

Este momentul în care „explodează” o bombă politică: încheierea pactului ruso-german, la 23 august 1939, urmată, cu o săptămână mai târziu, la 1 septembrie, de declanșarea celui de-al doilea război mondial de către cel de-al Treilea Reich hitlerist.

Voința României de a intra în acțiune alături de Polonia, Franța și Marea Britanie este paralizată de asasinarea primului-ministru român, Armand Călinescu, de către agenții Gestapo-ului, precum și de rapida prăbușire a

Poloniei sub agresiunea conjugată a naziștilor și sovieticilor. Încă de la începutul războiului, în regiunile petroliere românești se produceau pretutindeni acte de sabotaj la sonde, la centre de foraj, la stațiuni de pompare, la rafinării, la conductele și instalațiile portuare danubiene de încărcare a petrolului în tancurile petroliere.

Iată câteva sabotaje, săvârșite în toamna, iarna și primăvara anilor 1939-1940:

— Explozie la rafinăria „Româno-Americană” la Ploiești; incendiu la rafinăria „Orion” la Ploiești; incendiu la rafinăria „Apolon” la Târgoviște; incendiu la rafinăria „Noris” la Ploiești; incendiu la instalația de asfalt „Astra” la Ploiești; explozie la societatea „Unirea” din Țintea; incendiu la instalațiile petroliere „Româno-Americană” la Aricești; explozie la rafinăria „Orion” din Ploiești; explozie la rafinăria „Steaua”; perforarea conductei aparținând societății „Dacia” la Rifov, Ploiești.

De asemenea, tot de la începutul războiului, acțiunile patrioților români antinaziști au urmărit sabotarea transportului pe Dunăre cu destinația cel de-al Treilea Reich.

Asemenea acțiuni se produceau și în domeniul navigației maritime.

Operațiunile de sabotaj erau în primul rând opera rezistenței românești care începea să se contureze, să capete conștiință, să facă primii săi pași în acțiune.

Era, de asemenea, un efect al atitudinii îngăduitoare și favorabile a Serviciilor Siguranței Române, care înțelegeau să-i avantajeze pe aliații occidentali ca aceștia să poată, la rândul lor, lovi în inamicii totalitari.

Dar ele erau totodată acțiuni ale formațiilor speciale franco-britanice, a căror misiune de război era chiar aceea de a sabota transporturile către Germania, conform planurilor interceptate și ordinelor primite.

*

În calitate de ofițer al navigației civile, mobilizat la Comandamentul militar al portului maritim Constanța, am avut personal ocazia să iau cunoștință, potrivit răspunderii ce-mi revenea, de asigurare a securității navigației, de actele de sabotaj săvârșite de patrioții români sau de specialiștii aliați în detrimentul naziștilor; accidente clar neîntâmplătoare, avarii, incendii, sabordaje etc.

La Constanța, am avut ocazia să-l cunosc pe consulul britanic A.C. Kendall (mai târziu colonel G.H.Q. — M.E.F. și, după război, șef al secțiunii consulare a misiunii militare britanice de control aliat în România). Cunoșteam, de asemenea, de mai mult timp, funcționari ai agențiilor de navigație aliați, englezi, francezi și

alții cărora le știam sentimentele și activitatea în favoarea cauzei occidentale.

Eram, de altfel, ofițer de port, special autorizat de Ministerul Marinei, de amiralul Nicolae Pais, directorul general comandor Cezar Ioanițiu și comandorii Ștefan Popescu și Dumitru Niculescu, comandanți ai portului Constanța, să urc la bordul navelor străine ca să controlez prezența armelor, aparatele T.S.F. etc. și să le sigilez.

*

Britanicii angajați pe vremea aceea în operațiuni speciale de război neregulat, din cadrul navigației în România erau, între alții: D. C. Blaklay, W. Burland (la sfârșitul războiului, colonel la misiunea britanică din România), G. Marshall, W. Watson, Despart, M. Macnabb, G. Kahn, Young, D. Field, G. Gibson.

Una din metodele de sabotare a transporturilor în direcția Germaniei a fost aceea să fie angajați cu salarii tentante piloți specialiști în navigație, mai ales la Porțile de Fier, pentru ca aceștia să nu fie angajați de naziști. Într-adevăr, la Porțile de Fier nu puteau naviga decât piloți brevetați de Comisia Internațională a Dunării.

O altă metodă: anglo-francezii închiriau vapoarele, tancurile, șlepurile etc. la prețuri

uriae, cu scopul de a le bloca și de a le face indisponibile pentru transportul de mărfuri al germanilor.

România, la curent cu ceea ce englezii și francezii întreprindeau în domeniul sabotajului și al blocării navigației pe Dunăre, nu intervenea. Prin asemenea acțiuni, fluxul petrolului și al mărfurilor românești către Reich se reducea, iar organele românești de siguranță militară și civilă, în ciuda informațiilor pe care le posedau, nu acționau spre a-i împiedica pe aliați să-și realizeze planurile.

Fapte semnificative, care stau mărturie a acordului guvernului regal român cu acțiunile aliaților occidentali, s-au produs în aprilie 1940: un convoi de mai multe remorci și șlepuri britanice, printre care „Elisabeth“, „Britannia“, „Thermonde“ și altele, având la bord armament, material de sabordaj și exploziv, a intrat prin Marea Neagră și a circulat liber pe Dunăre cu destinația Porțile de Fier, unde trebuia să fie sabordat ca să blocheze navigația fluvială către Germania. Dar ambasadorul german Fabricius și ministrul german Manfred von Killinger, la vremea aceea șeful spionajului nazist în toată zona Balcanilor și în România, organizaseră o întreagă rețea de informatori în zona portuară. Ei fuseseră informați de aceștia că există ceva anormal în acest convoi britanic, sosit în portul Giurgiu.

Ambasada germană intervine energic, iar guvernul român este în încurcătură. O singură soluție se dovedește salvatoare: să se dea garanții de neutralitate.

După ce se opusese controlului navelor, guvernul român este constrâns să permită percheziția.

Arsenalul aflat la bord este descoperit. Armamentul găsit este confiscat și transportat, dar lăsat la dispoziția britanicilor.

În ceea ce îi privea pe ofițerii și marinarii englezi, aceștia au fost „rugați” să părăsească țara, via Turcia.

*

Între forțele franceze, se găseau în misiune specială, pentru inițierea și îndeplinirea operațiunilor mai mult de 60 de ofițeri și specialiști, printre care: colonelul Léon Wenger, inginer, fost director al societății petroliere „Petrofina”, autorul planului francez de distrugere a industriei petroliere. Veteran din primul război mondial, el a participat la operațiunile de distrugere prin incendiere a sondelor românești în 1916, în timpul invaziei germane și al retragerii române în Moldova; căpitanul Pierre Angot, inginer la societatea „Steaua”; generalul Delhomme, atașat militar; De Mont Lebert; De

Panaſieu; Chauchoise; Bouviers; Delage; Boncenne (aceſtia făcând parte din societatea franceză industrială ſi comercială de petrol); Coulon, de la societatea „Columbia“; Heinebique; Pacelet; Cance, de la „Steaua“; Arnold Cabouché, Chapelet ſi Lenseigne de la „Columbia“; Poirault de Mesnil, Breusse ſi Nous de la societatea de geografie; Roger Sarret, ataſat economic.

Mai aparţineau misiunii franceze de operaţiuni speciale de sabotare a petrolului românesc experţii: Blanc, Goissguerin, Davich, d'Herbez de la Tour, Gibory, Hott, Main, Pons, Proust, de Saras, F. Dubois, Lardque, Marinier, Paquin, precum ſi Bremant, Canolle, Casanova, Dillan, Domette, Guyon, H. Lévy, Moreau, Vernouillet, Paric, Samson, Thion, Vitoz ſi încă mulţi alţii.

România a hotărât ca, în cazul în care ar fi fost invadată, să-ſi sacrifice petrolul ſi porturile, asociind forţele speciale franceze ſi engleze acestei misiuni de război.

Franţa era gata sa facă tot posibilul să împiedice ca petrolul ſi bogăţiile alimentare româneſti, porturile ſi reţeaua de transporturi să ajungă în mâinile naziſtilor.

Am prezentat planul francez de sabotaj, al colonelului Wenger, ſi echipa de experţi francezi în domeniu.

Să aruncăm o privire din unghiul războiului politic ſi economic dus de Anglia în sectorul est-european împotriva Reich-ului hitlerist, în

special la acțiunile care urmăreau blocada economică și distrugerile petrolului românesc.

Ministerul englez al blocadei, devenit mai târziu ministerul războiului economic, a creat, în 1938, departamentul „D” — condus de colonelul Lawrence Grand (mai apoi general-maior) și ajutorul său, maiorul Taylor. Una din principalele secțiuni ale departamentului „D” era secțiunea balcanică, ce urmărea cu precădere situația petrolului românesc.

Șeful acțiunilor britanice privind petrolul românesc era Thomas Masterson, reprezentantul cartelului englez „Phöbus” și directorul general al societății petroliere anglo-române „Unirea”. Era secondat de cei doi frați ai săi, Edward și Christophor Masterson, dintre care unul era director general adjunct la „Unirea”. Un rol important avea să-i revină lui Gardyne De Chastelain, director la „Unirea”.

Frații Masterson veniseră în România la începutul secolului al XX-lea, fuseseră crescuți aici și cunoșteau la perfecție limba română, ca și țara.

În misiunea încredințată de ministerul britanic al războiului economic, colonelul Thomas Masterson (în 1944, general) preia în 1939-1940 conducerea operațiunilor speciale de sabotaj englez în domeniul petrolului și al transporturilor românești.

În afara fraților Masterson și a lui de Chastelain, conducătorii acțiunilor de sabotaj mai

erau: Despart, atașat militar englez; Bill Young, reprezentant al societății „National Supply”; David John Field; Blaklay; Martin Th. Minshall; Charles Everest; Walmsley; George Gibson și alții.

La blocarea navigației comerciale pe Dunăre au luat parte câteva sute de britanici, dintre care, menționez la întâmplare: comandantul G.Gibson, John D.Field, Blaklay, G.Kahn, Smarth Herbert Alfred, Garrard G.Gerald, Doggett, Stanley, Honey Percy, Minshall, G.Bishop Marshall etc.

Acțiunea britanică de sabotaj dirijată de colonelul Th.Masterson era asigurată de fratele său, Edward, și de De Chastelain, precum și de Raymond Young, Percy Clark, Walmsley, Gwin Elias, Wats Garfit etc.

Operațiunile de sabotaj din industria petrolieră, care începuseră după distrugerea Poloniei, în 1939, au continuat în 1940 — astfel încât să se poată generaliza în ziua când Germania ar fi invadat România —, dar au suferit o lovitură imprevizibilă ca urmare a nefericitului dezastru al aliaților pe frontul occidental, urmat de armistițiul francez.

La 19 iunie, în gara Charité-sur-Loire din Franța, forțele germane de ocupație au descoperit un tren ticsit cu documente secrete aparținând înaltului Comandament militar francez. Printre alte documente ultra-secrete se afla acolo planul franco-englez de distrugere a

Industriei petroliere și de sabotare a căilor de transport românești și listele nominale ale conducătorilor și agenților operaționali francezi, englezi și români ai acestor acțiuni.

Descoperirea acestor documente dezvăluia, de asemenea, responsabilitatea regelui Carol al II-lea, a guvernului său și a șefilor armatei române în conceperea și organizarea distrugerii industriei și transporturilor petroliere.

În acest moment, Hitler salută invazia sovietică în provinciile românești Basarabia și Bucovina, între 26-30 iunie 1940, și declară, la 28 iulie 1940, că „România a fost de-a lungul mai multor decenii aliatul activ și hotărât al adversarilor Reich-ului german”.

Două săptămâni mai târziu, Hitler îi adresează regelui Carol al II-lea o scrisoare-ultimatum în care afirmă că „sfârșitul va fi... în foarte scurt timp, prăbușirea României”.

Într-adevăr, în luna următoare, deci „într-un timp foarte scurt”, prin Diktatul de la Viena, Hitler sfâșie România, acordând Ungariei jumătate din Transilvania și Bulgariei jumătate din Dobrogea. Tot atunci, regele Carol al II-lea este detronat; urmașul său, Mihai, este lipsit de prerogativele regale esențiale; la conducerea României divizate și vasalizate de Reich și acoliții săi este instalată o diarhie: generalul Ion Antonescu și comandantul legionar Horia Sima. Înalții demnitari și generalii responsabili de

planurile inițiale de apărare sunt închise și masacrați, cetățenii britanici și francezi, maltratați și expulzați.

Și astfel planul românesc al „pământului pârjolit” în caz de invazie a fost deturnat de dușmanii totalitari ai României, ca de altfel și planurile aliate, engleze și franceze.

„Întreaga chestiune a rezistenței naționale românești împotriva dușmanilor invadatori totalitari, sovietici și hitleriști, trebuia să fie regândită.

Aceasta avea să fie pe viitor misiunea de război, sarcina istorică a regelui Mihai al României, a națiunii și armatei române, a șefilor politici național-democrați, a patrioților români de orice orientare politică sau independenți.

PACTUL SECRET SOVIETO-HITLERIST ȘI DECLANȘAREA CELUI DE-AL DOILEA RĂZBOI MONDIAL

Planul de împărțire a Europei răsăritene între germani și ruși, invadarea și aneantizarea Poloniei de către forțele armate strâns unite hitleriste și sovietice și asasinarea primului-ministru Armand Călinescu îi permit lui Hitler să facă economie de un război.

Cine dorește să înțeleagă bine cum s-a ajuns ca situația strategică a României să devină disperată în ajunul și la începutul celui de-al doilea război mondial trebuie în mod necesar să țină seama că, la 23 august 1939, cel de-al Treilea Reich și Uniunea Sovietică au încheiat faimosul pact rușinos de împărțire a Europei de est. În urma acestuia, Polonia și România s-au văzut imediat lipsite de orice posibilitate de a fi asistate și aprovizionate cu material de război de către aliații și prietenii lor occidentali, de garanții lor: Franța și Anglia.

De când Germania nazistă a invadat Polonia, la 1 septembrie 1939, iar U.R.S.S. i-a urmat la 17 septembrie, la fel ca Franța și Marea Britanie, România și-a mobilizat și ea armata. Cu diferența că, pe când puterile democratice occidentale aveau de mobilizat forțele și

de luptat pe un singur front, relativ scurt, România trebuia să se apere aproape pe toate frontierele, să se pregătească pentru un război pe patru fronturi, împotriva a patru dușmani invadatori: Germania, U.R.S.S., Ungaria și Bulgaria. Și acest lucru trebuia să-l facă fără nici o speranță de ajutor din vreo parte, ca și Polonia, de altfel.

Stalin, prin intermediul Internaționalei comuniste, a încercat să paralizeze apărarea națională română, dând ordin Partidului Comunist Român să se opună mobilizării României împotriva oricăror invadatori.

În fața mobilizării românești și pentru a anihila această tentativă de apărare activă care, o dată săvârșită, ar fi amenințat planul sovieto-hitlerist de invazie și împărțire a întregii Europe estice, Hitler a expediat în grabă un pluton legionar de execuție pe care îl păstra cu grijă în Germania, format din asasini antrenați de Gestapo.

La trei săptămâni după începerea invaziei Poloniei de către naziști și la patru zile după ce sovieticii se alăturaseră invadatorilor naziști, atacând și ei Polonia rănită, primul-ministru Armand Călinescu a fost asasinat, la 21 septembrie 1939.

Asasinatul a fost comis de către ucigași, agenți ai Gestapo-ului trimiși de Germania, via Ungaria.

Prin această crimă politică, adevărat act de război, care a paralizat într-un moment crucial corpul politic român și a descumpănit armata, Hitler a făcut, într-adevăr, economie de un război.

Iată ce consemna „Le Journal” din Paris, la 22 sept. 1939, despre evenimentul din capitala României:

„Asasinarea la București al D-lui Călinescu, președintele consiliului. Autorii atentatului, premeditat cu grijă, aparțin vechii brigăzi a «Cavalerilor morții» cărora nu li se ignoră afinitățile cu naziștii”.

În același ziar și în aceeași zi, redactorul Saint Brice scria: „Nu mai lipsește decât să vedem această crimă atribuită unui complot care se leagă direct de propaganda hitleristă. Ceea ce e sigur este că atentatul nu putea să survină în circumstanțe mai dramatice.” România ajunge să vadă Polonia aliată atacată frontal de germani care n-au făcut niciodată un secret din intenția de a-și întinde hegemonia asupra statelor danubiene. „România ajunge să vadă însă și pe acest aliat polonez înjunghiat pe la spate de sovieticii care nu și-au disimulat niciodată intenția de a-i lua și ei Basarabia”.

Din toate țările sud-est europene, cea de care Hitler avea o teamă cumplită era fără îndoială România, care-l obseda la nebunie. Și-a luat din acest motiv toate precauțiile ca ea să fie

victimă unor grave zguduirii interne în ziua când va fi încercuită din exterior, ca să se scufunde brusc, să se prăbușească. Cu sprijinul Gestapo-ului și al Gărzii de Fier, printr-o manevră josită, Hitler a câștigat pariul.

Destinul României unite în drum spre un viitor mai bun o obliga să rămână fidelă alianțelor atlanto-mediteraneene și să intre în război alături de ele cu scopul de a combate cele două pericole totalitare expansioniste. Prin comiterea crimei asupra lui A. Călinescu, la 21 septembrie 1939, România și-a pierdut această șansă.

La 21 septembrie, mă aflu în serviciu la București, la Ministerul marinei. După ce mi-am îndeplinit misiunea, m-am îndreptat spre casa noastră de pe strada Plevnei nr. 53 ca să iau dejunul în familie. Spre ora unu și jumătate s-a auzit, departe, în direcția râului Dâmbovița, o rafală. Fără să bănuim nimic, ne-am continuat masa. O jumătate de oră mai târziu, stupefact: radioul își întrerupe brusc emisiunea pentru ca un crainic improvizat să anunțe că face parte din comando-ul care tocmai l-a asasinat pe premierul Armand Călinescu.

Gestapo-ul, deci, înainte ca mobilizarea armatei să fi fost definitivată, introdusese din Germania în România plutoane de execuție cu misiunea de a-l omorî pe șeful guvernului, care îndrepta țara împotriva dușmanilor gata să ne invadeze: hitleriști, sovietici, unguri și bulgari.

Furia și indignarea opiniei publice la anunțarea acestei crime împotriva patriei și a păcii au fost de nedescris.

Identitatea asasinilor a fost repede stabilită: era vorba, într-adevăr, de teroriști aparținând agenturii germane, organizația legionară. Asasinii se refugiaseră mai demult în Germania, unde fuseseră recrutați în formațiuni paramilitare de ucigași. Introduși în România într-un moment crucial al istoriei, cu misiunea de a ucide, ei aveau să paralizeze efortul de apărare al națiunii române, în slujba dușmanilor țării, pentru profitul acestora.

Comise după declanșarea celui de-al doilea război mondial, actele agenților naziști, terorismul și atentatele lor constituiau crime împotriva păcii, crime de război, crime împotriva umanității, crime de trădare a propriei lor patrii, colaborare cu dușmanul nazist în timp de război, complicitate cu asasinii naziști la punerea în practică a unor astfel de crime.

DEZMEMBRAREA ROMÂNIEI.
UKAZUL SOVIETIC ȘI INVADAREA
PROVINCIILOR ROMÂNEȘTI BASARABIA ȘI
BUCOVINA.
DIKTATUL HITLERIST ȘI INVAZIA UNGARĂ
ÎN TRANSILVANIA. INTRAREA BULGARIEI
ÎN DOBROGEA.

Instaurarea domniei tiraniei naziste asupra
României.

Regele, guvernul și armata continuau să-și facă datoria: să asigure independența țării, să-i apere frontierele, să păstreze alianțele occidentale și balcanice.

Dar, în ziua când „războiul ciudat” lua sfârșit pe frontul de vest prin invadarea Franței și încheierea armistițiului, pe frontul de răsărit înțelegerea sovieto-hitleristă și activitatea de subminare prin intermediul agenților naziste și al agenților comuniști vor fi de asemenea răsplătite, după prăbușirea Poloniei, prin dezmembrarea României, urmată de vasalizarea ei.

La 27 iunie 1940, la cinci zile după încheierea armistițiului franco-german, România primea din partea Uniunii Sovietice ukazul care anunța dezmembrarea țării:

* În rusă, decret; de fapt - ultimatumul.

„Guvernul U.R.S.S. (...) propune:

1. — În termen de patru zile, de la 28 iunie 1940, începând cu ora 14, ora Moscovei, trupele române vor evacua teritoriul Basarabiei și Bucovinei.

2. — Trupele sovietice vor ocupa, în același termen, teritoriul Basarabiei și al Bucovinei (...).“.

Nu era pentru prima dată când Rusia invadea și anexa teritoriile de nord-est ale României. În 1812, Rusia invadase și anexase Basarabia românească. În 1878, Rusia reocupase sudul Basarabiei.

Basarabia se detașase de Rusia, prin voința unanimă a locuitorilor săi, reunindu-se cu patria-mamă, România, ca urmare a adunării din 9 aprilie 1918 care proclama:

„Republica Democratică Moldova (Basarabia) luată prin forță României — acum o sută de ani — de către Rusia, în virtutea drepturilor sale istorice și naționale, pe baza principiului că numai poporul își poate hotărî scarta, decide unirea sa, începând de astăzi și pentru totdeauna, cu patria sa-mamă, România“.

Integritatea teritorială și unitatea națională românească au fost monstruos violate de U.R.S.S. la 27 iunie 1940.

Când sovieticii, în virtutea acordului încheiat cu hitleriștii, au smuls României Basarabia, mă aflu în Dobrogea de sud, căpitan ad interim al portului maritim Balcic, al cărui

titular urma sa iasă la pensie. Am fost chemat de urgență la București, la Ministerul marinei. Se știa deja despre cedarea Dobrogei și a Transilvaniei revendicate de Bulgaria și, respectiv, Ungaria, pretenții sprijinite de Hitler și Stalin.

Am primit dispoziția de a fi pregătit să mă îndrept în orice moment pe coasta dunăreană a Dobrogei ca să iau de urgență măsurile necesare, în circumstanțele prevăzute, privind securitatea navigației. În cazul când România ar fi decis să reziste, era vorba de a organiza zi și noapte transportul de trupe și de material de război pe Dunăre în Dobrogea. În cazul în care Dobrogea de sud ar fi fost cedată Bulgariei, 115.000 de români trebuiau să se retragă din regiune, cu tot avutul lor, cea mai mare parte pe cale fluvială.

Dat fiind că majoritatea celor care trebuiau să fie transferați prin porturile dobrogene Silistra și Turtucaia spre porturile românești Călărași și Oltenița erau macedoromâni, mie mi-a fost încredințată misiunea, cunoscut fiindu-le autorităților devotamentul meu față de românii din partea locului.

În cazul în care regele și guvernul ar fi decis ca armata să reziste, se conta cu atât mai mult la minister pe îndârjirea pe care o manifestasem în apărarea Dobrogei, căci ea era patria mea de două ori: era locul în care am crescut, dar era, deopotrivă, locul unde se stabiliseră compatrioții mei macedoromâni.

Din nefericire, lovitura soartei ne-a rezervat soluția rușinoasă și catastrofică: cedarea teritorială fără luptă.

Nimeni nu bănuia că după ultimatumul sovietic avea să urmeze lovitura de trăznet a diktatului lui Hitler, adresat personal regelui Carol al II-lea, prin care i se impunea să cedeze fără luptă Transilvania Ungariei și Dobrogea Bulgariei, dacă nu, „sfârșitul va fi, mai devreme sau mai târziu, poate într-un termen foarte scurt, distrugerea României”. Era, s-a aflat mai târziu, la 15 iulie, două săptămâni după răpirea Basarabiei.

În august, lucrurile devin evidente. La 15 august eram numit comandant al transporturilor fluviale între Dobrogea și Câmpia Română, din porturile Turtucaia și Oltenița.

30 august 1940. Hitler și Mussolini au somat România să cedeze jumătatea de nord a Transilvaniei Ungariei și jumătatea de sud a Dobrogei Bulgariei. Consiliul de coroană hotărăște să cedeze fără luptă. Evacuarea românilor din Dobrogea începe și, în același timp, regele este detronat. Ungaria ocupă Transilvania de nord, iar Bulgaria, Dobrogea de sud.

În România mutilată intră forțele armate naziste de ocupație.

CAPITOLUL II

**DOMINAȚIA TIRANIEI HITLERISTE ASUPRA
ROMÂNIEI. CICLUL INFERNAL AL
OPRESIUNII, EXPLOATĂRII ȘI REPRESIUNII
NAZISTE. ISTORIA TERIFIANTĂ A CELOR
130 DE ZILE ALE STATULUI LEGIONAR.
REPLICA NAȚIONALĂ ROMÂNEASCĂ.
ACTE DE REZISTENȚĂ ȘI LUPTA
NAȚIONALĂ DE ELIBERARE.**

*„Sfârșitul va fi, mai devreme sau mai
târziu, distrugerea României“.*

*(Din scrisoarea lui Adolf Hitler
către Carol al II-lea. 15 iulie 1940)*

De la 6 septembrie 1940, ziua instaurării dictaturii pro-naziste, până la 23 august 1944, ziua eliberării țării, peste 10.000 de români din numărul mereu crescând al celor care se opuneau și militau în rândurile mișcării de rezistență și de eliberare, au fost întemnițați, judecați, iar câteva sute au fost condamnați chiar la pedeapsa capitală și executați.

Numele închisorilor și ale lagărelor de internare naziste au rămas pentru totdeauna înscrise în memoria poporului nostru: Văcărești, Jilava, Doftana, Caransebeș, Târgu-Ocna, Aiud, Ocnele Mari, Lugoj, Târgu-Jiu, Galați, Tecuci, Roman, Alba-Iulia, Gherla, lagărele din Transnistria și cel de la Vapniarka... Niciodată România nu cunoscuse asemenea închisori, închisori a căror reputație va fi depășită doar de monstruoasele rețele ale pușcăriilor și lagărelor de concentrare hitleriste și sovietice.

Un film care și-ar propune să relateze despre evenimentele desfășurate în România între 1940 și 1944, și despre ajutorul din exterior, ar trebui să acorde, printre alte acte istorice decisive pentru succesul final al mișcării românești de eliberare, un loc de cinste faptelor următoare, expuse în ordine cronologică:

— În 1940 — iunie, iulie august — germani, ruși, unguri, bulgari pătrund în România, salutați de agenții lor, comuniștii pro-sovietici și legionarii pro-naziști, blestemați — atât unii, cât și ceilalți — de întreaga națiune română.

— Au loc mari manifestații populare în România împotriva Germaniei, Uniunii Sovietice, Ungariei, Bulgariei; mari adunări naționale în favoarea unității de stat și teritoriale, pentru recurgerea la arme, pentru rezistența „cu orice preț”; inițiative de creare a organizațiilor patriotice clandestine: „Pro Transilvania“, „Pro

Basarabia“, „Pro Dobrogea“. Dar numai organizația „Pro Transilvania“ ia o formă concretă și desfășoară o activitate notabilă și în numele celorlalte două organizații.

— *De la 6 la 14 septembrie*, România cade sub dictatura pro-nazistă, condusă de o diarhie: generalul Ion Antonescu și comandantul Horia Sima.

— *14 septembrie*: instaurarea statului legionar.

Forțele armate germane, care intraseră deja în Transilvania, se instalaseră în tot restul țării. Se produc numeroase incidente între soldații germani și patrioții români, ca și între populație și legionari, aceștia din urmă disprețuiți și urâți ca agenți ai invadatorului nazist.

— *Octombrie* — greve în minele de cărbuni Anina și la uzinele metalurgice Reșița.

— De-a lungul a patru ani de dominație nazistă și de dictatură pro-hitleristă, organizațiile politice și profesionale (sindicale) ale muncitorilor au condus clasa muncitoare română și au mobilizat-o să îndeplinească acțiuni de sabotaj împotriva efortului de război nazist, în cadrul luptei de eliberare.

— *Noiembrie-decembrie*. În Anglia, Viorel O.Tilea creează Comitetul Național Român Liber. Tot în Anglia, Victor Cornea fondează Comitetul Democrat Român. În Orientul Apropiat, un grup de refugiați politici pune bazele unei mișcări române libere.

1941 — începutul anului — patriotul român Sarandis, de origine greacă, născut la Constanța, îl ucide la București pe maiorul german Doering.

— 21-24 ianuarie — formațiunile nazist-legionare înfruntă forțele armate române ca să-și asigure monopolul puterii de stat. Acțiunea lor insurecțională este înăbușită de armată.

— Generalul Antonescu devine dictator unic.

— Evenimentele care s-au desfășurat începând cu 30 august 1940, când șefii Legiunii „Garda de Fier” au votat pentru acceptarea Diktatului hitlerist și amenințau să-i ucidă pe cei care s-ar opune invaziei naziste, până la 24 ianuarie 1941, când statul legionar a fost abolit, merită o privire mai amănunțită.

Ceea ce mă îndeamnă să revin și să scriu istoricul celor 130 de zile ale statului legionar.

ISTORIA TERIFIANTĂ A CELOR 130 DE ZILE ALE STATULUI LEGIONAR

„În 48 de ore după instalarea la putere a mișcării legionăre, România va încheia alianță cu Roma și Berlinul.”

(C. Zelea-Codreanu, 30 noiembrie 1937)

Arhivele secrete ale celui de-al Treilea Reich publicate după sfârșitul războiului arată că Horia Sima, șeful Legiunii, în preajma loviturii de stat care urma să-l detroneze pe regele Carol al II-lea și să instaureze domnia tiraniei naziste asupra României, a cerut sprijinul Reich-ului pentru săvârșirea acestei ticăloșii.

La 9 septembrie 1940, spun aceleași documente, directorul departamentului politic al afacerilor externe solicita Gestapo-ului să sprijine întoarcerea în România a legionarilor Gărzii de Fier care se aflau în Germania.

Aceasta a facilitat instaurarea statului legionar la 14 septembrie. Peste zece zile, Hitler a hotărât ca în timpul trimiterii misiunii militare în România să se dea prioritate pătrunderii trupelor germane în țară cu scopul de a asigura sursa românească de petrol și mărfuri, și nu transportul de materiale de război către România. Înaltul comandament al armatei germane, executând ordinul Führerului, anunță oficial că misiunea trupelor germane va fi aceea de a

instrul armata română. Dar că, într-adevăr, misiunea sa reală este să protejeze câmpurile petroliere împotriva sabotajului românesc și britanic și să transforme armata română într-o componentă a mașinii de război germane, mai ales în caz de război comun contra Uniunii Sovietice și a aliaților occidentali.

În timp ce trupele germane intră în mare număr în România și o dată cu acestea se reîntorc în țară legionarii patronați de Gestapo, conducătorii lor ordonă adeptilor să opereze arestări în toată țara. Mii de opozanți sunt închiși. Arbitrariul și teroarea nazistă se instalează.

Totodată, Horia Sima, șeful Legiunii, susținut de Gestapo, îl critică pe generalul Antonescu și cere ca toate puterile în stat să fie transmise puterii legionare. Era la o lună și jumătate de la instaurarea statului legionar.

În sferele conducătoare ale celui de-al Treilea Reich încep să se distingă tot mai pregnant două tendințe privind politica germană impusă României: diplomația, armata și conducătorii economiei erau partizanii dominației germane exercitate prin generalul Antonescu și cadrele politice clasice pe care acesta le putea selecta și concentra, ceea ce garanta ordinea de stat și funcționarea economiei românești. Gestapo-ul și anumiți membri ai ierarhiei partidului nazist german opinau pentru a se acorda o

putere tot mai mare Gărzii de Fier, minimalizând pericolul de anarhie pe care aceasta îl prezenta.

La mijlocul lui noiembrie, ministrul Neubacher scrie ministrului Clodius despre tendințele extremiste care se ivesc în interiorul Gărzii de Fier, exprimându-și dorința și convingerea că trebuie pus capăt cât mai repede dezordinii crescânde din țară. Noi unități germane sunt trimise în România.

La 20 noiembrie 1940, generalul Antonescu semnează la Berlin aderarea României la Pactul tripartit al Axei. În zilele următoare sunt masacrați în închisoarea de la Jilava zeci de foști înalți demnitari, oameni politici și de stat, ofițeri și subofițeri. Dintre ei, unii puteau fi judecați pe bază legală, dar nu uciși fără să li se mai intenteze proces. Altele asasinate și acte de teroare sunt comise pe întreg cuprinsul țării. Vestea acestor crime care îngrozeau România depășește granițele țării, oamenii sunt revoltați de asasinarea fostului prim-ministru Nicolae Iorga, savant de notorietate mondială, unanim venerat, a fostului ministru Virgil Madgearu, economist ilustru, a fostului prim-ministru, generalul George Argeșanu, ca și a altor câtorva opozanți notorii față de nazism. Faptele bestiale ale legionarilor, aceste instrumente ale dușmanilor revanșarzi germani, cei care asasinaseră pe unul din apostolii unificării, le atrăgeau ura întregii

națiunii române, iar uciderea unor ofițeri, generali și altor cadre militare le aducea și opoziția ireconciliabilă a armatei.

În ciuda prezenței contingentelor germane tot mai numeroase, pericolul unui conflict între armată și Legiune creștea și, din această cauză, amenințarea cu aplicarea de către armata română a politicii „pământului pârjolit” părea de neînlăturat.

Redusă temporar la tăcere de terorismul legionar, armata putea în orice moment să adopte politica disperării, a răului, fără ca prezența trupelor germane să poată s-o împiedice.

Către sfârșitul anului 1940, ambasadorul Fabricius este rechemat la Berlin: în locul său este numit baronul Manfred von Killinger. Ceea ce însemna că Gestapo-ul voia să eludeze tendințele lui Hitler și considera că este momentul să pună cătușele terorismului legionar de tip gestapovist întregii națiuni române. Acest lucru era dovadă că zbirii habar n-aveau că România n-a acceptat niciodată să fie guvernată de „pașale” numite de sultan.

Legiunea Garda de Fier devine tot mai agresivă și pregătește cadre paramilitare, gata de a pune mâna pe toate pârghiile de comandă ale statului deținute de militarii români.

Generalul Antonescu și înaltul comandament militar se neliniștesc.

Situația, la începutul anului 1941, se agravează; șefii tineretului hitlerist vizitează Ro-

mânia și îi stimulează pe legionari; R. Hess îl invită pe Hora Sima la Berlin.

Comandantul șef al Legiunii, Horia Sima, sprijinit de puternice formațiuni ale mișcării sale - comandanții de la „Buna Vestire“, U.N.S.-C.R. (corpul studenților), avându-l în frunte pe comandantul legionar Viorel Trifa și Corpul muncitoresc legionar, condus de comandantul legionar Dumitru Groza — și încrezător în cuvântul șefilor Gestapo-ului, care-l îndemnau la acțiune, pregătea lovitura care i-ar fi asigurat monopolul puterii de stat.

Generalul Antonescu, bazându-se pe sprijinul armatei și al clasei politice pro-germane moderate, dar mai ales convins că în raporturile sale cu Hitler el deținea forța supremă, putând să determine o explozie a întregii regiuni balcanice dacă nu era respectată o anumită autonomie pentru țara sa, își ia măsuri de precauție și joacă totul pe o carte.

El solicită o întrevedere cu Führerul, cât mai repede posibil, ca să stabilească strategia politicii de apărare a României și să analizeze primejdia pe care excesele legionarilor o prezentau pentru securitatea acestei apărări.

Hitler îl primește pe Antonescu la 16 ianuarie 1941.

Este discutat ansamblul chestiunilor germano-române.

Interesele germane în Europa răsăriteană și Balcani, în mod special în România, îl determinau pe Fûhrer să estimeze că o cooperare militară, economică, diplomatică și politică cu România reprezentată prin Antonescu trecea înaintea sentimentelor favorabile Legiunii Garda de Fier și că nu era judicios să pună în pericol interesele Reich-ului german continuând să susțină mișcarea legionară.

Gestapo-ul declanșează, la 21 ianuarie, prin intermediul Gărzii de Fier, o acțiune de teroare și groază menită să impună, prin violența ei, monopolul puterii legionare în România.

Timp de trei zile, Bucureștiul și principalele orașe ale țării sunt teatrul unor lupte sângeroase între armată, fidelă generalului Antonescu, și cadrele legionare insurgente. Au loc masacre oribile împotriva populației din toată țara.

Pretutindeni au loc răfuieli: românii ce se opun naziștilor sunt împușcați. Cartiere evreiești sunt devastate și oameni pașnici, femei, copii, bătrâni, sunt împușcați, spintecați, spânzurați de cârligele măcelăriilor. Bandele legionare se dedau la jafuri și distrugeri de bunuri și proprietăți ale populației, fără deosebire de origine etnică, cu scopul evident de a o înfricoșa și a o reduce astfel la supunere prin teroare.

Au loc lupte dure între soldații români și legionari. Mulți militari sunt uciși de teroriștii

legionari. Aceștia stropeau cu petrol corpurile soldaților împușcați sau răniți și apoi le dădeau foc, arzându-i ca pe niște torțe. Populația trece de partea armatei, împotriva legionarilor.

La capătul a trei zile de lupte crâncene și de dezordini înfricoșătoare, armata română învinge. Legionarii capitulează, dar sunt ocrotiți de formațiunile Gestapo-ului și de câteva unități germane, care îi salvează, transportându-i în Germania.

Protectorii naziști ai legionarilor se străduiesc, chiar după înfrângerea acestora, să-i impună la putere, argumentând că nu este indicat ca Antonescu să guverneze țara „*manu militari*” și că numai Legiunea Garda de Fier poate fi considerată baza politică a noului stat. Dar generalul Antonescu și armata rămân fermi în problema Gărzii de Fier și Hitler înțelege că nu există altă cale în afara aceleia de a duce tratative cu România condusă de generalul Antonescu, astfel trebuind să înfrunte riscul haosului, al catastrofei, cu o Românie transformată într-un imens incendiu, într-un rug infernal.

Investigațiile ulterioare au scos la iveală sprijinul pe care legionarii îl primiseră din partea germanilor din România, membri ai S.D., A.O., S.S., ca și din partea membrilor legației germane la București și a altora.

Interceptarea unor scrisori între Himmler și Horia Sima dovedește patronarea de către

Gestapo a rebeliunii legionare, și-i furnizează lui Antonescu baza intervenției pe lângă Hitler prin care cerea ca toți ofițerii Gestapo-ului care fuseseră implicați în lovitura legionară să fie rechemați în Germania. Lucru care, de altfel, s-a și întâmplat.

Într-un interval de 130 de zile de conducere, statul legionar s-a prăbușit cufundat în sânge, crimă, teroare, genocid și trădare.

*

Să-i lăsăm deci pe legionari să cunoască disprețul stăpânilor naziști care, în ziua când au înțeles că nu mai au nevoie de instrumentele abjecte de care se folosiseră pentru a invada și vasaliza România, i-au aruncat în lagărele gestapoviste. Să continuăm relatarea represiunii hitleriste și a rezistenței românești.

18 februarie - 3 martie. O vastă acțiune de opoziție față de dominația germană se manifestă pretutindeni în țară. Pentru a stăpâni această situație, regimul decretează militarizarea tuturor instituțiilor și întreprinderilor de stat și private care prezintă un interes pentru războiul nazist. La 18 februarie și apoi la 13 martie, militarizarea este completată de un decret instituind mobilizarea agricolă.

Ianuarie - februarie - martie. Tineretul intelectual și studențimea română organizează în universități opoziția față de activitatea pronazistă a ultimilor legionari. Mii de tineri studenți se alătură acțiunii duse de militanții democrați patrioți.

Mișcarea de rezistență politică, dublată de acțiunea intelectuală, muncitorească și țărănească, își strânge rândurile și se intensifică.

Aprilie - mai. Puternică grevă a minerilor din regiunea carboniferă Valea Jiului care dă o serioasă lovitură aprovizionării mașinii de război naziste din România și din zona Balcanilor.

În industria petrolieră, patrioții produc numeroase acte menite să încetinească producția prin metodele științifice ale sabotajului lent.

6 aprilie. Forțele armate ale celui de-al Treilea Reich invadează Iugoslavia și Cecia; Hitler îl invită pe generalul Antonescu să participe la operațiunile militare și la împărțirea Iugoslaviei, lucru pe care dictatorul român îl refuză.

11-12 iunie. Acordul germano-român semnat la München-Berchtesgaden prin care al Treilea Reich oferă României posibilitatea să participe la războiul nazist împotriva Uniunii Sovietice. Această participare este acceptată de către șeful guvernului român datorită faptului că U.R.S.S. invadase și anexase în 1940 provinciile românești Basarabia și Bucovina.

22 iunie. Puterile Axei și, alături de ele, România, vasalizată de Hitler, invadează Uniunea Sovietică. O lună mai târziu, provinciile românești sunt eliberate. Dar România este antrenată mai departe în acest război fără ca dictatorul său să vrea să înțeleagă că era vorba de un război nazist de cucerire și de dominare a întregii Europe, de la Atlantic și Mediterana, până la Caucaz și Urali...

Patrioții români care acționau în interiorul țării se declară împotriva Țelurilor imperialiste germane ale acestui război și îndeamnă pe conducătorii statului și armatei române să limiteze operațiunile militare numai la scopurile naționale: desprinderea de Rusia și reunificarea Basarabiei și Bucovinei cu România.

Iunie. Toate organizațiile românești libere care activau pe teritoriul britanic condamnă participarea României la război alături de Germania nazistă, ca și participarea sa la orice operațiune militară ale cărei scopuri nu corespund integral cu interesele națiunii române; ele atrag atenția asupra faptului că urmarea acestei colaborări pentru împlinirea Țelurilor naziste pune România în situația de a fi considerată inamică a Națiunilor Unite. Imediat ce integritatea teritorială ar fi fost restabilită în est, trebuia ca țara să se retragă din război și din Axa nazistă, căreia de fapt n-ar fi trebuit niciodată să-i fie asociată datorită poziției sale de victimă, în același timp, a U.R.S.S. și a puterilor Axei.

Iulie. Un grup de ofițeri superiori români, în frunte cu generalul Ciupercă, îl îndeamnă pe dictatorul Antonescu la prudență, sfătuindu-l să nu depășească fluviul Nistru, fosta frontieră de stat între România și Uniunea Sovietică. Cererea lor fiind respinsă, generalii opozanți demisionează în semn de protest împotriva continuării războiului alături de invadatorul german.

August. Treisprezece patrioți din grupul „Pro Transilvania”, angajați în mișcarea națională de rezistență și care stabiliseră contactul și colaborarea cu comandamentul suprem aliat din Mediterana, sunt descoperiți și închiși (până la sfârșitul războiului).

Toamna. Acțiuni patriotice antinaziste își fac apariția în diferite locuri din țară, între altele pe Valea Oltului, Vedea și Teleorman, în Valea Prahovei, în zona Dobrogea, în special în pădurea de la Babadag și în Delta Dunării. Români din Transilvania ocupată de Ungaria se revoltă și iau calea codrului.

1942. Primăvara. Forțele speciale britanice — SOE — intră în acțiune în România.

Martie. Deschiderea procesului celor 19 camarazi antinaziști de la uzinele aeronautice Brașov.

Aprilie. Actele de sabotaj se înmulțesc în industria petrolieră română.

Mai. SOE, prin maiorul Edward Masterson (mai apoi colonel) și căpitanul Gardyne de

Chastelain (mai târziu colonel), în colaborare cu Mișcarea română liberă din Orientul Apropiat, stabilește noi contacte cu rezistența română internă, intensificând astfel în țară acțiunea de sabotaj împotriva germanilor.

Iunie. O grupare de luptători din rezistență incendiază arsenalul militar din Târgoviște. Alții fac să explodeze depozitele de muniții de la Buzău etc.

Vara. Mișcarea română de rezistență pasivă și de contestare, izbucnirile sporadice de furie, apărute ici și colo împotriva germanilor și a războiului nazist, iau tot mai mult o formă de organizare concretă și modul lor de acțiune devine tot mai conștient, mai planificat, transformându-se rapid într-o adevărată mișcare națională de rezistență și de eliberare.

Perseverenta muncă de subminare, dusă timpde doi ani, începe să dea roade.

Iulie. Exact în acest moment, secțiunile românești ale „Special Operation Executive” (SOE) și ale „Political Warfare Executive” (PWE) preiau viguros conducerea propagandei, a războiului politic și a activităților speciale tinzând să transforme România într-un rug uriaș, a cărui flăcără avea să ardă aripile celui de-al Treilea Reich.

Reuniți la Ierusalim, maiorul Edward Masterlerson, căpitanul Gardyne de Chastellain, maiorul A.C. Kendall, căpitanul Ivor Porter, căpitanul Hugh Seton-Watson și cu mine, ca

reprezentant al Mișcării române libere din Orientul Apropiat, stabileam modul de acțiune pe viitor pentru a putea da un nou impuls și sprijin acțiunii politice și insurecționale românești.

PWE (Comandamentul Războiului Politic), în cadrul războiului politic și psihologic, hotărăște crearea unui post de radiodifuziune română liberă numit „Lupta de eliberare” pe care urma să-l conduc, pe lângă postul de radio „Independența română”, fondat în 1941 și condus de maiorul Kendall, amândouă emițând de la Ierusalim.

În domeniul operațiunilor speciale (SOE), sub conducerea maiorului Edward Masterson și a căpitanului G. de Chastelain, se ia hotărârea intensificării relațiilor între mișcarea românească de rezistență și de eliberare, care se dezvoltă în interiorul țării, și mișcările românești libere ale refugiaților politici ce acționau pe teritoriul britanic.

În acest scop, i-am înștiințat pe prietenii politici prin scrisori introduse în România prin filiala din Orientul Apropiat a SOE. La aduceam la cunoștință următoarele puncte: situația militară liniștitoare grație uriașului arsenal de armament american; situația politică încurajatoare, consecință a creării Națiunilor Unite în jurul Cartei Atlanticului și, în sfârșit, speranța că întemeierea și dezvoltarea mișcării românești de rezistență și eliberare, dorită, încurajată și

sprijinită de Națiunile Unite, va reuși, în timp util, să desprindă România de puterile Axei, să o readucă lângă aliații săi tradiționali, salvând-o astfel de la catastrofa spre care o împingeau Hitler și Antonescu.

Scrisorile mai cuprindeau sfaturi amicale către prietenii și colegii din România, instrucțiuni de organizare și directive de acțiune.

Alți români liberi, prin intermediul „Biroului român” de la Londra, a cărui permanență era asigurată de maiorul Back, transmit, folosind serviciile SOE, prietenilor lor politici democrați, liberali și naționaliști independenți din România mesaje identice cu ale SOE, îndemnându-i să facă totul ca să dezvolte, la scară națională, mișcarea internă.

Se hotărăște declanșarea acțiunii „Vlaicu”, începând din în Orientul Apropiat.

Ca urmare a unor asemenea scrisori trimise prietenilor politici național-țărăniști, este creat, în 1942, de către Mihail Ralea și alți câțiva, Partidul Socialist-Țărănesc care participă în 1943 la Frontul Patriotic Antihitlerist.

Reduse la proporții minuscule, introduse în România prin servicii speciale, scrisorile și documentele anexate parvin destinatarilor lor pe nume conspirative și-și ating scopul, acela de a alătura mișcării de eliberare noi forțe, apte s-o întărească.

Vară-toamnă. Manifeste, proclamații, ziare românești libere sunt imprimate prin grija PWE, filiala din Orientul Apropiat, și difuzate prin RAF, în serviciul forțelor speciale.

O ediție a marelui cotidian românesc „Universul”, cu un conținut pro-aliat și antinazist, este publicată la Cairo și difuzată de aviația britanică deasupra României.

1943. Ianuarie. Apariția primului număr al ziarului „România liberă”, editat de Uniunea patrioților.

Martie. Gheorghe Tătărăscu, lider național-liberal, urmat de numeroși membri ai partidului său, se declară de partea aliaților, pentru crearea unui Front politic național antinazist.

Mai. Misiunea SOE a maiorului David Russel, parașutat în Iugoslavia, trecut apoi în România. Acesta ia contact, în numele comandamentului suprem aliat, cu mesagerii lui Iuliu Maniu, conducătorul Partidului Național-Țărănesc. Descoperit de Gestapo, David Russel este executat.

Iunie. În România se formează în clandestinitate Frontul patriotic antihitlerist, reunind democrați independenți, socialiști, comuniști, agrarieni, unguri democrați și recent creatul Partid Socialist-Țărănesc.

Vara. Intensificarea acțiunilor SOE și PWE, a propagandei aliate și românești libere, prin manifeste și broșuri difuzate deasupra României

de avioane, prin anunțuri date la posturile de radio. Se multiplică legăturile cu rezistența internă prin parașutarea agenților SOE.

Toamna. Mișcarea liberă, prin secțiunea universitară, își îndreaptă eforturile către studențime. În universități se constituie mișcări pe care siguranța nazistă le identifică drept „grupări Ralea” și „grupări Beza”. Sunt redactate, multiplicare și difuzate în facultăți manifeste incitante. Se fac arești, urmate de procese și condamnări.

De-a lungul întregului an 1943 și în primul semestru din 1944, generalul Thomas Masterson de la Oficiul de război susține o serie de 50 de conferințe la BBC, sfătuind România să înceteze războiul, să rupă alianța cu Axa și să se alăture puterilor aliate.

Septembrie. Fapt semnificativ pentru gradul de audiență la care ajunseseră acțiunea și propagandă pro-aliată: marele scriitor Tudor Arghezi publică în ziarul „Informația” un pamflet celebru, intitulat „Baroane!”, îndreptat împotriva baronului Manfred von Killinger, ambasadorul Germaniei la București, cel care avea să se sinucidă la 23 august 1944, în ziua eliberării României.

Toamna. În Franța se constituie Frontul Național Român, organizație a luptătorilor români din rezistența antinazistă.

Iarna. Misiune SOE: colonelul Gardyne de Chastelain, maiorul Ivor Porter și căpitanul Mețianu sunt parașutați în România, în Valea Teleormanului; sunt luate contacte politice la nivel foarte înalt, menite să determine România să rupă cu Axa și să se reatașeze Națiunilor Unite. Această misiune, sprijinită de jandarmii români, confirmă actele lor de bravură. În închisoare, ofițerii SOE, care i-au întâlnit acolo pe vechii combatanți români din grupul „Pro Transilvania“, își îndeplinesc misiunea de a contribui activ la dezrobirea țării și la eliberarea Europei.

1944. Primăvara. Misiunea prințului român Barbu Știrbey. Discuții și negocieri de armistițiu la Ankara și Cairo.

Aprilie. Șaizeci și șase de oameni de litere și savanți români cer printr-un memorandum adresat șefului statului, dictatorul Antonescu, să rupă cu Axa și să se alăture Națiunilor Unite.

Iarna-primăvara. Națiunile Unite lansează, din avioane și prin radio, apeluri românilor, de a se retrage din războiul Axei și de a se alătura aliaților.

Mișcarea națională de eliberare, având în frunte importante secțiuni ale clasei politice național-democrate și liberale, ale muncitorimii, țărănimii, numeroși militanți independenți și un mare număr de ofițeri patrioți, creează formațiuni de combatanți ai eliberării în Banat, Oltenia, Ardealul de sud, Valea Prahovei, în Dobrogea și mai ales în București. Mișcarea se

întinde în Moldova și se intensifică în Transilvania de nord, ocupată de Ungaria.

Anul 1944 poate fi considerat, pe drept cuvânt, ca perioada din cel de-al doilea război mondial în care succeselor militare ale coaliției antinaziste pe toate fronturile li se adaugă succese remarcabile, și uneori decisive, ale mișcărilor europene de rezistență și eliberare.

În ceea ce privește România, evenimentele politice și militare lasă să se întrevadă, încă de la începutul anului, că mișcarea de rezistență și lupta națională de eliberare vor intra într-o nouă fază, etapa finală. În acest moment, cadrelor populare și patriotice civile li se alătură masiv autoritățile publice, și, în special, armata.

Vara. Gărzile Iuliu Maniu, încurajate de deschiderea celui de-al doilea front în Occident, precum și de înaintarea sovietică, întreprind o acțiune antinazistă, cu cuvântul de ordine „Pro Transilvania”, în regiunile ocupate de unguri. La 20 iulie, se creează Blocul Național Democrat (Partidul Național-Liberal + Național-Țărănesc, Social-Democrat și Comunist).

La începutul lunii august 1944, Hitler primește în Germania vizita generalului Antonescu. Ei au hotărât împreună mobilizarea generală a României și transformarea întregului teritoriu într-un imens teatru de război. Comandamentul nazist trebuia să mențină cu orice preț poziția strategică a României cu citadela ei naturală — Carpații.

Dar sosise momentul în care România putea să-i plătească lui Hitler pentru sfârșirea țării. O chestiune de importanță capitală însușea spiritele și îndârjea sufletul națiunii române: trebuia oare ca armata română, de pe versantul oriental al Munților Carpați, să apere versantul occidental, unde se afla partea din Transilvania românească pe care Hitler i-o smulsese și o anexase Ungariei?

Planul hitleriștilor de a organiza regruparea pe poziția forte a Carpaților nu s-a putut materializa datorită opoziției armatei române care optase, în sinea ei, să dea prioritate unității naționale, ce nu putea fi altfel restabilită decât prin apărarea de cei care o loviseră, adică al Treilea Reich nazist și Ungaria.

August. Regele Mihai al României ia decizia înțeleaptă și eroică să salveze patria printr-un act de curaj al armatei în fruntea națiunii române.

Cu înțelepciune și clarviziune, toate etapele acțiunii sunt minuțios stabilite și parcurse una după alta cu succes, până la capăt, când a avut loc insurecția națională militară și civilă din 23 august 1944. La 23 august 1944, regele anunță oficial prin proclamație regală sfârșitul dominației Germaniei hitleriste asupra României, restabilirea definitivă a independenței și suveranității naționale, precum și voința României de a contribui la victoria Națiunilor Unite prin participarea sa activă la eliberarea teritoriului național și a Europei.

CAPITOLUL III

MIȘCAREA ROMÂNĂ DE REZISTENȚĂ ȘI ELIBERARE.

(Activitatea în interiorul țării)

Cuvânt de ordine: „Rezistență cu orice preț!”
(Brătianu, Maniu, Iorga, Mihalache, 1940)

„În numele guvernelor și popoarelor Națiunilor Unite, mulțumim (urmează numele celor citați - n.a.) pentru serviciile aduse cauzei libertății. Prin eforturile lor a fost mult accelerată eliberarea României, ca și succesul cauzei pentru care luptă toate popoarele libere.”

(Certificate de patrioți emise de Comandamentul Suprem Aliat din Mediterana, la 23 august 1944)

Sentimentul de neliniște și teamă, voința de a rezista cu orice preț puneau stăpânire pe sufletele europenilor pe măsură ce Germania nazistă și Italia fascistă, mai întâi, apoi U.R.S.S., năvăleau asupra vecinilor lor. Pretutindeni în Europa, amenințată, atacată, ocupată, tiranizată, luau amploare acțiunile de tip „guerilla”.

Când și în ce împrejurări au prins viață izvoarele și șuvoaiele rezistenței împotriva invaziei puterilor totalitare în România?

Din nefericire, în acest colț ai Europei de est, pe pământul românesc, șeful statului, regele Carol al II-lea, sub presiunea inamicului, a abandonat tronul, lăsând generalului dictator Ion Antonescu puteri depline. Țara rămâne fără suveran, statul, fără generalissim constituțional. În aceste condiții, populația își pune nădejdea în liderii național-democrați. Și aceștia și-au făcut auzite glasurile!

În acest moment crucial al istoriei României, cei patru șefi mai importanți ai românilor, Constantin I. C. Brătianu, președintele Partidului Național-Liberal, Iuliu Maniu și Ion Mihalache, liderii Partidului Național-Țărănesc, și Nicolae Iorga, șeful Partidului Naționalist-Democrat, declară:

Constantin I. C. Brătianu:

„România mare [...] este o uniune liber acceptată de români care, de mai multe secole, aspiră către idealul unității naționale.

Germania ne-a forțat să cedăm în fața cererilor rusești, maghiare și bulgare.

O țară care este incapabilă să-și apere frontierele nu poate trăi ca o națiune liberă.

Trebuie, în condițiile prezente, să ne pierdem încrederea în viitor și să considerăm situația actuală a țării ca definitivă? Cu siguranță că nu!

Românii au străbătut multe furtuni, dar, sub conducerea patrioților luminați, le-au depășit.

Ei vor fi capabili să păstreze unitatea tuturor românilor.

Există încă numeroși români conștienți de datoria lor și gata de orice sacrificiu.

Eu sunt pe deplin în favoarea «rezistenței cu orice preț» și împotriva Diktatului hitlerist. Oricare ar fi soarta țării, noi trebuie să ne îndeplinim datoria spre a ne salva onoarea națională.

(Declarație făcută la Consiliul de Coroană la 30-31 august 1940)

Ion Mihalache

„Rezistență cu orice preț!” cere de asemenea Ion Mihalache, în timpul Consiliului de Coroană convocat de regele Carol al II-lea înainte de acceptarea Diktatului hitlerist și urmat de abdicarea sa. Ion Mihalache, pe atunci vicepreședinte al Partidului Național-Țărănesc, în consens cu Constantin I. C. Brătianu, pledează pasionat pentru rezistența cu orice preț împotriva dușmanilor, pentru respingerea ultimatumului nazist.

Nicolae Iorga

„Sus, națiune română! Apără-te împotriva celor care îți sapă mormântul!”

De la lichidarea Cehoslovaciei și până la asasinarea lui de către agenții Gestapo-ului, la

29 noiembrie* 1940, N. Iorga n-a încetat nici o clipă să mobilizeze inimile și spiritele românilor împotriva celui de-al Treilea Reich, a Ungariei și Bulgariei — complici naziști — și a sovieticilor. El a chemat în permanență românii la arme împotriva invadatorilor. A fost un adevărat apostol al rezistenței naționale.

„Tratatele au fost călcate în picioare!"; scria atunci Iorga. „*Schimbările s-au impus prin dictat și amenințări.*“

(*Neamul Românesc, 1938-1940*)

Iuliu Maniu:

„Cu prilejul reuniunii (Consiliului de Coroană) m-am opus Diktatului de la Viena (...) și am susținut ideea rezistenței cu orice preț“.

(Timpul, 14 septembrie 1940)

Declarațiile de mai sus au fost făcute într-o perioadă în care exista un mare pericol de invazie, în momentul capitulării României în fața dușmanilor săi totalitari care au sfârtecat-o și aservit-o. Ele reprezintă, deci, ridicarea drapelului rezistenței, nașterea speranței descătușării și reunificării.

După eliberare, în fața presei internaționale, Iuliu Maniu a făcut declarații publice *in extenso* în ziarul „Dreptatea“ din 15 mai 1946, explicând

* 27/28 noiembrie

atât acțiunile aderenților săi din interiorul țării, cât și pe cele ale trimișilor săi în străinătate, pe lângă instanțele aliate. Aceste declarații îl vor ajuta pe cititor să situeze în cadrul politic național românesc locul fiecărei grupări de rezistență fie că este vorba de marele torent ce a acționat în interiorul țării, fie de izvoarele apărute pe teritoriul britanic și aliat.

„Pe lângă această acțiune internă — declară Maniu după ce făcuse relatarea despre rezistența din interior, destinată să clarifice opinia publică românească, - am impulsionat și am condus pentru izbânda acțiunii din 23 august 1944 o vastă activitate pe plan extern, din 1940, prin intermedierea prietenilor mei, Grigore Niculescu Buzești și inginerul V.R. Georgescu, precum și prin trimișii mei în străinătate.

Grație desfășurării acestei vaste acțiuni, au fost obținute condițiile de armistițiu stabilite la Cairo, condiții pe care le-am acceptat personal în numele Partidului Național-Țărănesc, venind în întâmpinarea dorinței exprimate de reprezentanții celor trei guverne aliate.

Evenimentele din 23 august 1944 au fost, deci, consecința logică și directă a acțiunii partidului nostru, acțiune încununată de decizia înțeleaptă și eroică a Majestății Sale Regele [...]”

De la apelul la „Rezistență cu orice preț”, lansat la 30 august 1940, și până la proclamația regală din 23 august 1944, există probe concluden-

dente — ce decurg din cronica evenimentelor — că aproape întreaga clasă politică democratică românească a rămas în permanență de partea aliaților occidentali și că i s-a repetat fără încetare națiunii române, de la începutul războiului, că era de datoria ei să reziste până la capăt.

Mai rezultă că s-a pregătit cu răbdare declanșarea — la momentul potrivit — a luptei armate a României, în cadrul Națiunilor Unite, împotriva Axei. Și națiunea română, în întregime, în pofida ocupanților hitleriști și sovietici, a rămas totdeauna fidelă ei însăși și cauzei aliate, civilizației și culturii atlanto-mediteraneene.

Această politică a regatului român, sprijinită de marile puteri occidentale și susținută atât de ofițerii britanici, cât și de patrioții români, a dat roade din ziua liberării României și până la sfârșitul războiului în Europa.

Remarcabila contribuție adusă de rezistența românească din interior și din exterior, începând cu 1 septembrie 1939 până la 23 august 1944, și importanta contribuție a statului român la războiul Națiunilor Unite împotriva celui de-al Treilea Reich, până la 8 mai 1945, constituie o epopee înălțătoare și eroică, cu abisuri tragice și culmi triumfale.

ÎNCEPUTUL MIȘCĂRII DE REZISTENȚĂ ÎN ROMÂNIA

Timp de un an cât a trecut de la invadarea Poloniei până la ocuparea României de către dușmanii săi, națiunea română a căutat o ieșire din impasul în care se găsea.

Nu erau puțini aceia care se gândeau la rezistența armată; dar, după faptul evident că regele Carol al II-lea - profund marcat de asasinarea președintelui Consiliului, Armand Călinescu - se orienta către o temporizare care, din păcate, avea să ducă la capitulare, patrioții hotărâți să nu îngăduie aservirea țării au început să constituie nuclee de rezistență. Căci erau convinși că imperiile tiranice nu puteau fi decât vremelnice și că, mai devreme sau mai târziu, forțele libere din lumea întreagă și popoarele asuprite răzvrătite vor învinge, atât e de puternică dorința de libertate a întregii omeniri!

În această perioadă, deși eram mobilizat în portul militar Constanța, am întreprins, împreună cu frații mei Ion și Constantin, demersuri de concertare cu alți prieteni politici pentru a pune la punct un proiect de acțiune comună. Doream să examinăm problema dacă forțele naționale democratice ar fi putut instaura un guvern de salvare care să opună o rezistență fermă invadatorului. Mulți credeau în această posibilitate, dar numeroși alții reco-

mandau o atitudine de răbdare și expectativă. În ceea ce mă privea, eram convins că așteptarea, în acel moment istoric, ar fi fost în favoarea dușmanilor țării și ai întregului spațiu din sud-est Europei.

Folosind învățămintele exemplarei tenacități britanice de a lupta și rezista până la capăt, urmând pilda admirabilei atitudini și a acțiunilor întreprinse de generalul Charles de Gaulle care chema la rezistență pe francezi și îndemna la continuarea războiului, am hotărât, cu prietenii democrați cei mai decisi, să pregătim rezistența în fața ocupantului. Am stabilit să acționăm în acest sens, chiar înainte ca ocupațiile nazistă și sovietică — ce erau iminente după invazia Europei occidentale de către naziști și după suprimarea statelor baltice de către sovietici — să se fi produs.

Am avut contacte cu Ion Mihalache, Virgil Madgearu, Aurel Dobrescu, Gheorghe Pop, Ilie Lazăr, Emil Leucuța, Stanciu Stoian, Mihail Ralea, Octav Livezeanu, lideri și figuri proeminente ale Partidului Național-Țărănesc. La fel, am avut întrevederi cu Radu Polizu-Micșunești, Amedeu Bădescu și alți național-liberali, precum și cu alte câteva personalități politice democrate antinaziste. Aproape toți erau de acord că o acțiune forte era necesară și posibilă.

Dar, așa cum am amintit deja, ca urmare a prăbușirii Franței, evenimentele s-au precipitat în

est: ocupația sovietică în Bucovina și Basarabia, cea ungurească în Transilvania, cea bulgară în Dobrogea și cea germană în ceea ce mai rămăsese din România, alungarea regelui Carol al II-lea și instaurarea regimului de ocupație nazistă.

O acțiune pe plan național nu mai era posibilă. Nu mai rămânea decât drumul lung și sinuos al rezistenței.

Mișcarea contestatară românească a început prin mari manifestații de masă împotriva rapturilor teritoriale și prin crearea organizației „Pro Transilvania” și a câtorva alte nuclee de rezistență.

Ion Mitrache și Virgil Madgearu, vice-președinte și, respectiv, secretar general al Partidului Național-Tărănesc (cu asentimentul lui Iuliu Maniu, președintele partidului), au hotărât să mă expatriez pentru a putea intra în legătură cu englezii. S-a mai decis ca Pavel Pavel și alți membri ai partidului să vină mai târziu după mine. Însărcinat de partid să-mi asigure securitatea era Aurel Buteanu. Acesta m-a însoțit până la Constantinopol.

Înainte să părăsesc țara, am încredințat camarazilor conducerea cadrelor insurecționale pe care le organizasem. O dată cu exilul în Asia Mică, grație unei rețele secrete aliate de comunicații mi-am reluat rolul activ în mișcarea de rezistență și de eliberare care se năștea în interiorul țării și la îmbunătățirea activității • căreia avusesem și eu o modestă contribuție.

REȚEAUA SECRETĂ DE INFORMAȚII

Ca să desfășurăm cu bine activitatea românească liberă de organizare a grupurilor de rezistență din interiorul țării și de propagandă, activitatea noastră trebuia să se sprijine pe un serviciu de informații bine organizat, pe care am reușit să ni-l asigurăm.

Am participat la lărgirea rețelei secrete de informații politice și militare cu ajutorul fratelui meu, Ion Beza, aviator radio-telegrafist, și al unor prieteni ai săi pe care îi organizase în acest scop.

Între rezistența română și serviciile de informații britanice a fost încheiată o convenție avantajoasă pentru ambele părți.

Serviciul de informații al mișcării noastre avea reprezentanți în toată țara, mai ales în marile centre urbane. Informații minuțios verificate și de mare interes erau transmise prin TSF și captate, în special, la Istanbul. Decodate, aceste informații îmi parveneau în interval de câteva zile.

Ele mă ajutau, înainte de toate, să iau cunoștință de aspectele politice și militare, economice și sociale, culturale și psihologice din țară și să apreciez evoluția stării de spirit a populației. Cu aceste informații mi-era mai ușor să-mi selectez temele cu care să mă adresez ascultătorilor români, să scriu camarazilor mei

din România și să le recomand acțiunile de îndeplinit. Dar, mai ales, astfel aveam posibilitatea să-i informez pe colegii mei englezi asupra gradului de revoltă la care ajunsese națiunea română și să le sugerez noi acțiuni.

Printre știrile care îmi erau furnizate de serviciile de informații erau și unele culese direct de la inamic prin ascultarea transmisiunilor între unitățile germane. Aceste transmisiuni interceptate și decodate de specialiștii CQG conțineau informații care îmi puteau fi utile. La fel stăteau lucrurile cu informațiile provenind de la unul din aliații celui de-al Treilea Reich.

În ziua în care am avut suficiente date în măsură să confirme că însăși administrația românească de stat, militară și civilă, armata, poliția și jandarmeria erau gata să participe la insurecția antinazistă, am sugerat să se acționeze în acest sens și mi-am orientat în consecință activitatea și propaganda. Oamenii de stat și politici români au fost îndemnați să se sprijine pe osatura militară și civilă a statului. Apelurile adresate statului român au devenit similare cu cele adresate până atunci de noi cu precădere populației.

Curând au urmat negocierile de la Cairo pentru încheierea unui armistițiu între România și Națiunile Unite.

Și, la 23 august 1944, a avut loc insurecția română.

PORTRETELE CĂTORVA CAMARAZI DIN MIȘCAREA ROMÂNĂ DE REZISTENȚĂ ȘI ELIBERARE (M.R.R.E.) CARE ACȚIONAU ÎN STRÂNSĂ LEGĂTURĂ CU ÎNALTUL COMANDAMENT ALIAT DIN ORIENTUL APROPIAT, DESCOPERIȚI ȘI ÎNTEMNIȚAȚI

În mai 1947, Iuliu Maniu, președintele Partidului Național-Țărănesc, a declarat, la București, în fața reprezentanților presei internaționale, că el a creat mișcarea de rezistență și eliberare din interior și a stabilit contactul cu aliații din 1940 și că la această acțiune participaseră cei treisprezece camarazi închiși la 15 august 1941, pe care Hitler voia să-i ducă în Germania pen'ru a fi executați. Maniu declarase atunci lui Antonescu că dacă acesta i-ar preda pe acești patrioți Germaniei, se va constitui el însuși în prizonier.

(Ziarul Dreptatea)

Foarte mulți membri ai mișcării de rezistență și eliberare care urmaseră consemnele lansate de liderii naționali, aveau legături cu centrul de acțiune „Pro Transilvania”. Din toată releaua „Pro Transilvania”, Geștapo-ul nazist și Siguranța românească au reușit să identifice și să aresteze, la 14 și 15 august 1941, treisprezece camarazi. Ei au reprezentat primul lot politic important de rezistenți întemnițați, de la aderarea României la Axă.

Cei treisprezece patrioți închiși erau: V.R. Georgescu, Ion Popovici, Augustin Visa, Ion Beza, Iuliu Bălan, Cornel Radocea, Ștefan Cosmovici, Mihai Iaroslavici, Alexandru Klammer, Constantin Mircea, Iosif Păsătoiu, Ion Deleanu și Amedeu Bădescu. Un al paisprezecelea prizonier, numit Iliescu, a suferit o detenție temporară. La fel și Amedeu Bădescu.

Majoritatea camarazilor întemnițați aparțineau Partidului Național-Țărănesc, dar mai erau și dintre aceia care aparțineau Partidului Național-Liberal. I. Beza, membru al Partidului Național-Țărănesc, era în același timp membru al Mișcării libere din Orientul Apropiat și reprezentantul acestei mișcări în interiorul țării.

La 14 august, printre primii arestați s-a numărat Ion Popovici, trezorierul grupului. A doua zi, 15 august, au fost închiși membrii grupului de radiotransmisie, în frunte cu I. Beza și Iuliu Bălan. Reprezentanții autorităților române, în pofida protestelor agenților Gestapo-ului, au condus furgonul cu deținuți la Siguranța românească și nu la sediul Gestapo-ului, cum o cereau germanii.

Deținuți la secret în celulele Serviciului Special de Informații (S.S.I.), patrioții erau acuzați de înaltă trădare, de tentativă colectivă de răsturnare a regimului pro-nazist, de colaborare cu puterile democratice occidentale, în special Anglia. Erau învinuiți de a fi acționat

astfel ca România să fie împiedică să intre în război alături de cel de-al Treilea Reich și de a fi militat în favoarea anulării Diktatului de la Viena, ca Transilvania de nord și Dobrogea de sud să revină la România. Într-un cuvânt, ei erau acuzați de a fi în serviciul Națiunilor Unite.

În timpul anchetei, guvernul german a protestat pe lângă guvernul român, Hitler cerând generalului Antonescu ca cei treisprezece patrioți închiși să fie predați Gestapo-ului, ca mai apoi să fie transferați, interogați, condamnați și împușcați în Germania. Iuliu Maniu, informat asupra pretenției hitleriste, s-a prezentat în audiență la dictatorul Antonescu, mărturisind că se consideră a fi autorul moral al acțiunii celor treisprezece camarazi întemnițați (majoritatea dintre ei membri ai Partidului Național-Tărănesc, al cărui președinte era, și membri ai organizației „Pro Transilvania“ al cărei inițiator și șef era tot el). A mai adăugat ca dacă patrioții în cauză erau deferiți germanilor, considera de datoria lui să se prezinte personal în fața justiției naziste ca să fie și el judecat și împușcat alături de ei.

Intervenția lui Iuliu Maniu pe lângă Antonescu a avut ca efect împiedicarea predării celor treisprezece luptători pentru cauza națională și aliată în mâinile criminalilor hitleriști. Rămăși în mâinile justiției militare române, eroii rezistenței și-au păstrat viața. Întemnițați la închisoarea militară Jilava și apoi la Malmaison, din

București, aceștia au fost eliberați la 23 august 1944 de către forțele patriotice insurgente.

Printre patrioții militanți existau și multe femei. Menționez doar pe Sofia Diaconescu și Alexandrina Ionescu, agente de legătură între Mișcarea română liberă din exterior și rezistența din interior.

Cred că o scurtă prezentare a câtorva din cei treisprezece luptători pentru eliberare, amintiți mai sus, se impune.

Valeriu Georgescu

L-am cunoscut pe „Rică” Georgescu prin anii 1937-1938, în timpul campaniei electorale și politice democratice național-țărănești, datorită colaborării în acțiunile pe care le stabileam, în calitate de comandant național al gărzilor țărănești, cu organizația regională național-țărănească din Banat, organizație condusă de liderul Sever Bocu, fost ministru, socrul lui V.R. Georgescu.

Era prin ianuarie 1938. În fruntea unei formațiuni a gărzilor țărănești din Muntenia, compusă din 60 de luptători oțeliți, ne-am deplasat de la București la Timișoara pentru a ne alătura gărzilor național-țărănești locale, în opoziție cu dictatura fascizantă Cuza-Goga, venită la guvern de câteva săptămâni. Am intrat în mai multe comune și am avut ciocniri cu

echipe naziste formate din minoritari germani hitleriști, cuziști, legionari.

Într-o dimineață, batalionul nostru este asediat la sediul Partidului Național-Tărănesc din Timișoara de către forțele de poliție și jandarmerie, la ordinul guvernului dictatorial. Atunci am reușit să mă refugiez la tipografia ziarului „Vestul”, organ politic regional, unde i-am găsit pe Sever Bocu și pe inginerul V. Georgescu. Abuzul guvernamental urma să fie denunțat imediat în paginile ziarului „Vestul”.

Președintele Iuliu Maniu este înștiințat telefonic la București. Cotidianul central „Dreptatea” (30 ianuarie 1938) relatează evenimentul și-și exprimă protestul. Guvernul Cuza-Goga cedează. Asediul este ridicat.

Cu această ocazie am cunoscut energia în acțiune și abilitatea la tratative ale lui V. Georgescu.

Inginerul V.R. Georgescu era directorul societății petroliere „Româno-Americană”. După mutilarea României de către sovietici, unguri și bulgari, și ca urmare a invaziei hitleriste în România, V. Georgescu devine unul din liderii Asociației „Pro Transilvania”. El își aduce o prețioasă contribuție la dezvoltarea structurii acestei asociații și la legăturile dintre rezistența internă, Marea Britanie și Statele Unite.

Activitatea sa în favoarea Națiunilor Unite este descoperită de naziștii germani și pro-

naziștii români, fapt care i-a atras întemnițarea, de la 15 august 1941 până la 23 august 1944.

Principalul reprezentant al lui Iuliu Maniu și al P.N.Ț. în fruntea organizației „Pro Transilvania”, componentă a MRRE, V.R. Georgescu a fost șeful grupului celor treisprezece camarazi închiși, primul grup încarcerat după intrarea României în război.

După război s-a exilat în Occident.

Augustin Visa

Șef al tineretului național-țărănesc din Transilvania, mai târziu președintele tineretului aceluiași partid din România, A. Visa a devenit, începând din 1935, unul din cei mai buni prieteni ai mei.

Militant activ, organizator iscusit, propagandist abil, el era un democrat convins, un adversar viguros al oricărei tiranii și un partizan lucid și înfocat al alianțelor noastre tradiționale cu Marea și Mica Antantă.

O dată cu declanșarea celui de-al doilea război mondial, el este unul din întemeietorii mișcării de rezistență împotriva agresorilor, membru al organizației „Pro Transilvania”, nucleu important al MRRE.

Activitatea sa de dinainte de război, încununată de doi ani de rezistență în timpul războiului, din 1939 până în 1941, l-a costat trei ani

de închisoare, din 15 august 1941 până în 23 august 1944.

Dar perioada de după război i-a rezervat noi încercări: în 1947, este întemnițat de serviciile de securitate ale armatei de ocupație sovietice, transferat la Constanța, judecat și condamnat la moarte, sentință ce avea să fie comutată la 25 de ani închisoare și urma să fie ispășită în Uniunea Sovietică, unde a și fost transportat. A suferit nouă ani în gulagul sovietic și trei ani în închisorile românești. Ca urmare a celor doisprezece ani de închisoare îndurați în lagărele naziste și apoi sovietice, slăbită, inima lui nu mai bate decât ajutată de un stimulator cardiac.

El deține Certificatul de patriot nr.13 din 23 august 1944.

Ion Beza

Aviatorul Ion Beza, radiotelegrafist de bord în serviciul Companiei aeronautice române „Lares“, a fost membru al tineretului român din Partidul Conservator (1929-1935), al Partidului Național-Țărănesc (din 1936 până la moartea sa, în 1958) și luptător în Mișcarea Română de Rezistență și Eliberare (1939-1944).

Născut la 15 februarie 1909, la București. După studii la Constanța și București, intră în aviație. De la vârsta de 18 ani, el se face remarcat prin acțiuni și scrieri în care pledează în

favoarea mutării românilor din țările balcanice în România. Studiile lui, „Societatea culturală din Dobrogea” sau „Probleme macedoromâne” fac dovada înaltei sale conștiințe patriotice.

Perioada 1936-1939 îl găsește printre adepții înflăcărați ai alianței cu marile puteri occidentale și țările sud-est europene.

După izbucnirea celui de-al doilea război mondial, Ion Beza își intensifică legăturile cu prietenii politici partizani ai „rezistenței cu orice preț” împotriva oricărui dușman.

După mutilarea țării și invadarea ei de trupele naziste, el se raliază patrioților organizați în rezistență.

În ianuarie 1941, după legătura cu Mișcarea liberă din Orientul Apropiat și cu ofițerii G.Q.G. britanic, el acceptă misiunea de a organiza și conduce o rețea T.S.F. în slujba Națiunilor Unite.

Rețeaua T.S.F. transmitea atât mesaje politice aparținând mișcării de rezistență, cât și informații militare destinate să servească aliaților, pentru a contracara operațiunile de război ale puterilor Axei. Acțiunea desfășurată de el a fost utilă cauzei aliate, mai ales în perioada pregătirilor invaziei naziste în Balcani și apoi în U.R.S.S., ca și în primele două luni de la declanșarea războiului până la arestarea operatorilor T.S.F.

Acțiunea începută de patrioții arestați a fost continuată de camarazii lor rămași în libertate.

Eliberat la 23 august 1944 de guvernul regal al țării, Ion Beza a primit din partea Comandamentului suprem aliat Certificatul de patriot nr. 11/1945.

La 17 iunie 1947, I. Beza este întemnițat de securitatea militară sovietică (NKVD), transportat la Constanța și maltratat crunt. Este condamnat la moarte, i se comută pedeapsa la 25 de ani de temniță, ani ce aveau să fie executați în URSS, în regiunea polară. Eliberat la sfârșitul lui decembrie 1955 și repatriat, I. Beza moare în ianuarie 1958 ca urmare a suferințelor îndurate în închisoarea nazistă și în gulagul sovietic.

Din cei treisprezece camarazi care aparținuseră organizației „Pro Transilvania” și fuseseră făcuți prizonieri de către naziști, unii s-au salvat după război în Occident. Sovieticii au găsit și torturat patru: Beza, Visa, Kramer și Iaroslavici.

Aceștia fac parte din mulțimea patrioților români martirizați mai întâi de naziști, apoi de sovietici și de agenții lor comuniști români.

Constantin Beza

(25 decembrie 1910 - 19 august 1975)

Participant la mișcarea națională democratică română și membru fondator al Mișcării de

rezistență și eliberare - fără nici o legătură cu serviciile armatei aliate - Constantin Beza, fratele meu mai mic, a desfășurat în timpul războiului o activitate patriotică recunoscută prin Certificatul nr.1843 din 27 iulie 1970, emis de Direcția generală a arhivelor statului român, activitate care i-a atras represiunea și întemnițarea de către siguranța nazistă și, după eliberarea țării, întemnițarea de către securitatea comunistă.

De la instaurarea statului legionar (septembrie 1940) și până la intrarea României în război alături de cel de al Treilea Reich, împotriva Uniunii Sovietice, C. Beza s-a dedicat luptei împotriva Legiunii „Arhanghelul Mihail”, considerată pe drept cuvânt ca instrumentul cel mai periculos în serviciul Germaniei hitleriste din România. În această perioadă el face parte din Comitetul de acțiune antilegionară alcătuit din tineri național-țărăniști, liberali și independenți și din membri ai Frontului democratic al studenților.

După intrarea României, alături de puterile Axei, în război contra Națiunilor Unite, C. Beza s-a străduit să răspândească ideea că războiul nazist trebuie sabotat și că România trebuie să se detașeze de Axă, alăturându-se Națiunilor Unite, contribuind astfel eroic la propria eliberare și la victoria cauzei aliate.

* Mișcarea legionară

Trimis pe frontul rusec, C. Beza a degerat sub mușcătura iernii rusești. Retrimis la vatră, își reia activitatea politică și își propune să mobilizeze pe propriii camarazi și alte grupări politice angajate în mișcarea de rezistență, în bătălia finală - lupta de eliberare.

Pentru această perioadă din viața sa, să recurgem la documente de stat și judiciare emanând de la regimul actual* care, departe de a-i fi favorabil, cum s-ar fi cuvenit, l-a urmărit și exilat.

În dosarul nr. 94/1950, Cabinetul crimelor de război al Parchetului din București, rechizitoriul nr. 267, privind acuzatul Bulz Gheorghe, fost agent secret al securității naziste** române, se pot citi rândurile următoare privind activitatea de supraveghere polițistă dirijată împotriva mișcărilor de rezistență inițiate de Mihail Ralea și Constantin Beza:

„După ce a relatat circumstanțele în care acuzatul G. Bulz, fost legionar, a devenit spion în brigada antidemocratică a regimului Antonescu, procurorul precizează că Bulz avea misiunea de serviciu să supravegheze gruparea profesorului Mihail Ralea, gruparea „Beza” și pe studenții antinaziști angajați în mișcarea de rezistență și de eliberare“.

* Din 1977.

** Termenul „nazist”, utilizat pentru regimul politic din România de atunci sau pentru unele organisme ale statului este o exagerare.

Se mai scrie acolo, printre altele:

„La câteva zile după ce l-a racolat pe Bulz în serviciul secret al poliției, ca urmare a unei discuții telefonice între acuzatul Bulz și comisarul Sava Dumitrescu, comisarul Victor îl abordează pe tema unei note informative. Constanținescu îl întâlnește pe Bulz în stradă și îi cere amănunte despre un grup de studenți, „Beza”. Nota informativă este dată de acuzat (Bulz) pe un sfert de coală dactilografiată.”

Sentința pronunțată contra criminalului de război Bulz reține că acuzatul acceptase să spioneze în „rândurile studenților *progresiști*, începând cu *Gruparea studențească „Ralea”*... să dea informații privind „*studenții antifasciști*” și că se introdusese în „*Grupul studenților cu convingeri democratice*”.

Perioada despre care se vorbește mai sus este cea din anul 1943, când în cadrul general al Mișcării de rezistență și eliberare se produsese o legătură între gruparea „Ralea” și gruparea „Beza”, în urma căreia se născuse Partidul Socialist-Țărănesc, component al „Frontului Patriotic Antihitlerist” și care a participat la acțiunea regală* din 23 august 1944.

Represiunea căreia i-a fost victimă Constantin Beza, ca urmare a spionajului lui G. Bulz

* Aici, ca și în alte părți, formulările care reduc răsturnările de la 23 august 1944 la o acțiune a regelui exprimă vederile personale ale autorului.

și a altor *eiusdem farinae*, este demonstrată prin atestarea pe care am citat-o la începutul acestui portret:

„Cercetându-se documentele aflate în depozitele noastre, rezultă că cetățeanul Beza Constantin... urmare a activității sale antifasciste, a fost arestat la 25 noiembrie 1943 și cercetat de Siguranța din București“.

După eliberarea României, la 23 august 1944, acțiune pentru pregătirea și reușita căreia C. Beza a lucrat pe întreaga durată a războiului; Comitetul Central al Partidului Comunist Român publică în presă un comunicat prin care îl proscribe pe Constantin Beza în următorii termeni (reproduc din ziarul „Scântea” apărut în primele zile după eliberare):

Comunicat

„Comitetul Central al Partidului Comunist Român face cunoscut că Beza, Sântimbreanu, Teculescu și Ștefanovici sunt elemente provocatoare“.

Acest comunicat nu făcea decât să pregătească drumul întemnițării lui C. Beza, de data aceasta de către Securitatea comunistă!

În mai 1951, C. Beza era profesor într-un sat macedonean, Tomnatec. Este deportat, o dată cu toată populația macedoneană din toată regiunea Banatului, spre frontiera răsăriteană a țării, către Uniunea Sovietică. I se stabilește domiciliu obligatoriu timp de cinci ani, din care

șase luni au fost efectuate în detenție în lagărul de la Canal.

Consilier juridic înainte de război, combatant pentru libertate în timpul războiului, din nou consilier juridic după război și apoi profesor până la întemnițare, C. Beza se recalifică tehnician după închisoare și până la pensie.

Căsătorit, el are doi băieți.

Îmi este greu să închei acest portret altfel decât prin documente, luate de la sursă:

„Republica Socialistă România, Consiliul Securității Statului. Nr.646904, 9 aprilie 1970.

Beza Constantin... a avut domiciliu obligatoriu de la data de 18 iunie 1951 până la data de 20 decembrie 1955“.

Ca și: „Idem, idem, nr. 646904, din 9 aprilie 1970.

„Beza Constantin a fost privat de libertate în locuri de detenție, pe baza unui act administrativ, de la data de 17 ianuarie 1952 până la data de 25 iulie 1952“.

Pe scurt: înainte de război, luptător pentru democrație; în timpul războiului, combatant pentru eliberare; după război, urmărit, întemnițat, proscris...

CAPITOLUL IV

MIȘCAREA ROMÂNĂ LIBERĂ ÎN TERITORIILE ALIATE COMUNITATEA ROMÂNEASCĂ DIN ANGLIA (1940-1944)

În timpul celui de-al doilea război mondial, în Anglia se aflau circa două mii de români. Autoritățile britanice considerau că o treime dintre aceștia erau capabili să aducă o contribuție la efortul de război al aliaților.

Personalitatea politică cea mai remarcabilă dintre românii de atunci din Anglia era fără îndoială Viorel O. Tilea, fost ambasador român la Londra, promotor și șef al „Comitetului Național Român” din Anglia. Alături de el erau mulți alții, în special foști membri ai corpului diplomatic la Londra.

O altă personalitate eminentă a fost Victor Cornea, membru al Partidului Național-Țărănesc. El se stabilise la Londra, unde a fondat în timpul războiului un „Comitet Democrat Ro-

mân" care cuprindea partizani ai politicii lui Iuliu Maniu aflați în exil în Anglia.

În jurul acestor două personalități s-a dezvoltat viața politică și activitatea patriotică a românilor din Anglia; acolo s-a născut voința lor de a contribui la efortul de război al aliaților.

Acestora li se alătură, începând cu toamna anului 1941, o a treia personalitate, Cornel Bianu, fost deputat, reprezentant personal în exil al lui Iuliu Maniu. Eforturile lui C. Bianu nu l-au impus însă niciun moment în prim-planul activității refugiaților.

Instaurarea în România a dictaturii generalului Antonescu și semnarea aderării țării la Pactul tripartit al Axei i-au determinat pe V. Tilea și pe alți diplomați români, ce erau în post la Londra, să întemeieze Comitetul Național Român și să facă apel la națiunea română să se opună războiului nazist; românii stabiliți în țările aliate erau chemați să susțină lupta puterilor ce acționau pentru libertate.

V. Stârcea, fost secretar de legatie, în discuțiile cu Foreign Office-ul se declară dezgustat de întorsătura evenimentelor din România. Fidel cauzei aliaților, el este convins că Marea Britanie și aliații ei vor învinge și că România își va recâștiga independența de stat și integritatea teritorială. El își exprimă dorința și încrederea că Guvernul Marii Britanii va permite Comitetului Român Liber, constituit la Londra, să

acționeze fără piedici. Alți membri ai legației române sunt rechemati în România, dar refuză să se întoarcă: Marcu Beza, V. Cornea, Munteanu, Budeanu etc. În discuțiile purtate cu oficiali ai Foreign Office-ului, aceștia exprimă idei similare.

Refuzul tuturor membrilor legației de a se reîntoarce în România puna guvernul britanic în încurcătură. Dacă englezii acordau azil diplomaților români rebeli, România nu ar fi făcut, la rândul său, dificultăți cetățenilor englezi care ar fi dorit să-i părăsească teritoriul? Totuși, guvernul britanic a favorizat dorința de a rămâne în Anglia a domnilor V. Tilea, M. Beza, M. Eliade, M. Ghica, V. Stârcea, V. Budeanu, V. Cornea, Vârgolici, I. Rațiu, dra Mezincescu și amiralul Dumitrescu.

Așa cum arată documentele britanice, în rândul personalului legației române la Londra nu a existat o „coloană a cincea.” Din contră, toți foștii diplomați și funcționari ai legației au desfășurat o activitate românească liberă și au contribuit la efortul de razboi al aliaților.

CONSTITUIREA ȘI ACTIVITATEA COMITETULUI NAȚIONAL ROMÂN (C.N.R.)- ÎN MAREA BRITANIE

Comitetul Național Român în Marea Britanie a fost constituit la 29 noiembrie 1940, la Londra.

Comitetul era compus, din: Viorel O. Tilea, președinte; George Dumitrescu, secretar general și vicepreședinte; Matilda Ghika și Constantin Laptew, vicepreședinți; Traian Belitoreanu, Marcu Beza, Anna Maria Calimachi, Dimitrie Dimancescu (însărcinați cu relațiile cu presa); Alexandru Mezincescu, Barbu Niculescu, Ion Rațiu, Otlo Smilovici, Sanda Stătescu, Constantin Vârgolici, membri.

V.O. Tilea, președintele ales în entuziasmul celor prezenți, a declarat presei chiar în ziua constituirii comitetului:

„Libertatea și independența națiunii române nu pot fi restaurate decât prin victoria puterilor democratice. Iată rațiunea pentru care tot poporul român se roagă pentru victoria Marii Britanii și a aliaților ei. În acest scop, am decis aici să fondăm o mișcare română liberă, făcând apel la toți compatrioții noștri, trăitori între frontierele Imperiului britanic, și în special la cei rezidenți în Anglia, să ni se alăture.

Ne afirmăm credința în triumful final al puterilor democratice și, ca mișcare organizată sau individual, ne punem la dispoziția cauzei comune”.

Apelul Comitetului a fost larg difuzat de „International Press”, de numeroase ziare. Mulți români ce se aflau în Indii, în Africa de Sud, în Portugalia, în Canada, în Australia și în Statele Unite au aderat la mișcare.

Totuși, având în vedere că, în ciuda exceselor comise în România - chiar împotriva unor resortisanți britanici - guvernul englez încă menținea relații diplomatice cu această țară, Comitetul român liber își impunea o anumită rezervă. Numai după ruperea relațiilor diplomatice, în februarie 1941, mișcarea și-a intensificat activitatea.

La 30 aprilie 1941, a fost adoptat statutul Comitetului Național Român și, cu această ocazie, au fost reafirmate scopurile sale:

- a) eliberarea României de vremelnicul jug nazist;
- b) recunoașterea de către comunitatea internațională a drepturilor naționale ale poporului român;
- c) restabilirea unor frontiere juste pentru România;
- d) recunoașterea regelui Mihai ca șef al statului român;
- e) sprijinirea acțiunii militare britanice și aliate.

Ca urmare a invitației diferitelor societăți și organizații engleze, membrii comitetului (Tilea, Ghika, Beza, Dimancescu) au prezentat expuneri despre contribuția la lupta antihitleristă ce ar fi putut veni din partea poporului român, în ciuda orientării pro-naziste a regimului din acei timp din România.

În ziua invaziei germane în Uniunea Sovietică, comitetul a condamnat agresiunea nazistă, ca și participarea statului român la această acțiune, și a reînnoit apelul către toți românii liberi de a-și aduce contribuția la victoria puterilor democratice eliberatoare.

La inițiativa C.N.R., au fost stabilite relații între Biserica anglicană și Biserica ortodoxă română de la Londra și s-a constituit un comitet special religios anglo-român, sub președinția canonicului Douglas, episcop al Londrei. Capela Bisercii Saint-Michael Royal Church a fost pusă la dispoziția coloniei române pentru serviciul religios, sub autoritatea preotului Mișcării române libere, părintele Alexa.

Rezistență și luptă pentru eliberare! Acesta era mesajul pe care CNR din Londra îl transmitea națiunii române prin vocea președintelui său, Tilea, care declara:

„Datoria noastră este de a lupta pentru libertate, contribuind astfel, așa cum am făcut-o dintotdeauna, cu prețul jertfirii propriei vieți, la recucerirea provinciilor noastre mutilate“.

Într-o prefață la o broșură de prezentare a comitetului, a statutului și a programului, este notat că, la începutul lunii mai 1941, cinci membri ai mișcării conduse de Tilea s-au declarat favorabili unei cooperări a CNR cu Comitetul democrat român pe care Victor Cornea și alți câțiva erau pe cale de a-l constitui. Era vorba de Victor Stârcea, C.M. Laplew, Marcu Beza, Decebal Mateescu și Victor Budeanu. S-au dus tratative, dar care nu s-au finalizat în mod favorabil.

Viorel O. Tilea (1896-1973), președintele CNR.

Născut în Transilvania, provincie aflată pe atunci sub dominația Austro-Ungară, el aparținea unei familii cunoscute prin patriotismul său. Fiu al lui Octav Tilea și al Emiliei Rațiu, el își face studiile la Bratislava, Viena, Cluj și Londra; în 1913, fondează la Sibiu un club al studenților: „Britania”. În 1918, este secretar al Consiliului național român și delegat al acestui consiliu la Berna și la Paris.

Devenit prim-secretar la președinția guvernului local din Transilvania*, în 1919, el va fi, până în 1923, atașat și secretar la legația română din Londra. În 1920, este secretar al delegației române la Conferința de pace.

În 1926, este ales președintele regional al tineretului național-țărănesc din Transilvania. În 1927, fondează Asociația Culturală Anglo-Română.

Membru al Parlamentului, din 1928 până în 1933, subsecretar la președinția Consiliului de miniștri, din 1930 până în 1933, el este numit,

* Consiliul Dirigent, care a funcționat între 1918-1920

în 1939, ministru plenipotențiar la Curtea Saint-James, de unde este rechemat în țară, în iunie 1940, de naziști.

El refuză să se întoarcă într-o Românie aservită național-socialiștilor și fondează Mișcarea Română Liberă, fiind ales președinte al Comitetului Național Român în exil.

A fost decorat cu Marea Cruce Sfântul Sava și Ordinul Skanderbeg, primește titlul de Mare Comandor al Ordinului Carol I, pe acela de Cavaler al Ordinului Ferdinand și de Cavaler al Ordinului de Malta.

A desfășurat și o vastă activitate în domeniul editorial: „Dezarmarea urii” în 1924; „Noua Slovacie” în 1925; „Activitatea diplomatică a României” în 1925; „Iuliu Maniu - omul și opera” în 1927; „România și martiriul”; „Memorandiștii”; „Viitorul Europei orientale”; „România și războiul ruso-german” în 1941. El a publicat numeroase articole în presă și a ținut un mare număr de conferințe.

V.Tilea a murit în 1973 la Londra, în exil, departe de țara sa pe care a iubit-o cu pasiune și a slujit-o cu înflăcărat patriotism. În timpul celui de-al doilea război mondial, el a avut meritul de a fi fost prima personalitate română ce a întemeiat o mișcare românească în străinătate. Ca adevărat patriot și demn nepot al

* Vezi nota ** de la pag. 87.

bunicului său, Ion Rațiu, fondatorul Partidului Național-Țărănesc*, el s-a opus printre cei dintâi împărțirii României și înfeudării sale față de Berlin. Prin întreaga sa activitate a servit cauza națională a eliberării și victoria Națunilor Unite.

Rămas la Londra după război, el și-a continuat activitatea de bun patriot printr-o susținută opoziție față de dominația sovietică asupra României și Europei răsăritene, atrăgând atenția Occidentului asupra amenințării pe care o reprezenta pentru lumea liberă.

Marcu Beza (1886-1948), membru al C.N.R.

Marcu Beza, membru fondator al Mișcării Române Libere (M.R.L.), și al C.N.R., a desfășurat la Londra o vastă activitate pentru eliberarea României prin înfrângerea Axei.

Născut în Macedonia, la Vlaho-Clisura (Grecia) în 1886, el își face studiile la Monastir (Bitolia), apoi la București și devine profesor și scriitor, iar mai apoi diplomat de carieră. Moare la București, în 1948.

Înaintea primului război mondial, este consul al României la Londra și, în același timp, profesor universitar. Prin activitățile sale, el aduce o contribuție inestimabilă la alianța

* Al Partidului Național Român din Transilvania, PNȚ a fost creat în 1926.

României cu Marea Britanie, la realizarea unității teritoriale a țării sale și la finalul glorios al primului război mondial.

Între cele două războaie, este consul general la Londra, apoi la Ierusalim și, în final, la Cairo. Cel de-al doilea război mondial îl găsește la Londra, unde se alătură Mișcării Române Libere care tocmai se crea; el răspunde apelului președintelui mișcării și devine membru al Comitetului național. Activitatea lui constă în punerea tuturor relațiilor sale în serviciul cauzei aliate, în încurajarea românilor în rezistența lor, prin scrieri și expuneri de conferințe la radio. Numeroasele sale scrieri și discursuri au demascat sloganurile mincinoase ale Germaniei naziste.

Prin anturajul său, am intrat în legătură cu Londra și, prin Ierusalim și Cairo, mi-am croit drum în Orientul apropiat, unde am devenit fondator și șef al Mișcării Române Libere în această parte a lumii.

După al doilea război mondial, revenit în România, Marcu Beza oferă regatului cunoștințele și lucrările sale ca istoric, om de știință și arheolog. A fost împiedicat apoi de regimul de ocupație sovietică să se întoarcă la Londra, unde se afla familia lui. A murit de inimă rea. Recent, locuința sa de la București, de pe str. Berzei nr. 17, a fost declarată monument istoric și muzeu de stat unde sunt expuse descoperirile

și operele sale, sub denumirea de „Colecția de artă orientală”.

Activitatea sa literară, științifică și patriotică este impunătoare. Printre scrierile sale literare menționez: „Doda”, „O viață”, „Pe drumuri”, numeroase studii despre români și civilizația lor. Lucrările politice sunt textele conferințelor și apelurile la rezistență și la luptă pentru eliberarea națională.

Maior George-Emil Iliescu (1902-1957), membru al C.N.R.

Maiorul George-Emil Iliescu, născut la Turnu-Severin în 1902, aparține unei familii de militari, magistrați, proprietari funciari. În timpul primului război mondial, se înrolează voluntar, la vârsta de 16 ani. Urmează Școala militară de ofițeri și școala de război de la București, Școala superioară de război de la Paris și obține brevetul în 1931.

Căpitan, șef de secție la Statul major, profesor la Școala de război, delegat la lucrările de coordonare a Statelor majore ale Micii Antante, atașat militar la Legația Română din Londra în 1937, e promovat maior în 1940.

Tranzacția secretă sovieto-hitleristă, complicitatea celor două țări în vederea mutilării României, instaurarea dominației naziste asupra României și aderarea acesteia la Axă l-au determinat pe maiorul G.E. Iliescu să se înrolze în

Mișcarea Română Liberă și să accepte să fie membru al Comitetului Național Român din exil, printre ai cărui întemeietori s-a numărat.

Guvernul de obediență hitleristă l-a condamnat la moarte în contumacie, l-a privat de naționalitatea română și i-a confiscat toate bunurile pe care le deținea în țară.

G. Iliescu a avut o activitate secundă în slujba cauzei naționale și aliate. El a strâns rândurile românilor în exil, a colaborat cu liderii politici și militari ai altor națiuni europene ce se găseau în Anglia, a pledat cauza românească pe lângă oamenii de stat și politici britanici.

În cadrul Mișcării române libere, Iliescu a fost unul din animatorii permanenți ai postului special de radiodifuziune în limba română, „Sus inimile, frați români!”. Timp de mai bine de trei ani, el și-a îndeplinit astfel datoria, transmițând de trei ori pe săptămână mesaje de îmbărbătare pe calea undelor românilor patrioți, contribuind din plin la victoria acestei remarcabile arme a războiului politic. Trăgând învățăminte din istoria tuturor țărilor Europei de est, neavând de așteptat din partea celor două imperii străine, Germania și Rusia, decât invazii, anexări, subjugare, opresiune, exploatare, mizerie și moarte, Iliescu aprindea prin apelurile sale flacăra dragostei de libertate și independență. Opuându-se ocupantului nazist - blestemul acelui moment - el avertiza totodată asupra

pericolului care stătea la pândă: dominația sovietică. Buna primire de care s-au bucurat toate conferințele sale o dovedește din plin.

Patriotismul luminat al maiorului G. Iliescu, pus bineînțeles în serviciul României, pentru victoria Națiunilor Unite, reiese clar din textul celor două cărți pe care le-a publicat în 1942: „Why is the Romanian Army Fighting („De ce luptă armata română“) Oxford, 1942 și „The Paradox of Romania“ („Paradoxul României“) Oxford, 1942. El a făcut expunerea succintă a invaziilor populațiilor de rasă germanică, mongolo-turcă și slavă care au pustiit, timp de secole, spațiul românesc carpato-danubian, scoțând în evidență efectul dezastruos produs asupra României de războaiele și invaziile rusești și germane.

SCURTE PORTRETE ALE ALTOR CÂȚIVA LIDERI AI C.N.R.

Grea misiune, aceea de a alege pe cei mai buni printre egali! Nu fac deci o alegere. Mărturisesc cu toată modestia puținătatea informațiilor pe care le dețin asupra unora dintre ei, personalități remarcabile ca amiralul George Dumitrescu, vicepreședintele CNR, înflăcăratul animator Dimitrie Dimancescu, prințesa Anna Maria Calimachi-Văcărescu, Matila Ghika, Constanțin Laptew și atâția alții, eminenți militanți români din MRL-CNR.

Amiralul **George Dumitrescu**

Născut la București în 1888, și-a făcut studiile la Școala navală și la Academia militară din România. Comandant la diferite unități navale, profesor la Academia militară și la Școala navală, este numit în 1935 atașat militar și naval la Legația română de la Londra. A publicat numeroase cărți de navigație și de tehnică navală de război.

Rupând cu regimul de supunere față de dominația nazistă în 1940, devine vicepreședinte și secretar general al MRL-CNR, fiind unul din principalii întemeietori ai mișcării.

Prestigioasa sa activitate patriotică i-a adus numeroase distincții române și străine, dintre care Legiunea de onoare și CVO.

Dimitrie Dinu Dimancescu

Născut la Titu în 1896, a fost student la Arhitectură și la Institutul politehnic din București. Devine mai târziu „Doctor honoris causa” al Universității din California.

A luat parte ca ofițer la primul război mondial, apoi a intrat în corpul diplomatic ca atașat, ulterior consilier de presă. Ocupându-se de relațiile cu presa la Legația română de la Londra, rupe în 1940 cu guvernul de la București, protestând împotriva aderării la Axă și vasalizării țării. Scribe mai multe cărți, printre care „New Romania” („Noua Românie”).

Dimancescu a fost la Londra, în cadrul Mișcării libere, unul dintre cei mai activi conferențieri la radio, alături de Iliescu. Amândoi erau, de fapt, la fel de bătaioși și impetuoși.

Repatriat în România la sfârșitul războiului, el se exilează încă o dată, după căderea regelui Mihai, și trăiește în prezent în S.U.A.

Portretul unui tânăr român liber, om de viitor: Ion Rațiu

Ion Rațiu, născut la Turda, în 1917, provine dintr-o veche familie românească, întemeiată de Martin Rațiu de Nagylak.

I. Rațiu numără printre ascendenții săi pe: George Rațiu, ambasador al domnitorului Mihai Viteazu la Viena în 1598; Vasile Rațiu, vicar general al catolicilor de rit bizantin; doctorul Ioan Rațiu, președintele Partidului Național Român din Transilvania în Imperiul austro-ungar, mare patriot, închis și condamnat de justiția habsburgică în timpul celebrului proces al „Memorandumului” din 1894.

I. Rațiu urmează studii de drept și de științe economice la Universitatea din Cluj, apoi la München și la Cambridge.

În 1940, Rațiu este cancelar la Ambasada română de la Londra. La vârsta marilor aspirații și a hotărârilor entuziaste, traumatizat de dezmembrarea țării de către ruși, unguri și bulgari și de aservirea ei de către germani, el refuză să slujească regimul aservit tiraniei naziste.

Activează în MRL, printre ai cărei fondatori se numără, și este membru al CNR până la 23 august 1944. Activitatea sa în timpul războiului, în cadrul Mișcării libere, reprezintă o contribuție prețioasă la cauza libertății.

Intrat în lupta națională de eliberare cu conștiința că urmează calea unei galerii de iluștri luptători și lideri naționali, călit prin activitatea din timpul celui de-al doilea război mondial, I. Rațiu continuă după război să țină sus drapelul țării sale.

Fericit de înfrângerea puterilor Axei și de victoria Națiunilor Unite, Ion Rațiu își manifestă public nemulțumirea privind soarta rezervată după război țărilor din est și României, lăsată de aliați pradă U.R.S.S. De atunci s-a dedicat cauzei eliberării țării și a întregii Europe răsăritene de sub jugul sovietic, cauzei apărării întregii Europe împotriva amenințării expansiunii rusești și a subversiunii comuniste.

I. Rațiu fondează, în 1956, periodicul „Free Romanian Press” („Presa română liberă”), al cărei director este. Îndeplinește, de asemenea, rolul de președinte al Federației ziariștilor liberi.

În 1965, creează ACARDA - Asociația Culturală a Românilor din Anglia - al cărei președinte devine; în 1975, devine vicepreședinte al Fundației britanico-române, la crearea căreia contribuisse. Este, de asemenea, membru al Mișcării federaliste europene, președinte al Comisiei est-central europene, al P.E.N. Internațional și al P.E.N. în exil, membru al Asociației presei străine. Fondator și președinte al companiei „Regent Line”, în 1963. Este membru al Partidului Național-Tărănesc român și membru al comitetului executiv al acestui partid.

Ion Rațiu a publicat numeroase studii juridice și economice, lucrări politice, articole, ținând totodată numeroase conferințe. A contribuit la promovarea literaturii române libere prin scrierile sale „Policy for the West”

(„O politică pentru vest“), Harvill, 1957, „Contemporary Romania“ („România contemporană“), publicată în ediție franceză de editura Grasset în 1975. În fruntea ACARDA, el urmărește realizarea unirii tuturor românilor din exil patrioți ce aspiră la libertate, la independență și la democrație, și resping orice formă de tiranie, de totalitarism.

Demn descendent al iluștrilor săi strămoși, Ion Rațiu a fost în timpul celui de-al doilea război mondial unul din fervenții susținători al Mișcării Libere și a rămas ulterior una din cele mai importante personalități politice românești din exil.

COMITETUL DEMOCRAT ROMÂN

Membru al Partidului Național-Țărănesc Român condus de Iuliu Maniu, Victor Cornea, rezident la Londra, unde era conferențiar la Universitate, de la instaurarea regimului pro-nazist în România a făcut eforturi ca să ralieze românii de la Londra în jurul unui Comitet democrat. El considera comitetul condus de Tilea ca fiind viciat de amprenta trecutului de obediență față de regimul autoritar instaurat de regele Carol al II-lea în anii 1938-1940. Chiar după declarația de devotament față de regele Mihai, făcută de CNR condus de Tilea, V. Cornea și românii grupați în jurul lui continuau să fie neîncrezători în privința lui Tilea.

Printr-o scrisoare pe care o adresase la 31 ianuarie 1941 liderului Partidului laburist englez, C.R. Attlee, membru al cabinetului de război britanic, Cornea solicita aprobarea guvernamentală pentru constituirea unui Comitet Democrat Român: „Este esențial ca un grup democrat român să fie constituit cu scopul de a stabili o legătură între Anglia și liderii democrați din România“, scria Cornea.

„Comitetul Democrat Român“ a fost creat la Londra la 1 mai 1941. A fost anunțat public printr-o „Declarație“ politică semnată de preșe-

dintele său, Victor Cornea, și membrii comitetului executiv.

Declarația CDR se referea la sentimentele și gândurile care-i determinaseră pe semnatari să se grupeze și la scopul asocierii lor, acela de a contribui la efortul de război al Marii Britanii și al aliaților ei și de a sprijini România ca să se elibereze de jugul nazist.

La 1 august 1941, CDR publică un „Memorandum” prin care explică tezele din declarația sa de constituire.

Fondatorii își proclamă credința în democrație, opoziția față de ordinea și războiul nazist, condamnă sfârtecarea, ocuparea și vasalizarea României, exprimându-și în același timp convingerea că națiunea română este gata să acționeze pentru înfrângerea puterilor Axei. Ei reamintesc, de altfel, fidelitatea față de cauza libertății îmbrățișată de puterile democratice occidentale și voința lor de a contribui la efortul de război al aliaților, convinși că România se va detașa, la momentul potrivit, de cel de-al Treilea Reich, contribuind prin luptă la eliberarea ei și la victoria Națiunilor Unite.

Memorandumul atrage atenția democrațiilor combatante asupra faptului că „România trebuie să fie permanent considerată ca aliatul lor potențial” și sfătuiește: „Ceea ce este esențial e să se creeze mijloacele de a-i ajuta pe români să-și exprime adevăratele sentimente, de a-i

sprijini în rezistența lor pasivă și apoi, de a-i susține pentru a fi îndemnați să declaseze o rezistență activă împotriva opresorilor naziști“.

„Formarea Comitetului Democrat Român la Londra, la 1 mai 1941 - continuă Memorandumul - sfidează tragicele evenimente care au atins punctul culminant prin recenta pierdere a independenței, a libertății și integrității teritoriale a României. El constituie, mai presus de orice, o manifestare a voinței nestrămutate a națiunii române de a lupta pentru reîntregirea patriei prin participarea, la momentul potrivit, la efortul de război al aliaților“.

Scopurile urmărite de CDR justificau existența și acțiunea acestui comitet căci el face apel, încurajează, inspiră și propune românilor acțiunile cele mai adecvate pentru a contribui la înfrângerea Axei.

Într-adevăr, CDR declară: „CDR se alătură aliaților în lupta comună contra puterilor Axei și își propune să-și sporească eforturile în următoarele direcții:

- 1) Să-i cheme pe românii din țară și pe cei din exil să acorde maximum de sprijin cauzei aliate:
 - a) prin opoziția față de dictătura militară controlată de puterile Axei și în serviciul acestora și rezistența prin toate mijloacele posibile față de dominația Germaniei hitleriste;

- b) prin reinstalarea, imediat, ce va fi posibil, a unui guvern reprezentativ, capabil să reia România în rândul aliaților săi tradiționali, pentru ca ea să-și poată aduce contribuția în război alături de Națiunile Unite;
 - c) Îndemnându-i pe românii din exil să se angajeze ca voluntari în forțele aliate, așa cum o făcuseră altădată, în timpul primului război mondial.
- 2) Să ajute România să-și recapete independența și integritatea teritorială în frontierele sale juste.“

CDR era compus în esență din membri sau simpatizanți ai celor două mari partide democratice românești. Partidul Național-Țărănesc și Partidul Național Liberal; el era, de asemenea, reprezentativ pentru toate provinciile României.

Comitetul executiv al CDR era prezidat de Victor Cornea, alături de care se aflau: A. Bănuș, V.E. Budeanu, L.N. Cristea, D.G. Danielopol, N. Gheorghiu, D. Mateescu, J. Podea și V. Stârcea. După constituirea lui, au aderat la CDR câteva zeci de români rezidenți la Londra sau în Anglia.

La apelul lui V. Cornea pentru unirea democraților din exil, a răspuns favorabil Mișcarea Română Liberă din Orientul Apropiat, condusă de G. Beza și Petre Vulpescu.

Ca urmare a acestui răspuns favorabil unei conclucrări, V. Cornea a propus înaltelor autorități britanice ca CDR să fie reprezentat în Orientul Apropiat de către Mișcarea Română Liberă.

Portretul liderului CDR, Victor Cornea

Născut în 1901 la Ileni-Făgăraș, Victor Cornea provenea dintr-o familie de țărani bogați. Originar din Transilvania, a văzut lumina zilei sub ocupație austro-ungară, a trăit eliberarea Transilvaniei și unirea cu patria-mamă, România; încă de la o vârstă fragedă a cunoscut atât amărăciunea jugului străin și dorința eliberării, cât și bucuria împlinirii visului de unire.

A studiat la Făgăraș, studiile universitare făcându-le la București și Oxford. Avocat la București, magistrat la Făgăraș, membru al Partidului Național-Țărănesc încă de la întemeiere și organizator departamental al secțiunii de tineret a partidului. În primul guvern format de Iuliu Maniu, a fost numit director de cabinet al ministrului Transilvaniei, în 1928-1929.

Din 1929 până în 1933, a fost trimis de către guvern în misiune de studii economice în Anglia, Suedia, Danemarca, Germania, Cehoslovacia, Austria și Ungaria. A întocmit studii asupra reformei statului conform principiilor democrației sociale moderne, precum și studii privind consolidarea proprietății și producției

agricole țărănești prin cooperația liberă în domeniul schimbului. În această perioadă, a publicat o carte prin care milita pentru unitatea națională românească, împotriva propagandei anexioniste maghiare. În 1936, a fost membru al delegației române la Congresul asociațiilor de tineret pentru pace, desfășurat sub egida Societății Națiunilor de la Geneva. Susține o serie de conferințe în Marea Britanie în favoarea menținerii tratatelor ce garantau ordinea europeană și pacea.

În vremea aceea, propaganda hitleristă pentru revizuirea tratatelor de pace atinsese apogeul. Diplomația nazistă căuta să zdruncine și să dizolve alianțele occidentale și răsăritene din Europa pentru a pregăti calea războiului de dominație germană în Europa și în lume.

Tot în această perioadă, între 1937 și 1938, V. Cornea, stabilit la Londra, scrie „What next in Central Europe?” („Ce viitor așteaptă Europa Centrală?”), carte prefătată de C.R. Attlee. Era o pledoarie în favoarea creării unui bloc al păcii statelor democratice aliate contra Germaniei războinice, agresive. Într-o altă lucrare, scrisă aproape în același timp, „Societatea Națiunilor și securitatea colectivă”, ca și în numeroase broșuri, el pledează în favoarea unității naționale românești, împotriva tendințelor anexioniste ale ungarilor și bulgarilor, bazate pe revendicări nefondate, dar susținute de al

Treilea Reich și Italia fascistă. V. Cornea a avut deci o importantă activitate în domeniul editorial cu scopul de a-și sluji mai bine țara.

Începând din 1938, anul instaurării regimului absolutismului monarhic în România de către regele Carol al II-lea, el devine purtătorul de cuvânt al șefilor politici români democrați. În 1939 editează un memorandum „Despre dictatura regelui Carol al II-lea”, redactat de Iuliu Maniu. În 1941, editează declarațiile liderului Partidului Național-Țărănesc, Iuliu Maniu, și ale șefului Partidului Național Liberal, Constantin Brătianu, privind condițiile în care România s-a predat Germaniei - broșură apărută sub egida CDR, la Londra.

După capitularea României, instaurarea statului legionar și aderarea la Axă, el reunește în jurul său mulți români liberi și, împreună cu ei, creează CDR, organizat și lansat oficial la 1 mai 1941. În august, el editează un „Memorandum on the Romanian Democratic Committee” („Memorandum despre Comitetul Democratic Român”). În octombrie același an, CDR primește întăriri prin trei emisari ai lui Maniu: Bianu, Pavel și Nenițescu. Ideile susținute de noii sosiți i-au decepționat pe Cornea și pe adepții săi maniști. Pe câtă vreme cei de la Londra erau pentru o rezistență românească anti-nazistă fermă, noii veniți mai degrabă frânau acțiunea.

V. Cornea caută atunci să unifice comitetul său cu alte organizații române libere într-un „Consiliu național român” unic. Tentativa a eșuat într-un moment când acest lucru era încă posibil și deosebit de necesar.

Nu peste mult timp, avea să fie prea târziu din cauza evoluției evenimentelor. Declarația oficială de război între România și marile puteri occidentale era un act care nu mai permitea constituirea unui Comitet național român recunoscut. De atunci, activitatea română liberă s-a dezvoltat sub egida „Comunității Române” nou create și a „Biroului Român”.

De-a lungul întregii durate a războiului, activitatea lui Cornea a fost secundă. În ajunul războiului, el scria: „Românii fac jurământul fierbinte de a colabora cu puterile occidentale atât în timp de pace, cât și în timp de război”. Și, în tot cursul războiului, el s-a consacrat deplin acțiunii sprijinite de națiunea română și confirmată de evenimentele de la 23 august 1944, acțiune încununată de victoria aliaților.

Victoria Națiunilor Unite îl găsește la Londra, fericit că omenirea se eliberase în sfârșit de coșmarul nazist, dar neliniștit și decepționat de faptul că, pentru țările din est, libertatea nu venise încă. Dominația nazistă fusese înlocuită de o altă dominație: cea sovietică.

Stabilit la Londra, el își continuă acțiunile de român liber, de opozant față de regimul de ocupație rusească și de tirania comunistă.

În 1956, Cornea reorganizează comitetul sub numele de „Comitetul Democrat Român Liber“.

Alături de el se aflau vechi membri ai CDR, ca C. Vârgolici etc., precum și nou veniți, ca C. Scoca, I. Opriș, D. Ochiu și mulți alții.

Proclamarea noului comitet afirma credința lui Cornea în principiile fundamentale ale drepturilor omului și națiunilor și convingerea că, în ciuda terorii comuniste, „lupta pentru eliberarea patriei române continuă” și că această luptă va aduce „triumful final al libertății”.

Este editat un periodic în limba română, „Glia”, și un altul în limba engleză, „The East European Spokesman” („Purtătorul de cuvânt est-european”). Problema Basarabiei, provincia românească ocupată de U.R.S.S. în 1940, își află un loc important în activitatea comitetului și a publicațiilor sale, fără a se minimaliza totuși ravagiile dominației sovietice asupra întregii Europe de est și ale regimului comunist român de obediență moscovită.

În prezent, în vârstă de trei sferturi de secol, Victor Cornea are un suflet mereu tânăr, vibrând de cel mai înflăcărat patriotism.*

V. Cornea a murit în 1977.

ROMÂNII ÎN FORȚELE FRANCEZE LIBERE (F.F.L.) ȘI FORȚELE FRANCEZE DIN INTERIOR (F.F.I.)

„Șirul românilor eroi ai Franței este lung (...) Românii au demonstrat reale calități de conducători, și în momentul insurecției eliberatoare și-au asumat importante funcții de conducere“.

col.Ftp. Gaston Laroche

În Orientul Apropiat i-am cunoscut pe câțiva români care se angajaseră ca voluntari în Forțele Franceze Libere: George Burcă, Ion Greuzard-Burcă, George Litman și fratele său și alții.

G.A. Pordea, în lucrarea „Relațiile franco-române de-a lungul timpului“, sintetizează contribuția pe care românii aflați în Franța în timpul celui de-al doilea război mondial au adus-o la cauza libertății prin participarea lor la război în armata franceză, la rezistență în Forțele Franceze din Interior. „În momentul armistițiului din iunie 1940, scrie Pordea, emigrația română în Franța număra circa 14.000 de persoane (...). La fel ca și intelectualii români rezidenți în Franța, muncitorii manifestau o profundă și sinceră prietenie față de poporul și țara care le acordau o tradițională

ospitalitate. Din toamna anului 1939, aproximativ două mii din românii de aici se angajaseră voluntar în armata franceză (...). Și Pordea continua: „Înainte de a adera la Frontul național român din Franța, care se va constitui în 1943, și de a milita politic în rândurile sale (acest organism urmează directivele trasate de Consiliul Național al Rezistenței), acești tineri și cei care fuseseră demobilizați își reluaseră în majoritate lupta în rezistența clandestină (...)”.

Faptele lor: incendierea fabricilor și a garajelor, sabotaje în uzine, dinamitarea podurilor, rețele electrice distruse, explozii provocate în anumite locuri și la momente bine alese, deraierea convoaielor feroviare ale ocupantului.

Jacques Chaban-Delmas, gaulist din primul moment, participant la lupta de eliberare, evidențiază într-o povestire, „Ardoare”, prezența în activitatea rezistenței franceze a unei camarade de origine română, Maria-Antoaneta Ion.

Colonelul FTP Gaston Laroche, referindu-se la sutele de fapte de arme împotriva invadatorului german ale rezistenților români din Franța, scrie că „șirul românilor eroi ai Franței este lung” și că „românii au dovedit reale calități de conducători și, în momentul insurecției eliberatoare, și-au asumat importante funcții de conducere”. („Erau numiți străini”).

Într-adevăr, românii au participat la eliberarea Franței, în cadrul Forțelor Franceze din

Interior (FFI), la acțiuni în orașe și diverse provincii, pretutindeni în Franța, de la Marsilia la Pas-de-Calais, dovedindu-și curajul prin înalte fapte de eroism, la Bordeaux, Toulouse, Nancy, Lyon, Marsilia, Grenoble, Ardèche, Limoges, Gard, Corrèze, Pas-de-Calais, Paris și împrejurimile sale.

Țin să aduc un omagiu curajului și dăruirii românilor care au luptat în Forțele Franceze Libere pe care i-am cunoscut personal în timpul războiului.

Căpitanul George Burcă

Primăvara anului 1941. George Burcă vine să mă vadă la Ierusalim, la sediul Mișcării Române Libere. Vechi diplomat român și căpitan în rezervă al armatei române, G. Burcă a aderat la Forțele Franceze Libere în Egipt, în ianuarie 1941, cu gradul de locotenent. Era încântat să aște că fusese organizat un oficiu român de propagandă și propunea ca el însuși să stabilească legătura între mișcarea noastră și oficiul secțiunii locale a Franței libere. A urmat o colaborare fructuoasă între cele două oficii.

Ne-am împrietenit repede. Alâtea lucruri ne legau: el era cumnatul lui Nicolae Titulescu, coleg și prieten cu unchiul meu Marcu Beza; eram admiratorul distinsului diplomat care a fost Titulescu și mândru de patriotismul pe care strămoșii noștri Beza ni-l lăsaseră moștenire.

G. Burcă participase la campania aliată anglo-franceză pentru eliberarea Siriei și Libanului (în vara lui 1941). El și-a continuat serviciul militar în Forțele Franceze Libere până la sfârșitul războiului.

Iată câteva date din viața sa: s-a născut în 1889 la Ghimpețeni, Teleorman, și a murit în 1950 la București.

Bunicul său fusese unul din deputații care au votat alegerea prințului-domnitor Alexandru Cuza, o dată cu Unirea principatelor române.

Urmează Facultatea de drept la București și la Paris.

Căsătorit cu Germaine Greuzard, a avut doi fii și, din a doua căsătorie, cu Elisabeth Rowlands, a avut alți doi fii.

G. Burcă a participat la trei războaie: la războiul balcanic (1913), la primul război mondial (1916-1918), la al doilea război mondial (1940-1945).

A fost magistrat la începutul carierei. În 1922, pleacă în Statele Unite unde ocupă postul de cancelar al Consulatului român din Chicago.

Revenit în România în 1932, este atașat la secția de presă a Ministerului Afacerilor Străine; în 1936, este viceconsul la Alexandria, în Egipt, unde îl găsește începutul războiului. Refuză să servească sub regimul pro-nazist instaurat în România la 6 septembrie 1940 și se angajează ca voluntar în FFL, participând la luptele din Orientul Apropiat. Repatriat în 1946, a fost expulzat de regimul comunist.

PORTRETUL CĂPITANULUI JEAN-GREUZARD BURCĂ, OFİTER ÎN F.F.L.

Născut la 9 mai 1916, la Paris, Jean-Eugène Greuzard-Burcă, fiu al lui George Burcă, a servit în Forțele Franceze Libere. Este mobilizat în armata franceză în septembrie 1939.

După armistițiu, s-a alăturat Forțelor Franceze Libere din Palestina la 3 octombrie 1940, fiind afectat la primul B.I.M.

În primăvara lui 1941, alături de tatăl său, intră în contact cu oficiul de la Ierusalim al Mișcării Române Libere.

A participat în 1941 la operațiunile din Siria și din Libia și s-a aflat apoi, până în iulie 1942, atașat la Marele Cartier Britanic din Ierusalim. A participat la misiuni în Etiopia, începând din noiembrie 1942, și a acționat pe coasta franceză a Somaliei, la 17 februarie 1943.

Sosit în Anglia la 1 iunie 1943, este repartizat la trupele aeropurtate (la 16 iunie 1943) și apoi, la 1 februarie 1944, la BCRA (Serviciul de informații și operațiuni al generalului de Gaulle la Londra, din 1940 până în 1944). Este parașutat la Argenty (Allier) în noaptea de 15 spre 16 august 1944, în cadrul misiunii „Matilda” a planului „Proust”. Se alătură DGER la Paris, la 1 octombrie 1944.

J.E. Greuzard-Burcă, ce se angajase ca voluntar în 1940 cu gradul de sergent, a fost demobilizat la 4 septembrie 1945 cu gradul de căpitan, câștigat grație curajului și devotamentului său.

Decorațiile stau mărturie a bravurii sale: „Steaua de bronz“, „Crucea de război“, „Medalia răniților“ etc., precum și citarea de mai multe ori pe ordine de zi cu care faptele sale de arme au fost onorate.

La 9 februarie 1945, Marele cartier al teatrului de operațiuni european al armatei Statelor Unite, prin O.G. 14, acordă „Medalia Steaua de bronz“ „sublocotenentului Jean Greuzard-Burcă, din armata franceză, pentru fapte meritorii în cadrul operațiunilor militare, de la 15 august 1944 la 12 septembrie 1944“.

Generalul de Gaulle, președintele guvernului provizoriu al Republicii Franceze, șeful armatelor, citează, la Ordinul Diviziei (prin decizia nr.582):

„(...) Greuzard Jean - DGER - sublocotenent FFC.

Voluntar la toate misiunile și parașutat la 16 august în condiții deosebit de grele.

Atacat pe drum de o patrulă germană, el reușește să scape împreună cu un coechipier în mașină și să salveze materialul radio deteriorat în timpul aterizării.

Reușește totuși să transmită cele mai prețioase informații asupra pozițiilor inamice.

De la recuperare, s-a angajat voluntar pentru o misiune periculoasă“(...))

Aceste citări îi aduc atribuirea „Crucii de război“ 1939-1945 cu steaua de argint. (Întocmit la Paris, la 30 mai 1945. P.O. generalul de armată Juin, șeful Statului major general al apărării naționale, semnat: Juin).

După război, J. Greuzard-Burcă, sub pseudonimul Alain Durban, se dovedește un excelent scriitor. Publică două romane autobiografice: „Le défaut de l'armure“ („Defectul armurii“, Ed. du Pavois, 1946) și „La sarabande pour Eve“ („Sarabandă pentru Eva“, Ed. le Scorpion, 1958). Elisabeth Katherine, născută Stephens, cu care s-a căsătorit la Londra, în 1944, și cei doi fii ai lor au de ce să fie mândri. Ca și patria sa după tată, România, ca și patria sa după mamă, Franța.

„Șirul românilor eroi ai Franței este lung“, ne amintește Gaston Laroche. Dintre ei am amintit mai sus numele celor pe care i-am cunoscut în acțiunile din timpul războiului. Amintirea lor și a eroismului de care au dat dovadă îmi este scumpă.

MIȘCAREA ROMÂNĂ LIBERĂ (M.R.L.) DIN ORIENTUL APROPIAT

George Beza, șef al M.R.L. din Orientul Apropiat:

„Statele naziste-fasciste, cel de-al Treilea Reich și Imperiul Nipon au declanșat un război pentru stăpânirea întregii lumi...

Popoarele iubitoare de libertate, de pe tot pământul, au un singur dușman: imperialismul agresor. Împotriva acestui dușman ele trebuie să creeze un front unic pentru apărarea libertății lor naționale...

Și noi, românii, suntem victimele agresiunii imperialiștilor. Pentru a ne elibera de sclavia hitleristă, trebuie să luptăm împotriva dominației germane și a instrumentelor sale în România.

Națiunea română unită cu toate popoarele care înfruntă puterile Axei trebuie să declare război inamicului nazist și să-și aducă propria contribuție eroică la victoria cauzei comune.“

*(„Manifestul luptei
de eliberare“, 1 mai 1941)*

Mișcarea Română Liberă din Orientul Apropiat a luat naștere la Istanbul, în decembrie 1940, și și-a afirmat identitatea, prezența în cursul anului 1941 la Ierusalim și la Cairo.

Cei care am luptat pentru organizarea M.R.L. am fost: Ștefan Nenițescu, Pavel Pavel, Cornel Bianu și subsemnatul. Eram cu toții membri ai Partidului Național-Țărănesc, și

părăsiserăm țara cu știrea conducerii partidului, cu aprobarea și sprijinul său.

În timp ce eu mă stabilisem la Ierusalim, ca șef al Mișcării Române Libere din Orientul Apropiat, apoi în Egipt, ca voluntar, cu statut de ofițer în serviciul Marelui cartier general al forțelor aliate, ceilalți trei au mers la Londra ca să încerce să întărească acolo Mișcarea română liberă din Anglia.

La Istanbul, în noiembrie și decembrie 1940, așteptând sosirea prietenilor mei politici amintiți mai sus și care trebuiau, așa cum convenisem înaintea plecării din țară, să mă întâlnească în străinătate, m-am angajat să redactez ceea ce trebuia să constituie primele manifeste menite să marcheze apariția, în România, a Mișcării naționale de rezistență față de ocupanții străini.

Era vorba de a tălmăci voința națiunii române de a-și rămâne fidelă sieși și loială alianțelor sale tradiționale, de a se opune războiului declanșat de puterile Axei și de a se elibera - la momentul potrivit - prin propria sa contribuție la victoria aliaților.

În consecință, am întocmit un „*Apel la luptă!*“, urmat de scurte „*Instrucțiuni de organizare și directive de acțiune*“ (noiembrie 1940). Am scris două broșuri: „*Statul legionar*“, cu subtitlul „*Instrumentul dominației germane în România*“, și „*Misiunea combatanților din Mișcarea de Rezistență și Eliberare*“ (decembrie 1940).

În această ultimă scriere notam: „România este ocupată de forțele armate germane și înălțuită de un clan guvernamental de agenți ai dușmanului nazist. Națiunea română, exploatată și oprimată de hitleriști, caută calea care o va duce la mântuire, la eliberare. Această cale nu e alta decât lupta împotriva puterilor Axei. Poporul român nu poate angaja izolat lupta împotriva puterilor Axei, ci în acord și în alianță cu toate statele și națiunile din lumea întreagă care luptă pentru libertate și progres.”

Mai departe, tot în această broșură, notam: „Acțiunea concretă, pe teren, contra inamicului hitlerist, trebuie să fie dusă de organizații specific antinaziste. Trebuie să organizăm, atât în țară, cât și în străinătate, formațiuni de voluntari, luptători pentru eliberare. Aceștia sunt chemați să lupte împotriva Germaniei naziste. Secțiunea străină a organizației de voluntari va trebui să se încadreze în forțele aliate. În interiorul țării, secțiunile vor avea de hărțuit inamicul prin acțiuni de gherilă și trebuie să se pregătească să declanșeze - la momentul cuvenit - insurecția națională, militară și civilă, împotriva ocupantului hitlerist și împotriva guvernului de agenți vasali, aflat în totală dependență față de cel de-al Treilea Reich”.

Toate aceste documente au fost introduse în România în secret, multiplicare prin rețeaua

camarazilor și prietenilor mei și difuzate clandestin de aceștia.

La începutul lunii decembrie, a sosit la Istanbul primul dintre prietenii pe care îi așteptam, Ștefan Nenițescu, fostul secretar particular al lui Nicolaë Titulescu, fiul cunoscutului poet Ion Nenițescu ce scrisese celebra poezie patriotică, „Eroii“, și care fusese unul din aprigii susținători ai intrării României în război pentru realizarea unității naționale. Este vorba de primul război mondial. Ștefan Nenițescu era demn de iluștrul său tată. Pus la curent cu tot ceea ce scrisesem și cu toate proiectele de acțiune, el s-a declarat de acord cu ce realizasem. S-a entuziasmat la ideea de a așăța, în interiorul țării, mânia poporului, de a crea o mișcare structurală de rezistență și de eliberare. Era întru totul de acord să-i inițieze pe români ca să organizeze formațiuni de hărțuire a dușmanului nazist și să aducă, la ceasul potrivit, contribuția română la victoria aliaților.

Noi aveam intenția să-i oferim lui Nicolaë Titulescu, fost ministru al afacerilor externe, pus în disponibilitate în 1936 sub presiunea lui Hitler și Mussolini, președinția Mișcării Române Libere. Ștefan Nenițescu s-a însărcinat să meargă să-l întâlnească în Franța, în zona liberă, ca să-i facă această propunere. Dar, o lună mai târziu, Titulescu avea să moară.

Pavel Pavel, la rândul său, a sosit la Istanbul către sfârșitul lunii decembrie. Ne-am

întâlnit aproape în fiecare zi, iar de două ori pe săptămână aveam reuniuni de lucru. Împărtaşind vederile mele în chestiunea luptei insurrecționale în interiorul țării, pentru a contribui la dezvoltarea mișcării de eliberare în curs de a se naște, a recunoscut că e mai puțin atras decât mine de acțiunea subversivă. El dovedea mai mult interes pentru secțiunea externă a mișcării. Am convenit că va pleca la Londra ca să întărească comunitatea românească din Anglia.

În ianuarie 1941, își face apariția Cornel Bianu. El era reprezentantul personal al lui Iuliu Maniu, președintele Partidului Național-Țărănesc, căruia C. Bianu îi era nepot. Era în favoarea activizării unei secțiuni române libere în Orientul Apropiat, dar, personal, el voia să ajungă cât mai curând posibil la Londra, unde, conform indicațiilor lui Iuliu Maniu, trebuia să încerce să regrupeze pe românii din Anglia într-un comitet democratic.

Gruparea română liberă din Orientul Apropiat a luat deci naștere la sfârșitul lui 1940 și începutul lui 1941 și a fost întemeiată de membrii Partidului Național-Țărănesc Român trimiși de conducerea partidului.

Dornici să ne lărgim audiența, am intrat în legătură cu românii ce se găseau în Turcia, printre care: Titus Cristureanu, Aurel Decei, ofițeri ai navigației civile.

Eram deci la Istanbul, la începutul anului 1941. Am hotărât că mă voi ocupa de problema sprijinirii rezistenței interne, de susținerea formării grupurilor de contestare și gherilă. Am convenit că voi rămâne în Orientul Apropiat pentru a găsi acolo, împreună cu autoritățile aliate, modalități practice de sprijinire a mișcării proiectate. Ceilalți trei, C. Bianu, P. Pavel și Ș. Nenițescu, urmau să plece la Londra, trebuind să reprezinte acolo, în afara mandatului cu care-i însărcinase Maniu, nucleul nostru liber care, unit cu alți democrați și patrioți din Anglia, ar fi putut constitui un Consiliu Național Român reprezentativ.

Sosind cel dintâi în Turcia, am fost și primul care am părăsit-o, la 22 februarie 1941.

Am debarcat în Palestina, țară care era pe atunci sub mandat britanic.

Înainte de a-mi stabili sediul la Ierusalim, m-am oprit la Haifa pentru o ședere de treizeci de zile pe muntele Carmel. Acolo am redactat „Manifestul luptei de eliberare”.

În sfârșit, Petre Vulpescu, pe care îl contactasem înaintea plecării mele din țară și căruia îi scrisesem de la Istanbul, a reușit să plece din România și să vină în Turcia.

Înainte de sosirea la Ierusalim a lui Bianu, Pavel, Nenițescu și Vulpescu, grupasem în jurul meu câțiva intelectuali români. Printre ei se aflau fostul secretar al Consulațului român la

Ierusalim, E. Margalit, un grup de ziariști din anturajul lui Mihai Solomon și încă mulți alții. Decisesem, cu acordul autorităților locale, să ne instalăm în imobilul „Casei Române”, stabilind acolo sediul central al Mișcării Libere. Aveam acolo și „Oficiul Român Liber” din Ierusalim, serviciile sale de presă și de propagandă.

Oficialitățile britanice au autorizat existența și activitatea românească liberă sub direcția și responsabilitatea mea.

Oficiul era organizat în corp redacțional, secretariat și administrație, serviciu tehnic de tipărire. Colectivul colegial de redacție era însuflețit de publicistul Mihail Solomon și reunea mai mulți eminenți ziariști români, printre care: Henri Marcus, George Horia, Liviu Artemie, George Barer. Secretariatul administrației era asigurat de E. Margalit, ajutat de excelenții noștri colaboratori Edith Saraga, Emima Baltazan și Riva Lehrner. Serviciile de radio-monitor și tipografie erau conduse de Liviu Artemie și Constantin Moldau, ai căror colaboratori erau Moise Cohn și Otto Schäfler. Secretariatul politic al Mișcării a fost încredințat Vasilickiei Beza, soția mea.

Tocmai atunci au sosit din Turcia la Ierusalim camarazii mei Petre Vulpescu, împreună cu soția sa Margareta, Pavel Pavel cu soția, Cornel Bianu și Ștefan Nenițescu. Vulpescu s-a declarat de acord să rămână și să activeze în

Orientul Apropiat în cadrul mișcării și al oficiului. Ceilalți trei, după mai multe săptămâni de așteptare, au luat drumul Angliei.

Alți români s-au simțit atrași de acțiunea noastră: Alexandru Stelescu, Maxim Tudoran, George Stubei, Rugină, Ion Mihăiescu, Ecaterina Mihăiescu și alții.

Ne-au scris, după ce primiseră proclamația noastră, și ne-au încurajat promițându-ne sprijinul lor: Constantin Xeni, fost ministru, care se găsea în Elveția, Carol Davilla, fost ambasador român în Statele Unite, Victor Cornea, președintele CDR din Anglia etc.

ACTIVITATEA SUSȚINUTĂ A M.R.L ȘI A OFICIULUI DE LA IERUSALIM

În calitate de conducător al M.R.L. din Orientul Apropiat, m-am îngrijit de editarea, cu ajutorul prețios al tuturor colaboratorilor amintiți mai sus, a două periodice: „Lupta de eliberare“ și „La arme contra naziștilor“. De asemenea, alcătuiam și un cotidian: „Buletinul de radio-ascultare“.

Am tipărit mai multe broșuri, manifeste, ca și lucrări mai ample. Toate lucrările noastre erau aproape fără excepție destinate să ia calea României. Prin intermediul serviciilor speciale britanice, scrierile noastre căseau clandestin în România. Acolo, rețelele noastre angajate în munca secretă le reproduceau și le difuzau pe tot cuprinsul țării.

În iulie 1941, Marele cartier general de la Cairo îl însărcinează pe colonelul Johnson cu misiunea de a organiza la Ierusalim un centru de radiodifuziune destinat să emită în direcția țărilor Europei de sud-est și a țărilor aflate sub mandat francez. Acest centru era pus la dispoziția guvernelor aliate în exil ale Iugoslaviei și Greciei, al Franței libere și în serviciul mișcărilor libere ale românilor, ungurilor, bulgarilor și albanezilor.

Propaganda destinată României trebuia să fie difuzată de o stație intitulată „Independența română” a cărei conducere ne-a fost oferită, dar, în acel moment, n-am putut să ne asumăm sarcina unei colaborări externe, direcția fiind încredințată maiorului britanic A.C. Kendall.

Mișcarea noastră și-a asumat responsabilitatea de a asigura funcționarea emițătorului „Independența română”; i-am furnizat prin oficiul nostru crainici, buletinul de radio-ascultare și conferințe, până când a fost organizat de Kendall.

Mi-a revenit cinstea (și marea bucurie) de a inaugura emisiunile postului printr-o conferință, iar soția mea și domnișoara Margulis au fost primele crainice și primii redactori femei.

De-a lungul întregului an 1941, gruparea noastră a desfășurat la Ierusalim o activitate laborioasă, ale cărei repere iată-le:

- În aprilie am redactat o lucrare cu titlul: „Ordinea lui Antonescu este ordinea dominației naziste”. Lucrarea a fost tipărită.
- Pe tema „Linia justă a propagandei anti-naziste”, gruparea noastră scria că ea trebuia să urmărească:
 - 1) reanimarea și reorganizarea forțelor politice democratice românești;
 - 2) încurajarea poporului traumatizat de invaziile recente;

- 3) reperarea și detalierea tuturor indicilor și dovezilor că Axa va pierde războiul, că aliații vor învinge;
- 4) convingerea că lupta eliberatoare a tuturor popoarelor temporar subjugate contribuie la victoria aliată;
- 5) pătrunderea în spiritul românilor a certitudinii că România poate și trebuie să contribuie la propria sa eliberare printr-o luptă insurecțională continuă și fără preget împotriva opresorului totalitar hitlerist;
- 6) încredințarea românilor că acțiunea eliberatoare va trebui să fie dusă în strânsă legătură cu războiul care angaja celelalte națiuni împotriva puterilor Axei;
- 7) inspirarea credinței în victoria certă a libertății contra tiraniei.

La 1 mai 1941, am lansat proclamația „Manifestul luptei de eliberare” către poporul român. Acest document expunea luarea de poziție a mișcării noastre împotriva puterilor Axei pentru lupta de eliberare a românilor alături de toate popoarele încătușate de puterile totalitare tiranice, pentru victoria Națiunilor Unite.

Prevăzând agresiunea celui de-al Treilea Reich, invadator al întregii Europe, împotriva

Uniunii Sovietice și a Japoniei, invadatoarea întregului Extrem Orient, împotriva Statelor Unite ale Americii, în manifest se declara:

„Statele nazist-fasciste, Germania, Italia și Japonia, au dezlănțuit un război pentru dominarea lumii întregi (...) Agresiunea nazistă este dirijată în general contra marilor și micilor națiuni ale Europei, inclusiv a popoarelor Uniunii Sovietice, a popoarelor asiatice și chiar a celor din America. Popoarele din lumea întreagă au un singur dușman: imperialismul agresor nazist. Împotriva acestui dușman, statele libere și popoarele aservite trebuie să formeze un singur front pentru apărarea libertății lor naționale și cea a instituțiilor lor politice și sociale. Și noi, românii, suntem victimele agresiunii totalitare tiranice. Pentru a ne elibera de robia germană trebuie să luptăm și noi împotriva imperialismului hitlerist și a instrumentelor sale din România”.

Manifestul, tipărit și difuzat în România în momentul invaziei sud-estului balcanic al Europei și în preajma războiului declanșat de cel de-al Treilea Reich împotriva Uniunii Sovietice, venea la momentul oportun. El îl pune pe dictatorul Antonescu în fața responsabilităților ce-i reveneau. Pe de altă parte - și aici este punctul cel mai important - el ajuta națiunea română să devină conștientă de propria sa

răspundere și de datoria ei de a se detașa de războiul în care fusese împinsă de naziști; de a se angaja tot mai viguros și unanim în rezistență și lupta pentru eliberare, alături de toate Națiunile Unite.

Privitor la invazia nazistă în Balcani, scriam în periodicul nostru „Lupta de eliberare”: „Regimul de ocupație germană, guvernul generalului Antonescu aduc, în numele României, sprijinul lor la invazia Iugoslaviei și Greciei, creând situația ca România să fie considerată, pe nedrept, de către toate națiunile iubitoare de libertate, ca o țară inamică.[...] Trebuie deci să dovedim că noi, românii, nu suntem răspunzători de aceste crime internaționale, ci că din contră, suntem victimele nefericite ale opresiunii naziste și că suntem conștienți de datoria noastră de a lupta, cot la cot cu alte națiuni, pentru propria noastră eliberare de sub jugul hitlerist”.

În momentul când cel de-al Treilea Reich, stăpân prin cucerire al întregii Europe, invadea Uniunea Sovietică, pe care voia s-o colonizeze și s-o germanizeze, și antrena România în această monstruoasă aventură, noi am condamnat agresiunea hitleristă și, în același timp, l-am pus în gardă pe dictatorul Antonescu împotriva răului pe care îl făcea țării asociind-o scopurilor abominabile ale lui Hitler.

La postul de radio clandestin „Independența română“, am vorbit de necesitatea majoră a „luptei puterilor democratice contra puterilor totalitare naziste“, chemând armata română să nu depășească fluviul Nistru - la frontiera dintre România și U.R.S.S. - și recomandând națiunii române să se detașeze de Axă, să se alăture Națiunilor Unite.

Pe de altă parte, de la același post clandestin de radio, dna Vasilickia Beza dezvoltă ideea că și femeile române, alături de bărbați, au datoria de a opri alunecarea în prăpastie.

Conștiința și sufletul națiunii române nu sunt făcute pentru acțiuni de tâlhărie împotriva vecinilor. Această națiune, ea însăși mult timp aservită, oprimată și exploatată, s-a solidarizat mereu cu victimele războaielor de jaf și de subjugare. Conferința lansa apeluri femeilor pentru ca ele să intre în rândurile rezistenței.

Fiecare din membrii mișcării noastre și ai oficiului nostru și-a exprimat opinia prin radio sau presă. Toți au condamnat războiul hitlerist antisovietic ca parte integrantă a agresiunii invadatorilor împotriva tuturor statelor libere din lumea întreagă, un război pornit contra tuturor Națiunilor Unite, o vastă acțiune de luptă pentru stabilirea hegemoniei mondiale a nazismului tiranic și criminal. Toți au lansat apeluri românilor ca să nu se lase înșelați de

abila propagandă nazistă, și să-și facă iluzia că războiul antisovietic era o simplă luptă pentru recuperare a Basarabiei uzurpate, pe când în realitate el era un război de cucerire a lumii de către imperiile expansioniste. Un război împotriva lumii întregi. Un război de dominație universală în care România, vrednică de milă, figura ca unealtă în mâna puterilor care-și urmăreau scopul de a înlănțui întreaga omenire, incluzând și națiunile vasale, printre care și România, destinată în proiectele lui Hitler să devină colonie germană!

Un eminent ziarist român, Liviu Artemie, redactor politic și editor al buletinului „Radio-Monitoring“ al mișcării noastre, redacta note prețioase și contribuia la acțiunea noastră prin priceperea și știința alegerii știrilor pe care le difuza și prin pertinenta comentariilor cu care le însoțea.

Grupul de ziariști care constituia echipa noastră redacțională, intelectuali dotați și animați de cele mai înalte idealuri umane de libertate, asigura un înalt nivel spiritual mișcării noastre, o ținută superioară celor două periodice. Am întocmit și o lucrare colectivă: „*Dominația germană în România și lupta de eliberare*“, lucrare din care voi cita câteva pasaje semnificative:

Mihail Solomon, întreprinzătorul animator al grupului de redacție, se referea în articolul său la cucerirea hitleristă în toată Europa continentală, occidentală și de răsărit și sublinia astfel faptul că orice ajutor dat de vasalii Germaniei într-un sector oarecare al războiului constituia un suport împotriva tuturor statelor ocupate, a tuturor statelor ocupate, a tuturor statelor amenințate care luptau împotriva Reich-ului și a complicilor săi. El concluziona printr-o frază plină de o profundă semnificație: „Luptând alături de Germania, armata română nu face decât să extindă și să consolideze ocupația nazistă în toate sectoarele naționale ale Europei, deci și în România“.

George Horia, în articolul său „Reunificarea României“, scria: „Hitler continuă vechea tradiție prusacă de expansiune către est. El ne dezvăluie intențiile sale cinice prin declarația categorică precum că râvnește cu sete neostoită să intre în posesia unor vaste teritorii orientale și rusești. Hitler nu ascunde faptul că vizează, de asemenea, să înglobeze în Reich țările care se găsesc între Germania și Rusia, inclusiv România“.

Henri Marcus, intitulându-și studiul „Cucerirea Ucrainei va marca anexarea definitivă a României de către Reich“, scria: „Susținându-l

pe Hitler ca să zdrobească popoarele sovietice, generalul Antonescu nu face decât să constrângă națiunea română să lupte pentru propria sa aservire. Cucerirea și dominația hitleristă în Rusia vor însemna și anexarea definitivă a României la Reich-ul german“.

George Barer avertiza că înfrângerea sigură a puterilor Axei va avea consecințe nefaste pentru toți cei care vor fi fost vasali complici și nu s-ar fi revoltat la timp, alăturându-se Națiunilor Unite înainte de a fi fost prea târziu. El scria, printre altele: „În planul său de invazie, Hitler a legat destinul țărilor Europei răsăritene și al României de participarea la război contra Uniunii Sovietice“. Deci împotriva Națiunilor Unite. El voia să conducă toate națiunile spre aceeași catastrofă.

De o valoare meritorie erau ideile exprimate de camaradul nostru Constantin Moldau și cuvintele de ordine lapidare pe care le lansa în ajutorul propagandei noastre.

El s-a adevărit de asemenea a fi un excelent organizator și serviciile noastre tehnice au beneficiat de capacitatea și experiența lui.

Nici eu nu-mi cenzuram cuvintele când scriam: „Pentru crima de a fi adus națiunea română sub cizma germană; de a fi transformat România în bază de atac hitleristă pentru aservirea Iugoslaviei

și Greciei; de a fi transformat statul și armata română în complici ai hoardelor naziste care au invadat toată Europa și amenință întreaga lume; de a fi pus România în situația de a fi considerată de către toate națiunile iubitoare de libertate ca o țară inamică, generalul Antonescu va fi, în ziua eliberării românești și a victoriei Națiunilor Unite, judecat și condamnat“.

Scrierile noastre lumineau spiritele, reanimau sufletele, făceau să se nască speranța eliberării.

Asemenea pâraielor, grupurile de rezistență s-au unit în râuri, râurile au făcut să se nască fluviul mișcării de eliberare. Mare fluviu uman al cărui torent, precum apele bătrânului Danubiu, nu dă înapoi niciodată, învinge întotdeauna.

*

Ca urmare a războiului pe care România l-a declarat Marii Britanii, la 2 decembrie 1941, în acord cu War Office (Ministerul de război) și G.Q.G. din Orientul Apropiat, Oficiul român liber de la Ierusalim a fost deschis.

Activitatea română liberă era de acum înainte autorizată să se dezvolte pe baze noi, a căror principală caracteristică era principiul militar al secretului absolut al proiectelor, operațiunilor și misiunilor în curs. În consecință, am stabilit

sediuul mișcării și oficiul la Cairo, sub egida G.Q.G., în cadrul căruia am devenit voluntar cu statut de ofițer, bucurându-mă de o totală libertate de spirit și de o destul de largă autonomie de organizare.

Relatarea activității desfășurate începând din momentul în care aceasta s-a aflat sub patronajul War Office-ului britanic, în cadrul secțiunilor SOE și PWE a GQG, o voi face în capitolul „On His Majesty's Service” („În serviciul Majestății Sale”).

Dar mai înainte alte câteva portrete ale remarcabililor noștri camarazi din mișcare și colaboratori ai Oficiului din Ierusalim.

PORTRETELE CAMARAZILOR M.R.L. DIN ORIENTUL APROPIAT

Petre Vulpescu, adjunct de șef al mișcării:

Născut în 1913 la Buftea. Fiul unui administrator în serviciul întreprinderilor prințului Barbu Știrbey. Studii juridice la București. Membru al Partidului Socialist (C.Popovici), fiind președintele organizației de tineret. Participant la acțiuni antinaziste în perioada 1932-1938. Fondator alături de frații Beza, Octavian Metea, Dinu Mihail, Ion Popescu și alții, al unei mișcări de luptători antinaziști, către sfârșitul lui 1937, mișcare ce va deveni, după ocupația hitleristă, nodul rețelelor de rezistență.

Exilat voluntar în primăvara lui 1941, el întâlnește Mișcarea Română Liberă din Orientul Apropiat și devine unul din liderii oficiului acestei mișcări la Ierusalim.

În momentul declarării războiului între România și Marea Britanie, P.Vulpescu a încetat orice activitate publică în exil.

La sfârșitul războiului, s-a întors în România. După ce a fost reținut administrativ din 1951 în 1955 de către regimul comunist, s-a stabilit la Buftea, locul său de baștină, unde își exercită funcția de avocat. Soția sa, Margareta, decedată în 1976, membră a Uniunii artiștilor plastici din România, camaradă prețioasă

animată de nobile principii umanitare, l-a secondat în activitățile sale politice.

Deși de scurtă durată, activitatea sa în exil, de-a lungul anului 1941, în cadrul Mișcării Libere și al Oficiului de la Ierusalim, a fost fecundă și valoroasă.

Mihai Solomon, scriitor, militant M.R.L.
la Ierusalim:

Născut în 1909 la Galați. După studii de drept, se îndreaptă către ziaristică. Propaganda nazistă își întinde tentaculele ca o caracatiță asupra României. M.Solomon se ridică, în presă, împotriva primejdiei hitleriste. Războiul izbucnește, România este îngenunchată, ocupantul nazist este aici. Amenințat de represiune, Solomon evită invadatorul. La Ierusalim, el întâlnește Mișcarea Română Liberă în curs de constituire din Orientul apropiat și devine unificatorul și însuflețitorul grupului de intelectuali români care compuneau Oficiul român liber de la Ierusalim. În cadrul acestei mișcări el desfășoară o activitate prodigioasă în serviciul cauzei Națiunilor Unite.

După declarația de război între România și Marea Britanie, el se înrolează în Africa de nord și în Orientul Apropiat în rândurile armatei britanice. Sfârșitul războiului îl găsește printre aceia care contribuiseră, prin acțiunea lor, la eliberarea Europei, la victoria Națiunilor Unite.

Repatriat în 1947, M. Solomon este arestat în 1948 de forțele sovietice de ocupație din România. Condamnat la moarte, pedeapsă comutată la douăzeci și cinci de ani de muncă forțată, eliberat de comuniști cu ocazia amnistiei generale din 1964, el emigrează în Canada, după șaptesprezece ani de pușcării sovietice și comuniste românești.

La Montreal, unde s-a stabilit și unde este redactor la mai multe ziare, publica o suită de cărți ce povestesc calvarul său în închisorile sovietice și românești, ca și tragedia națiunilor europene și a poporului evreu atât sub jugul nazist cât și sub tirania comunistă.

Privind activitatea sa de militant al Mișcării Române Libere și de luptător în armata britanică, el scrie în cartea „Magadan, infernul Siberiei”:

„De la începutul ostilităților, în timpul invaziei Poloniei în toamna lui 1939, am înțeles că era preferabil să părăsesc România. Atunci am plecat în Palestina, cu intenția de a intra în rândurile <<Mișcării` pentru o Românie liberă>>... Mai târziu, mă angajam în armata britanică...”

Condamnarea la moarte de către sovietici a unui scriitor care fusese prigonit de hitleriști este mărturia cea mai bună a patriotismului eroic al lui Mihail Solomon, intelectual militant pentru libertate, care a fost unul din camarazii

noștri cei mai iluștri. Oamenii liberi sunt oameni demni. Fie ei hitleriști ori staliniști, zbirii totalitari mereu încearcă să-i doboare.

Henri Marcus, scriitor și ziarist,
militant al M.R.L.

„Germanii se află în România, prima serie de oameni politici sunt masacrați de agenții naziști, nu este momentul de a sta pe gânduri“. Astfel își începe scriitorul Henri Marcus mărturisirea adeziunii sale la echipa noastră, într-o carte intitulată „Middle East“ („Orientul Mijlociu“), și continuă: „La Ierusalim (...) am acceptat să colaborez la Mișcarea Română Liberă, sub auspiciile autorităților britanice din Orientul Mijlociu care utilizau materialul redactat în campania generală împotriva invadatorilor germani“.

Autor al multor scrieri literare și redactor financiar, H. Marcus a contribuit la răspândirea limbii engleze în România. A scris în cele mai bune publicații în favoarea dezvoltării economice românești. Convinș că țara avea nevoie de asistență occidentală, scrie în favoarea colaborării economice anglo-franco-române. În presa literară, el a făcut să fie cunoscute numele lui Sir Walter Raleigh, Oscar Wilde, iar traducerea pe care a făcut-o sonetelor lui Shakespeare, prima traducere românească, se află la British Museum printre traducerile universale ale genialului scriitor.

Admirator al geniului francez, el a fost de asemenea un fidel ambasador al prieteniei franco-române.

Dar, în 1940, cel de-al Treilea Reich dominator ocupase România, începuseră incităările canaliilor legionare la pogrom și genocid, era deci timpul ca el să se salveze.

Ajutat de ambasada Marii Britanii la București, H.Marcus și familia lui se refugiază în Palestina. El face parte din grupul de intelectuali adunați de Mihail Solomon în jurul Oficiului din Ierusalim al M.R.L.

Activitatea jurnalistică a lui Marcus în cadrul M.R.L. a fost de foarte mare valoare. Doctrina „războiului total“ a lui von Ludendorf, planurile de hegemonie și metodele de genocid ale lui Hitler sunt condamnate și națiunea română este îndemnată să ia pe deplin cunoștință de aceasta. Convins că supremația celui de-al Treilea Reich asupra Europei de la Atlantic la Urali, urmărită de Hitler, semnifica - în caz de reușită - desființarea totală a României și a tuturor țărilor europene aservite și apoi zdrobite, el scria „Cucerirea Ucrainei va marca anexarea definitivă a României de către cel de-al Treilea Reich“. Un studiu al cărui titlu este suficient de elocvent.

Henri Marcus a murit în 1975, în Israel. Activitatea sa a fost o prețioasă contribuție la cauza libertății, la victoria Națiunilor Unite.

George Horia, ziarist, militant al M.R.L.

Ziarist profesionist, fost redactor al ziarului „Argus” - tribună a vieții economice românești - G.Horia a militat pentru independența politică, economică și socială, împotriva dominării României de către cel de-al Treilea Reich.

Instaurarea regimului nazist și ocupația hitleristă îl determină să găsească refugiu în Palestina.

Organizarea unei mișcări libere în Orientul Apropiat și inițiativa lui M.Solomon de a grupa în jurul unui oficiu român liber la Ierusalim, oameni de litere hotărâți să contribuie la efortul de război aliat în sectorul războiului psihologic, îl atrag pe G.Horia, care se alătură acestei inițiative.

El se consacră mai ales analizei aspectelor economice ale dominației germane asupra României și consecințelor nefaste care ar fi decurs pentru această țară ca urmare a participării la războiul nazist.

Într-unul din studiile sale, „Reunificarea României”, el declară că o eventuală victorie a Axei va fi urmată de transformarea țării în colonie germană. Concluzia sa: „Nu poate fi vorba de reunificarea Transilvaniei prin alianța cu Hitler, ci de certitudinea catastrofei în oricare dintre cele două cazuri: în caz de victorie a

naziștilor ar urma colonizarea germană a României; în caz de înfrângere a hitleriștilor, ar urma ocupația sovietică și pedeapsa pentru complicitate cu invadatorii germani. O singură cale de mântuire: insurecția antinazistă și reșezarea alături de Națiunile Unite.“

Decedat în Israel, el rămâne în memoria tuturor camarazilor care au luptat pentru eliberarea Europei.

Liviu Artemie, ziarist, militant al M.R.L.

Eminent ziarist profesionist, Liviu Artemie era unul dintre iluștrii redactori politici ai cotidianului românesc „Lupta“ („Adevărul“). Articolele sale în apărarea democrației constituționale și a fidelității față de alianțele tradiționale ale României unite i-au atras stima progresiștilor, dar, pe de altă parte, i-au adus adversitatea fasciștilor și ura agenților naziști.

Refugiat în Palestina, el colaborează la Oficiul de la Ierusalim al Mișcării Române Libere, în cadrul căruia este editorul „Buletinului Radio-monitoring“ pe care îl face să strălucească prin comentariile sale pertinente.

În prezent trăiește în Anglia, unde este tot ziarist.

Contribuția sa la activitatea M.R.L. a fost laborioasă și distinsă.

Alexandru Stelescu, fost membru al
Forțelor speciale din Orientul Apropiat.

Născut în România, în 1900, Alexandru Stelescu este ziarist între cele două războaie mondiale. El se distinge după ascensiunea la putere a lui Hitler printr-o susținută campanie antinazistă pe care o duce în presa din București.

La începutul celui de-al doilea război mondial, el se află la Istanbul, unde conduce marele restaurant „Jaxim” asociat cu fostul campion de box Iorgulescu.

Contactat de serviciile speciale britanice, el se angajează voluntar în acțiunea dificilă de a organiza o rețea de legături secrete cu România, chiar de pe atunci destinată să devină prada celor două mari puteri totalitare vecine, cel de-al Treilea Reich și U.R.S.S. Activitatea sa la Istanbul, în serviciul SOE, a fost prodigioasă, mai ales în perioada 1940-1941.

Serviciile pe care le-a adus, ca membru al Forțelor speciale, la acțiunea aliată în Balcani și în România, și îndeosebi sprijinul pe care l-a dat formării și dezvoltării rețelei de rezistență la începuturile sale au fost remarcabile.

După invadarea de către naziști a țărilor balcanice și a Uniunii Sovietice, Gestapo-ul a făcut presiuni asupra Turciei pentru ca aceasta să pună capăt activității lui Stelescu, denunțată ca incompatibilă cu statutul ei de neutralitate.

La începutul lui septembrie 1941, Alexandru Stelescu sosește la Ierusalim. De la venirea sa, el ia contact cu Oficiul Român Liber și își pune experiența în serviciul Mișcării Române Libere din Orientul Apropiat. Sfaturile sale ne-au fost extrem de prețioase, ca și informațiile de altfel, pe care ni le-a dat cu generozitate.

Repatriat în România la sfârșitul războiului, el își reia activitatea de ziarist democrat. În 1948, este închis din ordinul N.K.V.D., securitatea militară sovietică. Mai târziu, în 1951, toți cei care serviseră în rândurile forțelor britanice în Orientul Apropiat vor fi întemnițați. Ancheta voia să stabilească faptul că liderii și militanții din Mișcarea Română Liberă din Orientul Apropiat și colaboratorii Oficiului de presă și propagandă de la Ierusalim fuseseră membri ai Intelligence Service trimiși în România în calitate de agenți antisovietici în serviciu comandat.

Anchetatorii voiau să-l facă să mărturisească pe Stelescu, printre altele, faptul că știa că eu, ca lider al Mișcării fusesem „colonel în Intelligence Service”, ceea ce ar fi confirmat acuzațiile aduse împotriva noastră, care pe atunci eram întemnițați și ne fuseseră destinate condamnări mai mari de douăzeci de ani de ocnă.

O confruntare Stelescu-Beza a relevat că Stelescu, în pofida torturilor morale și fizice, a rămas un om onest și curajos.

El a negat tot ceea ce voiau torționarii să-l facă să spună.

În consecință, nu au existat nici proces, nici condamnări. Noi toți am continuat să fim deținuți administrativ până în 1955.

Expatriat în 1959, el s-a stabilit în Argentina și apoi în Statele Unite, la New York.

Activitatea sa în serviciul cauzei libertății înaintea, în timpul și după război și martiriul său în închisorile comuniste merită să fie amintite în mod special în istoria anilor dureroși suportați de români sub dominația totalitară nazistă și sovietică.

CAPITOLUL V

NAȚIUNILE UNITE ÎN SPRIJINUL NAȚIUNII ROMÂNE

Cabinetul de război britanic, constituit pe baza unei coaliții naționale guvernamentale, la 11 mai 1940, era condus de Winston Churchill, prim-ministru și ministru al apărării. Toată responsabilitatea războiului revenea celor cinci miniștri ai Cabinetului de război.

În fața Parlamentului, Churchill a declarat că el n-avea nimic altceva de „oferit decât sânge, muncă, lacrimi și sudoare” și a încheiat spunând că politica guvernului era să ducă războiul împotriva tiraniei naziste până la victoria finală, până la înfrângerea și distrugerea nazismului.

„Pentru prima dată vă vorbesc ca prim-ministru”, spunea Churchill o săptămână mai târziu și, avertizând națiunea că după invazia hitleristă a Europei urma bătălia pentru apărarea insulei britanice, a făcut apel la supușii Majestății Sale: „Înarmați-vă și fiți viteji, căci mai mult prețuiește să pieri în luptă decât să

asiști la dezonoarea națiunii, la pângărirea altarului nostru sacru“.

Cuvintele lui Churchill, adresate locuitorilor insulelor britanice amenințate de invazia nazistă, purtate pe calea undelor radio pretutindeni în lume, sunt auzite și în România înconjurată pe atunci din toate părțile de dușmani invadatori și sunt resimțite ca o ploaie binefăcătoare căzută într-un ținut ars de secetă.

Cei mai mulți români vor să apere integritatea teritorială și independența țării ca militari, dacă regele i-ar chema sub arme, sau în calitate de combatanți ai rezistenței, dacă din vina celor de la conducerea țării ar fi fost nevoiți să-și ia soarta în propriile mâini și pe a țării deopotrivă. Putem înțelege cu ce strângere de inimă ascultau ei cuvintele unor lideri naționali care nu prevedeau decât dezastrul, cu excepția câtorva politicieni: C.I.C.Brătianu, N.Iorga, I.Maniu și statele lor majore.

Cuvintele și apelurile șefilor de stat aliați, șefii națiunilor cărora poporul român n-a încetat niciodată să le rămână fidel, găseau un mare ecou în sufletele și inimile românilor.

„O dată mai mult vom dovedi că suntem capabili să ne apărăm insula, patria și să supraviețuim furtunilor războiului și amenințărilor tiraniei“, declara Churchill la 4 iunie 1940.

Care român mândru de a fi avut, în 1916-1918, Antanta ca aliat, de a fi respins și înfrânt invadatorul austro-prusac, nu se simțea capabil, ca și englezii, „de a apăra patria noastră și de a supraviețui furtunilor războiului și amenințărilor tiraniei?”

Deși, într-adevăr, se auzea cel mai adesea vocea lui Churchill, o mare parte a Europei era amenințată, nu doar un stat vechi și faimos. Toată Europa putea să cadă în ghearele Gestapo-ului și ale odiosului aparat al dominației naziste. Iată de ce românii erau hotărâți să reziste.

„Să facem ca englezii!”, aceasta era starea de spirit a națiunii române. Și cuvintele conducătorilor națiunii și ale comandantului armatei britanice cădeau ca niște semănțe pe un sol afânat.

„Nu ne vom încovoia și nici nu vom ezita. Vom merge până la capăt, vom lupta în Franța, vom lupta pe mări și oceane, în aer, cu o forță și o încredere sporite, ne vom apăra insula cu orice preț, vom lupta pe litoral, pe aeroporturi, pe câmpii și pe străzi, pe coline: nu vom da înapoi niciodată!

Franței i se rezervă o soartă crudă. Puterea instalată cere armistițiu. Marea Britanie rămâne de acum înainte singurul braț înarmat pentru apărarea cauzei lumii.

Charles de Gaulle ridică drapelul Franței libere, al Franței gata de luptă: „Franța a pier-

dut o bătălie! Dar Franța n-a pierdut războiul! (...) Patria noastră este în primejdie de moarte. Să luptăm ca s-o salvăm!" (18 iunie 1940). Apelul generalului de Gaulle adresat tuturor francezilor este auzit și înțeles tot atât de bine și de către români, pentru care înfrângerea Franței era duros resimțită și prevestea propria lor nenorocire.

Era ca și cum, pe deasupra frontierelor geografice, Charles de Gaulle se adresa totodată Franței - latinitate occidentală - și României - latinitate orientală.

Apelul de rezistență față de invadatori, apelul la lupta de eliberare fusese lansat.

„Să facem ca francezii liberi, gata de luptă, la fel ca ei să ne angajăm în lupta de rezistență pentru eliberarea țării!". Aceasta era starea de spirit a majorității românilor.

Iunie, iulie, august 1940 - România este invadată, ciopârțită, vasalizată.

„Rezistență cu orice preț!" proclamă oamenii de stat cei mai de soi ai timpului.

„Înrolați-vă în mișcarea de rezistență și eliberare!", îndeamnă camarazii din mișcarea din interior.

„Sfărâmați lanțurile robiei naziste, reală-turați-vă Națiunilor Unite, eliberați-vă pe voi înșivă și participați la eliberarea Europei!", repetau românii liberi din exil, adresându-se compatrioților lor aserviți.

„Veniți-ne în ajutor!“, replicau patrioții români angajați în rezistență „și vom ști să ne facem datoria!“.

Cabinetul de război britanic, miniștrii, comandanții departamentelor speciale și șefii militari desemnați au venit toți în ajutorul națiunilor europene subjugate, în toate regiunile, inclusiv în România.

La inițiativa cabinetului de război, parlamentul britanic a votat o lege autorizând guvernul să subvenționeze nevoile materiale ale persoanelor refugiate și ale guvernelor în exil, ale căror țări fuseseră invadate și subjugate de naziști.

O declarație de asistență mutuală și de rezistență la agresiune a fost emisă la 22 iunie 1941 de către guvernele aliate, prin care se proclama că ele își vor continua lupta împotriva agresiunii naziste până la victorie și că se vor intrajutora în această luptă până la limita resurselor lor.

În sfârșit, la 14 august 1941, se elaborează Carta Atlanticului, urmată, la 1 ianuarie 1942, de declarația Națiunilor Unite, în care se afirma:

„Fiecare guvern se angajează să pună toate resursele sale militare sau economice în serviciul luptei împotriva membrilor Pactului Tripartit sau a celor afiliați la sus-amintitul pact, cu care guvernul respectiv se află în stare

de război (...) La declarația de mai sus pot adera alte națiuni care acordă sau vor acorda servicii și contribuții materiale luptei pentru victoria împotriva hitlerismului”.

Declarația Națiunilor Unite dădea posibilitatea tuturor națiunilor care, ca și națiunea română, fuseseră agresate, mutilate, violentate, vasalizate și înhămate cu forța la carul de război hitlerist, de a se detașa de Axă și a se ralia Națiunilor Unite, contribuind activ la lupta pentru înfrângerea nazismului.

ON HIS MAJESTY'S SERVICE

„Trebuie să vorbesc acum despre decizia luată de guvernul Majestății Sale [...] Noi n-avem decât un singur scop, suntem hotărâți să-l distrugem pe Hitler și, o dată cu el, ultima rămășiță a regimului nazist [...]”

„Orice om, orice stat care luptă împotriva puterii naziste va primi ajutorul nostru. Orice om și orice stat care merge cu Hitler este dușmanul nostru [...] Aceasta va fi linia de conduită -și aceasta este declarația noastră”.

(Winston Churchill, 22 iunie 1941)

„Orice om [...] care luptă împotriva puterii naziste va primi ajutorul nostru”, a declarat Churchill, iar Cabinetul de război britanic a întemeiat comandamente abilitate să sprijine reciproc, să unească eforturile lor cu cele ale rezistențelor europene, cu scopul de a acționa împreună pentru cauza eliberării. Aceste comandamente au fost: Special Operations Executive (Comandamentul operațiunilor speciale - S.O.E.) și Political Warfare Executive (Comandamentul războiului politic - P.W.E.)

Despre activitatea acestor două comandamente în sprijinul rezistenței și eliberării din Europa occidentală, aflată sub ocupația nazistă, s-a scris un număr important de lucrări atât în Anglia, cât și în fiecare din țările respective.

Nu voi menționa decât opera lui E.H. Cookridge, „Puneți Europa pe foc”, lucrare constituindu-se într-un soi de istoric al organizării și acțiunii S.O.E. în Europa occidentală (1940 - 1945). În prefața lucrării, autorul anunță că într-un al doilea volum va trata acțiunea S.O.E. pe alte teatre de operațiuni, în special Africa de nord (Algeria, Cairo), Italia, Iugoslavia, Albania, Grecia, România, Ungaria și chiar Germania.

Despre organizarea și activitatea Marelui cartier general al forțelor aliate din Orientul Apropiat în domeniul ajutorului pe care l-a dat luptei de eliberare a națiunilor sud-est europene, prin secțiunile S.O.E. și P.W.E. din Orientul Apropiat, s-a scris prea puțin.

Ceea ce mă îndreptățește să dezvolt și să subliniez acest fapt este un aspect particular al sacrificiilor consimțite în timpul războiului, aspect despre care în general, deocamdată, se vorbește insuficient: misiunile și operațiunile speciale acceptate voluntar și îndeplinite curajos, în spatele frontului dușman în țările balcanice și în special în România.

Istorici competenți vor scrie, fără îndoială, într-o bună zi, cărți pe această temă, bazându-se pe ansamblul documentelor.

Cât despre mine, ca simplu cronicar și, în același timp, martor, mă voi limita să relatez adevărul despre faptele eroice trăite și să vorbesc despre oamenii pe care i-am cunoscut personal.

Începând de la Istanbul, din 1940 și mai târziu, la Ierusalim și la Cairo, am întâlnit ofițeri britanici „On His Majesty's Service” care intra-seră în legătură cu mine, în numele Foreign Office și al War Office și sub ordinele G.Q.G. ale Forțelor din Orientul Apropiat.

Vreau de la bun început să-mi îndeplinesc plăcuta datorie de a mărturisi și că păstrez cea mai bună amintire despre toate serviciile și ofițerii britanici cu care am colaborat stabilind relații de prietenie sau de muncă.

Încerc o mare plăcere și multă mândrie să exprim în aceste pagini admirația pe care am nutrit-o și păstrat-o pentru instituțiile britanice, fie civile, fie oficii sau unități militare.

Cu cât trece timpul, cu atât amintirea camarazilor britanici pe care i-am întâlnit în timpul războiului îmi încălzește mai mult sufletul, rămânând în mintea mea vie, tulburătoare, de neșters. A aminti de excepționalele lor calități morale și de extraordinara lor măreție sufletească, de hotărârea în luptă și de dăruirea lor pentru victorie, de devotamentul și de respectul lor pentru morala religioasă - iată ce consider că este pentru mine o datorie sacră. I-am văzut acționând, luptând, murind sau învingând.

Cel care se încumetă să scrie chiar și numai un singur episod din cel de-al doilea război mondial - cel al României în vâltoarea acestei conflagrații - are obligația, pentru a nu păcătui

prin omisiune, să evidențieze sprijinul politic și militar pe care națiunile balcanice l-au primit din partea Națiunilor Unite în lupta lor de eliberare de sub jugul nazist și, mai presus de orice, n-are dreptul să ignore importanța războiului psihologic, activitatea politică și misiunile forțelor speciale britanice care au acționat în sprijinul României.

Comandamentul operațiunilor speciale a fost creat la 17 iulie 1940. Comandamentul războiului politic este cu un an mai tânăr. Ceea ce au împlinit ele constituie o suită incalculabilă de evenimente de un eroism care atinge sublimul și te face să crezi în miracole.

Misiunea maiorului David Russel, mort eroic

Era în vara anului 1943.

Maiorului David Russel, ofițer englez din forțele operațiunilor speciale, după ce a îndeplinit ostășește multe misiuni speciale în Iugoslavia ocupată, i s-a încredințat sarcina dificilă și extrem de periculoasă de a trece frontiera română cu scopul de a lua legătura cu acele personalități politice și militare române favorabile cauzei Națiunilor Unite, pentru a pune la punct răsturnarea situației existente și ralierea la țările aliate.

Din primăvara anului 1943, Iuliu Maniu, conducătorul Partidului Național-Țărănesc, imputernicit de întreaga opoziție antinazistă, a

anunțat guvernele occidentale că opoziția pro-aliată pregătea, prin intermediul generalului Sănătescu și al unui grup de ofițeri patrioți, o lovitură de stat antinazistă.

Maiorul D. Russel a ajuns în Banat, unde a reușit să intre în legătură cu un mesager al lui Iuliu Maniu, dar n-a mai ajuns să-l întâlnească deoarece, descoperit de Gestapo, a fost executat pe loc.

Operatorul TSF al misiunii s-a salvat și a alertat G.Q.G. despre eșecul operațiunii și sfârșitul tragic al maiorului David Russel.

Jertfa acestuia nu-i descurajează pe camarazii săi din Comandamentul operațiunilor speciale cărora o singură deviză le era lege: „Înainte până la victoria finală a cauzei Națiunilor Unite!”

Robert William Seton-Watson (1879-1951)

Nu l-am cunoscut niciodată personal pe R.W.Seton-Watson, tatăl camaradului și prietenului meu, Hugh Seton-Watson. Dacă amintesc acum de el, este datorită prestigioasei contribuții pe care și-a adus-o de-a lungul înregii sale vieți cauzei libertății națiunilor Europei centrale și estice care se găseau, înaintea sfârșitului primului război mondial, sub dominația imperiilor multinaționale germanice și rus, și, în timpul celui de-al doilea război mondial, sub jugul hitlerist.

Pe durata celui de-al doilea război mondial, R.W. Seton-Watson a slujit cauza aliată lucrând într-un departament al Foreign Office-ului care se ocupa în mod special de propaganda adresată țărilor Europei centrale subjugate de Germania nazistă și aliații ei.

Directivele pe care le primeam din partea Foreign Office-ului prin PWE la ME purtau marca acestui mare prieten al națiunilor est-europene aservite sau vasalizate de Hitler: R.W. Seton-Watson.

În 1943, în prefața la cartea lui Pavel, „Transilvania and Danubian Peace” („Transilvania și pacea dunăreană”), R.W. Seton-Watson atrăgea atenția mișcării românești de eliberare asupra faptului că în Carpați se afla adevăratul călcâi al lui Ahile al naziștilor și că românii puteau să-și îndrepte într-acolo atacul.

Acordând în 1940 Ungariei Transilvania de nord, Hitler urmărise un obiectiv strategic „care devenea mai clar, scria Seton-Watson, pe măsură ce armatele germane se retrăgeau către vest în fața înaintării torentului rus: noua frontieră din 1940 asigurase germanilor controlul versantului (de apus) al Carpaților și ofera posibilitatea stabilirii unei linii de apărare pornind din Bucovina pe direcția Sud, astfel încât să facă mult mai dificilă o invazie aliată a bazinului Dunării.

Obiectivul strategic pe care-l semnala R.W. S.-Watson era o realitate, și acesta conferea o

mare greutate problemei rolului ce urma să-l joace România. Trecerea acesteia de partea aliaților ei firești, Națiunile Unite, dejuca planul lui Hitler de rezistență pe Carpați și deschidea calea eliberării națiunilor din tot sud-estul european.

Intuiția lui R.W. Seton-Watson se dovedea a fi de o valoare inestimabilă. Toată propaganda aliaților adresată României, ca și acțiunea diplomatică discretă, a urmărit să ofere României șansa de a simți momentul cel mai propice din război pentru a aduce cauzei Națiunilor Unite o contribuție substanțială, scurtând durata războiului.

Maiorul Hugh Seton-Watson

Pe profesorul George Hugh Nicolas Seton-Watson, pe care l-am cunoscut la Istanbul, nu l-am văzut niciodată altfel decât cu o carte într-o mână și cu un dicționar în cealaltă. Pasionat de istorie, de politica contemporană și de politologie, avea o extraordinară ușurință de a învăța limbi străine.

Atașat la Legația britanică din România, el a învățat limba română în 1940; atașat în Iugoslavia în 1941, a învățat limba sârbă; în trece prin Turcia, a învățat turca și, în 1942, pe când călătorea spre Anglia cu vaporul, învăța maghiara.

Mobilizat și afectat Forțelor speciale din G.Q.G. în Orientul Apropiat, în anii 1941-1944,

H. Seton-Watson a îndeplinit misiuni de încredere în serviciul Angliei și în interesul eliberării țărilor subjugate.

Roadele activităților sale în țările Europei răsăritene în favoarea eliberării acestora, în timpul și după război, s-au concretizat după victorie printr-o mulțime de cărți și studii, dintre care iată câteva: „Eastern Europe Between the Wars” (1945); „The East European Revolution” (1959); „The Decline of the Imperial Russia” (1952); „The Pattern of Communist Revolution” (1953); „Neither War nor Peace” (1960); „The New Imperialism” (1961); „Nationalism and Communism” (Eseuri, 1946-1963); „The Russian Empire (1801-1917)”.

Om de știință bine ancorat în prezent, cu conștiința unui istoric avizat, Hugh Seton-Watson și-a slujit patria, Anglia, și cauza Națiunilor Unite în mod strălucit, prin atașamentul sincer pe care l-a dovedit pentru cauzele juste ale națiunilor est-europene, cărora le-a încurajat aspirațiile legitime, la fel cum făcuse altădată ilustrul său tată.

Generalul Thomas Masterson

Thomas Masterson a fost, înainte de război, reprezentant al Societății petroliere britanice „Phoebus” și directorul general al Societății petroliere române „Unirea”.

După declanșarea războiului hitlerist împotriva Poloniei și declarația de război a Angliei și Franței - contra Germaniei, lui Thomas Masterson, ofițer superior al forțelor armate britanice, i s-au încredințat, din partea guvernului și a înaltului Comandament britanic, misiuni de mare importanță și responsabilitate. A fost asistat de fratele său, Edward Masterson, veteran rănit în timpul primului război mondial, și de câțiva ofițeri britanici ce lucrau în domeniul petrolier (printre care A.G.G. de Chastelain, G. Gibson, Walmsley, Clark etc.). Acest grup de aliați ai României încă libere a încercat să saboteze aprovizionarea dușmanului cu petrol, urmând să blocheze navigația pe Dunăre, la Porțile de Fier.

În primăvara lui 1941, Thomas Masterson, pe atunci colonel, se afla în Iugoslavia. El a ajutat din toate puterile pe ofițerii și oamenii de stat patrioți iugoslavi să răstoarne regimul pro-nazist al regentului Paul, prin aducerea pe tron a regelui Petru și instaurarea unui regim militar sub conducerea generalului Simovici. Aceștia au respectat politica de alianță cu Națiunile Unite, rezistând împotriva invadatorului german.

L-am cunoscut pe Thomas Masterson în noiembrie 1941, în perioada declarării stării de război între România și Marea Britanie, Statele Unite și aliații lor. Am fost invitat de el în Egipt, la Marele cartier general, ca să discutăm despre

rolul românilor liberi în noua etapă a războiului, despre ajutorul pe care guvernul britanic era dispus să-l acorde, în noua conjunctură, celor care în teritoriul ocupat se opuneau inamicului nazist.

Thomas Masterson primise de la guvern și de la înaltul Comandament britanic misiunea de a rezolva problema contribuției active pe care refugiații politici români, ca și alte grupuri de refugiați balcanici, puteau să o aducă efortului de război al Națiunilor Unite. După ce afluase opinia românilor ce se aflau în Anglia și acționau acolo, colonelul Masterson venise în Orientul Apropiat să întâlnească refugiații reprezentativi care desfășurau aici o activitate utilă cauzei aliaților.

Am fost invitați la discuții Petre Vulpescu, principalul meu colaborator, și subsemnatul, ca lider al M.R.L. din Orientul Apropiat.

Într-o primă serie de întrevederi, menite să ni se cunoască starea de spirit, voința de a contribui concret la efortul de război aliat, i-am explicat ce doream, în ordinea priorităților.

Th. Masterson mi-a dat să înțeleg că starea de război cu România impunea o nouă formă de activitate. El m-a rugat să mă întorc în Palestina, să închid Oficiul român liber pe care-l deschisese acolo în scop de propagandă, apoi să revin în Egipt și să găsim împreună, în noile condiții, modalitatea în care activitățile noastre

trebuiau să se dezvolte pentru a fi eficace și conforme cu ceea ce puterile aliate puteau să autorizeze în timp de război.

O lună mai târziu, eram din nou la Cairo. O nouă etapă de negocieri începea. De data aceasta, colonelul Masterson a fost asistat pe durata discuțiilor, pe rând, de ofițerii britanici Julian Amery, Hugh Seton-Watson și Murphy.

După mai multe întrevederi, ca urmare a numeroaselor propuneri scrise pe care le avansasem, Th. Masterson își precizează decizia:

1. Îmi propune să devin „Political Adviser” („consilier politic”) al secțiunii române a ramurilor SOE și PWE ale G.Q.G. în Orientul Apropiat, cu statut de ofițer, asimilat la gradul de locotenent-colonel, mai târziu colonel.

2. Îmi propune, de asemenea, să continui și să dezvolt activitatea română liberă. Mijloacele puterii britanice urmau să-mi fie puse la dispoziție.

Am acceptat cele două propuneri. A urmat o activitate fructuoasă.

Cu colonelul Th. Masterson (general începând din 1944) am lucrat cât se poate de bine.

Ceea ce îmi rămâne în minte după întrevederile cu el poate fi exprimat succint prin părerea pe care am emis-o chiar în acea epocă: „În spatele gândirii acestui om se află multe secole de profundă și vastă inteligență imperială britanică!”

Îi trimiteam regulat rapoarte la Londra lui Th. Masterson, la Cabinetul de război, ca și la

Ministerul informațiilor și cel al Afacerilor externe.

Către sfârșitul anului 1942, Th. Masterson este înștiințat de mine că națiunea română, maturizată prin răul îndurat, devine tot mai pregătită pentru o acțiune insurecțională de anvergură; că este timpul ca ajutorul acordat rezistenței să sporească; că apelurile către români, adresate prin manifeste și posturi de radio clandestine, trebuie să fie sprijinite prin B.B.C.

Analiza mea era în convergență cu convingerea lui Th. Masterson, iar apelul meu de ajutor adresat B.B.C. găsește un teren favorabil.

Thomas Masterson își asumă această sarcină.

Atunci începe, în domeniul războiului psihologic, una din cele mai importante activități ale propagandei aliate adresată României. O acțiune care, coroborată cu alte inițiative aliate, a reușit, la momentul potrivit, să înfrângă rezistența germană în sud-estul european prin „defecțiunea” românească din angrenajul mașinii de război hitleriste.

La 24 ianuarie 1943, sărbătoarea românească a Unirii, Th. Masterson inaugurează o serie de conferințe la secția română a B.B.C., reunind expuneri cu tema: „Anul deciziei României”. Din 24 ianuarie 1943 până la 6 iunie 1944, au fost difuzate de către B.B.C. cincizeci de conferințe ale lui Thomas Masterson. El avertiza România împotriva riscului ce decurgea din prelungirea termenului detașării sale de

Axă. Numai moartea avea să pună capăt, în iunie 1944, activității lui, activitate care-și va aduce curând roadele, la 23 august 1944.

Cred că este util să reproduc temele cele mai importante ale conferințelor generalului Th. Masterson:

„Anul deciziei României“

„România și capitularea italiană“

„Hitler joacă la risc din rațiuni de prestigiu“

„Reflecții pe tema Pactului tripartit“

„Aliații cad de acord asupra problemei române“

„Ultimul moment“

„Ultima șansă“

„Nu va exista scuză“

„Anul deciziei României trebuie să fie 1943“

„Retragere la Nistru“

„Superioritatea navală și militară a aliaților“

„Capacitatea de a coordona și de a acționa judicios“.

Dacă țara ar fi înțeles și urmat sfatul - și în același timp avertismentul - Națiunilor Unite, transmis prin glasul generalului Masterson, ca anul 1943 să fie anul decisiv pentru România, Conferința americano-anglo-rusă de la Teheran nu ar fi mai găsit-o alături de Axă. Anglo-americanii ar fi putut pleda cu putere cauza României, victimă, vasalizată, renăscută din propria-i

cenușă, și să obțină pentru ea un statut favorabil, asemănător celui al Finlandei, Iugoslaviei și Greciei.

După Teheran, era prea târziu. Tot ce se mai putea obține, printr-o desprindere de acum tardivă de Axă, era de a avea câștig de cauză în chestiunea reunificării Transilvaniei și să se evite ca sovieticii să aservească pe calea armelor întreaga națiune.

„Desprindeți-vă de Axă, înainte de a fi prea târziu! Națiunile Unite nu vor să vă găsească în tabăra inamică!”, au fost ultimele cuvinte ale lui Masterson, înainte de a muri, lovit de o criză cardiacă.

Acțiunea sa n-a fost în zadar, deși România a înțeles destul de târziu (dar mai bine mai târziu decât niciodată) mesajul lui, care era glasul conștiinței națiunii. Două luni după moartea lui, eliberarea României era înfăptuită.

Un ultim cuvânt despre acest ofițer superior englez care a trăit o mare parte din viața sa în România și care iubea această țară de adopțiune tot atât de mult ca și propria sa patrie. Mesajele sale adresate României au fost publicate cu titlul „Conferințe adresate românilor de un ofițer superior englez”. Această culegere de conferințe merită a fi republicată ca sursă documentară a celui de-al doilea război mondial și ca datorie de conștiință a posterității recunoscătoare.

Colonelul Edward Masterson

Printre cei mai buni protectori și prieteni ai mei în timpul războiului s-a numărat, neîndoielnic, și colonelul Edward Masterson, fratele n.zez. al generalului Thomas Masterson și șef al secțiunii sud-est. europene a „Operațiunilor militare“ ale G.Q.G. - M.E.F.

Sosit în România la vârsta de șase săptăm.âni, aici avea să-și facă studiile elementare și liceale. Diplomat în S.U.A., el revine în România ca inginer petrolist și ajunge directorul Societ.ăt.ii petroliere „Unirea“.

Erou al primului război mondial, în timpul debarcării aliate la Galiopoli este grav rănit.

La începutul celui de-al doilea război mondial, el conduce acțiunea pe care aliații occidentali, anglo-francezi, în acord cu guvernul regal român, o duceau împotriva efortului de război nazist. Expulzat după instaurarea dominației germane în România, Ed Masterson este numit comandant al operațiunilor militare speciale în Balcani (la G.Q.G.-M.E.F.)

Prin intermediul lui Ed Masterson se transmitea toată corespondența mea cu Londra, Ierusalim, Istanbul și România, cu aceasta din urmă în mod clandestin.

Colonelul Ed Masterson, alături de colonelul G. de Chastelain, este în bună parte coautor al faptelor mele atât în domeniul operațiunilor speciale, cât și al războiului politic. El mă

sfătuia și mă ajuta să-mi îndeplinesc mai bine datoria. De exemplu, în domeniul propagandei sau al instrucțiunilor de sabotaj trimise rezistenței, el m-a informat despre tot ce se poate face pentru a diminua producția petrolieră, atât de necesară naziștilor. De asemenea, de fiecare dată când considera că evoluția opiniei publice românești cerea ca noi forțe să intre în acțiune, mă sfătuia și mă îndemna să scriu scrisori și să trimit material de propagandă altor patrioți români, pe care-i consideram deschiși apelurilor noastre, pentru a favoriza efortul de război al Națiunilor Unite contra Axei.

Mi-a făcut prea mult bine pentru ca să nu-i fi păstrat amintirea cea mai afectuoasă.

Colonelul Anthony Colin Kendall

Născut în 1898 și decedat în 1967. Și-a făcut studiile la Cotton College și la Beaupreau (Franța), a participat la primul război mondial în Franța (1916-1918). Îmbrățișând cariera diplomatică, a fost între cele două războaie consul în Bulgaria și în România. În timpul celui de-al doilea război mondial, este consul la Constanța (1939-1940), apoi face parte din Statul major al G.Q.G. din Orientul Apropiat (1941-1944). Din 1944 până în 1948, participă la Misiunea militară britanică de control în România, secțiunea consulară, și se pensionează în 1960.

Puțin după începutul celui de-al doilea război mondial, l-am cunoscut pe consulul britanic Kendall la Constanța și l-am revăzut destul de des în cursul activității mele. De fapt, ca ofițer a cărui misiune în timp de război era să urce la bordul oricărei nave ca să pună sub sigiliu armamentul și aparatele de transmisiuni TSF aflate acolo, efectuatam dese anchete care reclamau prezența consulilor țărilor sub pavilionul cărora se aflau navele. Traficul englez fiind intens, îl întâlneam adesea pe consulul britanic Kendall.

Curând am avut ocazia să luăm legătura în afara relațiilor oficiale, devenind prieteni. Era în iarna 1939-1940. Asociația „British Council”, în colaborare cu „L'Amicale Anglo-Roumaine” („Asociația de prietenie anglo-română”), inaugura la Constanța cursuri de engleză. La inaugurare participa și consulul Kendall care vorbea în românește despre importanța prieteniei și Alianței anglo-române. Cursurile erau ținute de colonelul în rezervă Popescu. Asistam la cursuri împreună cu soția mea, fiind amândoi dornici să ne îmbunătățim cunoștințele de engleză. Kendall era bucuros să ne întâlnească acolo.

Un an și jumătate mai târziu, l-am revăzut pe consulul Kendall la Ierusalim, ca ofițer superior în domeniul războiului politic, însărcinat cu conducerea emisiunilor radiofonice britanice în limba română și bulgară, adresate

celor două națiuni. S-a stabilit cu ușurință o colaborare între noi și, atât eu, cât și soția mea, am susținut conferințe la emițătorul „Independența română” pe care el îl conducea.

Către mijlocul lui 1942, relațiile noastre au devenit mai strânse. Ajunsesem, în cadrul PWE, directorul postului de radio românesc clandestin „Lupta de eliberare”. Kendall continua să conducă „Independența română”. Eram în legătură permanentă și ne aduceam reciproc servicii. De aici a rezultat o perfectă și loială colaborare.

Este timpul să spun că scoțianul Kendall era un om dintr-o bucată, loial în orice împrejurare, camarad ireproșabil, prieten devotat, ofițer cu simțul onoarei militare întipărit în suflet, așa cum cere codul armatei.

După Teheran și Conferința de la Moscova (octombrie-noiembrie 1943), colonelul A.C. Kendall m-a ajutat să înțeleg mai bine destinul rezervat României și necesitatea inexorabilă de a intensifica acțiunea pe care noi o desfășuram pentru a o determina să rupă relațiile cu Axa și să se alăture Națiunilor Unite.

Tot în această perioadă, în cursul iernii 1943-1944, colonelul Kendall mi-a oferit, în cadrul PWE, direcția emisiunilor românești pe care le cumula cu conducerea celor legate de emisiunile pentru bulgari. Am acceptat să girez afacerile române ale PWE timp de câteva luni,

până la venirea unui ofițer trimis de Londra, maiorul Butler. Între timp, eu devenisem profesor pentru problemele românești la PWE-Training School (Școala de antrenament PWE).

La sfârșitul războiului, revenind în țara mea, am păstrat relațiile cu colonelul Kendall, care era membru al Misiunii militare britanice.

Guvernul britanic, având în vedere serviciile pe care le aduseseră cauzei aliate, mi-a sugerat prin G.Q.G. - și colonelul Kendall a insistat asupra acestui punct - să accept un post de consilier în Ministerul afacerilor externe englez. Am considerat că era de datoria mea să mă întorc în sfârșit în țara mea eliberată. Abia reîntors, am constatat că revenisem într-o țară ocupată și dominată, de sovietici de data aceasta, cum fusese altădată ocupată și dominată de naziști.

Prietenia lui Kendall mi-a fost prețioasă în această perioadă de după război, atâta timp cât regele Mihai a rămas pe tron. În legătură și în acord cu John Bennett, șeful serviciului de presă al Misiunii britanice, cu Donald-Carol Dunham, șeful serviciului cultural al Misiunii S.U.A., precum și cu maiorul Paul Claude de la aceeași misiune a S.U.A., am fost protejat până în 1948, dată-la care m-au avertizat că eram în primejdie și trebuia să părăsesc țara. Dintre toți bunii și fideli camarazi, Kendall s-a dovedit, o dată în plus, a fi constant un prieten de nădejde.

Archie Mac Evoy Gibson

Pe A. Gibson - fost corespondent al ziarului „Times” la București și apoi în Turcia - l-am întâlnit la Istanbul. Apelase la mine să-i dau lecții pentru a-și consolida și aprofunda cunoștințele de limba română. Păstrez despre el o amintire vie: bunătatea sufletului, sinceritatea mișcătoare, onestitatea surprinzătoare pentru mine, oriental, obișnuit să trăiesc printre românii sinceri amestecați cu levantini și fanarioți șireți, prudenți, cel mai adesea duplicitari. Și el m-a sfătuit, în 1945, dar în zadar, să nu mă întorc în România.

Lui A. Gibson îi datorez cunoașterea, la câteva zile după întâlnirea noastră, a unui foarte bun prieten și camarad, A.G.G. de Chastelain, care avea să devină un mare sprijinitor al Mișcării Libere.

La Istanbul, Gibson îl înlocuia uneori pe de Chastelain la întrunirile pe care noi, românii liberi, le țineam în fiecare săptămână. După plecarea mea din Turcia, la Ierusalim și la Cairo, am rămas în legătură cu Gibson prin corespondență.

Colonelul Frederick William Dampier Deakin

Șeful primei misiuni britanice pe lângă mareșalul Tito abia sosit în Egipt când, pe neașteptate, s-a îndrăgostit de fiica prietenului și confratelui Liviu Nasta - eminent ziarist român.

Dra Livia-Stela Nasta era secretară la Marele Cartier General - secția Operațiuni militare.

Locotenent-colonelul F.W.D. Deakin venise din Anglia ca să se pregătească pentru zborul deasupra Iugoslaviei, unde trebuia să aterizeze în misiune specială pe lângă mareșalul Tito și mișcarea de eliberare pe care acesta o conducea.

Pussy Nasta era o tânără româncă excepțională, distinsă și devotată. Pentru Mișcarea română de eliberare ea asigura, cu zel, curieratul.

Într-unul din birourile Marelui cartier, am ciocnit un pahar pentru fericirea noii perechi, a cărei căsătorie a avut loc în primăvara anului 1943, câteva zile înainte ca locotenent-colonelul F.W. Damper Deakin să decoleze într-o operațiune specială extrem de periculoasă. Cu ce ușurare și mândrie am aflat vestea reușitei acestei fapte eroice!

La începutul războiului, Bill Deakin servea într-un regiment de husari la Oxford. În 1941, activa la Ministerul de război, la comandamentul operațiunilor speciale. Misiunea lui în Iugoslavia era destinată, înainte de toate, să stabilească relații între Înaltul comandament aliat și Mișcarea iugoslavă de eliberare. Deakin trebuia, în special, să pregătească terenul pentru misiunea ce avea să urmeze pe lângă Tito avându-l ca șef pe Randolph Churchill.

Două luni după plecarea sa în Iugoslavia, colonelul Deakin era din nou la Cairo. Misiunea

următoare, condusă de R. Churchill, a avut, de asemenea, succes.

Vestea că Winston Churchill îi încredinșase chiar propriului său fiu sarcina unei acțiuni de război atât de primejdioase, aceea de a se parașuta deasupra unui munte încercuit din toate părțile, ne-a emoționat și îmbărbătat pe toți.

Desfășurarea acestei misiuni efectuată sub comanda lui Deakin, este povestită de el în cartea pe care a publicat-o în 1971, „The Embattled Mountain” („Muntele încercuit”).

Julian Amery

Când l-am cunoscut pe Julian Amery la Ierusalim, în 1941, era ofițer de legătură pe lângă șefii statelor balcanice în exil, șefii de guverne și personalitățile politice refugiate, originare din sud-estul european, ca și pe lângă secțiunea din Orientul Apropiat a F.F.L..

Cu maniere foarte distinse, cu o eleganță sobră și o politețe dezinvoltă în conversație, Julian Amery era interlocutorul ideal pentru a alina dorurile celor în exil, pentru a-i încuraja în plină catastrofă pe cei care luaseră deja hotărârea să reziste celui de-al Treilea Reich și de a-i ajuta, în ciuda nenorocirilor temporare, să-și păstreze neclintite încrederea și speranța în victoria finală. Ce consolatoare era ospitalitatea britanică, căreia delicatețea și atitudinea prevenitoare ale tânărului ofițer J. Amery îi erau cea mai frumoasă dovadă!

De curând stabiliți la „Căminul român” din Ierusalim, unde instalasem Oficiul Mișcării Române Libere, am primit vizita căpitanului Julian Amery care avea datoria să se ocupe, printre altele, de mișcarea noastră și problemele acesteia. Am aflat că el fusese în România după declanșarea războiului și că îndeplinise misiuni în Iugoslavia, Bulgaria și Turcia.

Prezența lui J. Amery la noi ne-a ajutat mult să risipim unele nedumeriri care păreau să existe în raporturile noastre cu autoritățile locale și, de atunci, am înțeles ce mare importanță are, pentru rezultatul bun al activității, sentimentul de încredere în ceilalți.

La sfârșitul anului 1941, cu ocazia întrevederilor mele cu Thomas Masterson de la Ministerul de război britanic, la Cairo, întrevederi la care asista și J. Amery, acesta m-a ajutat mult, prin discuții între patru ochi, să înțeleg mai bine problemele abordate sau vreun amănunt ce apărea în cursul negocierilor.

Schimburile de opinii cu J. Amery erau deopotrivă agreabile și utile. L-am revăzut mai apoi totdeauna cu plăcere în relațiile de serviciu sau de prietenie. Era maior când l-am întâlnit pentru ultima dată în Orientul Apropiat, în 1943.

În vara anului 1942, când l-am regăsit în Palestina, J. Amery mi-a mărturisit că l-a văzut pe Charles de Gaulle, căruia i-a prezentat proclamațiile mele și alte documente de luare de

poziție sau propagandistice și mi-a spus că șeful Franței libere a apreciat în mod deosebit acțiunea al cărei susținător eram.

Sarcinile sale îl purtau dintr-un loc în altul. În anii 1942-1944, a fost în serviciu comandat în Egipt, în Palestina, în regiunea adriatică și, în 1944, ofițer de legătură pe lângă mișcarea albaneză de rezistență.

Către sfârșitul războiului, se afla în Extremul Orient în calitate de reprezentant personal al primului-ministru, Winston Churchill, pe lângă generalul Tchang-Kai-Chek.

După război, ca membru marcant al Partidului Conservator, deputat și de mai multe ori ministru, J. Amery a colaborat în presă și a publicat relatarea misiunii sale speciale în Albania cu titlul „Puiul de vultur”.

Colonelul A.G.G. de Chastelain

Cel mai bun prieten și camarad în timpul războiului a fost pentru mine Alfred George Gardyne de Chastelain.

L-am întâlnit pentru prima dată la Istanbul, către sfârșitul lunii noiembrie 1940, la două săptămâni după ce mă refugiasem în Turcia. Archie Gibson ne-a pus în legătură.

De la prima vedere, am știut că vom deveni prieteni buni. Vorba sa francă inspira încredere, claritatea spiritului și argumentării lui judicioase impunea.

Era totdeauna logic în gândire și acțiune, în tot ceea ce întreprindeam de comun acord. Avea spirit practic și obiectul discuțiilor noastre nu era niciodată fără interes imediat sau îndepărtat.

Cauza aliată în sectorul balcanic îi datorează enorm. Cauza eliberării românești cu atât mai mult.

De la începutul războiului și până în ultima clipă a influenței hitleriste asupra României, A.G.G. de Chastelain și-a pus viața în primejdie pentru cauza libertății, împotriva tiraniei, și a contribuit considerabil la nașterea Mișcării Române de Rezistență și Eliberare, la întărirea și succesul ei, la reușita regală românească din 23 august 1944.

De Chastelain m-a încurajat să creez nucleul român liber în Turcia, să-i asociez la proiectul meu pe noii refugiați politici, Ștefan Nenițescu, Pavel Pavel și Cornel Bianu, toți, ca și mine, membri ai Partidului Național-Țărănesc.

Utilizând curierul diplomatic, tot el m-a ajutat să scriu în România fraților mei Ion și Constantin, prietenilor și aderenților politici, încurajându-i să persevereze pe calea rezistenței față de ocupantul german și față de dictatura pro-nazistă a generalului Antonescu, Horia Sima și alții.

De Chastelain este unul din artizanii transformării mișcării de rezistență din interiorul României în mișcare de eliberare.

În timpul prezenței noastre la Istanbul, din decembrie 1940 până în martie 1941, de Chastelain avea obiceiul să ne reunească, pe Șt. Nenițescu, P. Pavel, C. Bianu și pe mine, o dată pe săptămână, ca să discutăm și să ne punem de acord asupra problemelor care erau comune cauzei rezistenței române și cauzei aliate, ca și asupra celor mai bune mijloace de a sprijini opoziția românească față de cauza și războiul hitlerist.

De Chastelain trimitea în permanență rapoarte la Londra și ne aducea la fiecare nouă întrunire reacțiile înaltelor instanțe engleze la luările noastre de poziție, la propunerile noastre. Tot prin el mențineam contactul cu conducerea opoziției politice din România prin mijlocirea rețelei TSF secrete.

Spre sfârșitul lunii februarie 1941, după o reuniune cu de Chastelain, un ziarist turc, al cărui frate era colonel la al doilea birou al Statului major turc, m-a informat că Gestapo-ul și Siguranța românească interveniseră pe lângă autoritățile turce, semnalându-le că, contrar obligației de neutralitate turcă, „G. Beza, supus român, desfășura o activitate politică ostilă față de Germania și de România”. Dovada era cartea mea difuzată în România „Statul legionar - instrument nazist”.

Naziștii și românii cereau expulzarea din Turcia și trimiterea mea în România. Ceea ce ar fi însemnat să mă predea în ghearele morții!

Am informat imediat Ambasada Marii Britanii, care urma să verifice informația și să ia măsurile de protecție ce se impuneau într-o asemenea împrejurare. Căpitanul Whitehall, șeful serviciului de vize de la ambasadă, confirmă exactitatea informației trei ore mai târziu.

Pericolul era mare și iminent. În consecință, am fost ajutat să părăsesc Turcia imediat și, în aceeași seară, împreună cu familia, am luat drumul Palestinei, sub mandat britanic.

Prin corespondența oficială am menținut legătura cu de Chastelain. Ne vedeam destul de des, fie cu ocazia călătoriilor sale la Ierusalim sau la Cairo - unde mă găseam - fie în timpul deplasărilor mele la Istanbul, unde călătoream sub acoperirea unui pașaport de serviciu britanic.

Prin mijlocirea prietenului meu de Chastelain l-am cunoscut la Ierusalim pe Ivor Porter și am devenit, la rândul nostru, prieteni.

În vara anului 1942, ca urmare a concertărilor cu de Chastelain, Ted Masterson, Ivor Porter și A.C. Kendall, am lansat mișcarea „Vlaicu“, menită să pregătească opinia publică românească pentru momentul decisiv în care națiunea suverană trebuia să se unească în jurul regelui Mihai cu scopul de a întreprinde, sub conducerea sa, actul istoric crucial al detașării României de Axă și alăturări la Națiunile Unite.

Această inițiativă a fost urmată de noi contacte cu țara prin corespondență, prin TSF, prin manifeste introduse clandestin sau difuzate prin RAF, acțiuni ferm sprijinite de SOE și PWE.

Lucrul cel mai important a fost că această nouă inițiativă - Mișcarea de eliberare „Vlaicu” - a dus la „misiunea maiorului David Russel, care a eșuat, dar apoi, la misiunea colonelului de Chastelain și a maiorului Ivor Porter, ce ar putea foarte bine să fie numită „Misiunea Vlaicu” sau și mai bine, „Misiunea eliberării”.

Căci dacă inițiativa loviturii de stat care a adus libertate României aparține în întregime regelui Mihai al României*, acțiunea de încadrare a acțiunii regale și naționale române în ansamblul războiului aliat împotriva Axei aparține Înalțului Comandament al Națiunilor Unite și ofițerilor aliați care i-au fost artizani, dintre care ofiterii S.O.E. „iviți din văzduh”, cei care, cu prețul vieții și libertății lor, i-au fost actorii: maiorul martir Russel, eroii, colonel de Chastelain și maior Porter.

Este timpul să le cunoaștem mai bine viața.

* Vezi nota de la pag. 88.

A.G.G. de Chastelain

A.G.G. de Chastelain era de origine scoțiană. S-a născut la Londra în 1906. Tot în acest oraș și-a primit instrucția universitară de inginer de utilaj petrolier (1927). Apoi, a venit în România, unde a lucrat în industria petrolieră până în 1940, dată la care s-a înrolat în forțele engleze de Operațiuni speciale. După ce a împiedicat pe cât posibil aprovizionarea celui deal Treilea Reich cu petrol românesc, care ar fi servit în război contra Franței și Angliei, în momentul în care România cădea sub dominația Axei de Chastelain, a fost implantat de S.O.E. la Istanbul, de unde a pornit acțiunea privitoare la chestiunile sud-estului european.

Pentru că trăise timp îndelungat în România, el iubea această țară pe care o știa victima nevinovată a atâtor vecini hrăpăreți și a unor aventurieri inconstienți. El încerca față de România o profundă compasiune și o sinceră dorință de a-și alătura efortul la eliberarea ei de sub jugul străin, la reconstruirea viitorului ei în libertate și independență.

În iulie 1943, de Chastelain a efectuat o călătorie în Canada, ca să recruteze combatanți voluntari pentru a fi parașutați în România, Ungaria și Bulgaria cu scopul de a sluji la eliberarea acestor țări vasalizate de Germania nazistă.

În același timp, i-a făcut o vizită soției sale Marion și celor doi copii, Jackie și John, pe care

ii vedea - credea el - pentru ultima oară căci se oferise pentru acțiunea de a fi parașutat în România, în fruntea misiunii al cărei șef era, iar Ivor Porter, șef-adjunct.

Înainte să plece în America să-și vadă familia și să recruteze combatanți pentru forțele de operațiuni speciale, de Chastelain, ca de altfel și Ivor Porter, se antrenase în parașutism și apoi se dusese la Londra ca să fie informat despre sarcinile exacte ce reveneau misiunii lor și fiecărui membru al acestei operațiuni.

L-am contactat înaintea plecării sale în Anglia și America și la întoarcerea sa în Orientul Apropiat.

Am discutat despre misiunea mea în chestiunea luptei de eliberare românești în lumina a tot ce trebuia să realizeze pe teren și ne-am despărțit fără să știu dacă ne vom mai revedea vreodată, dar cu speranța fermă și o credință neclintită în reușită.

La începutul lui decembrie 1943, colonelul de Chastelain și maiorul Ivor Porter au fost parașutați în Câmpia Română, deasupra pădurilor care se întind de-a lungul râurilor Vedea și Teleorman.

Noapte de smoală. Ceața neagră și opacă împiedica vederea. Cum să găsească, în acea păclă deasă, agentul care trebuia să-i contacteze?

În zori, s-au trezit pe marginea unui drum, unde au văzut o bornă kilometrică. Au auzit voci.

Erau militari germani ai apărării antiaeriene care detectaseră, în timpul nopții, trecerea unui avion inamic? Atunci ar fi fost sfârșitul!

Să fi fost vorba, din întâmplare, de soldați români? Iată ce ar fi putut fi liniștitor, căci armata română simpatiza cu anglo-americanii.

Ce noroc! Erau jandarmi români care fuseseră alertați. După arestarea lor, au fost transportați de urgență la București, deținuți la închisoarea militară Jilava și interogați la închisoarea militară Malmaison.

La Malmaison, de Chastelain l-a întâlnit pe fratele meu Ion și pe alți camarazi din „Grupul celor treisprezece”, închiși pentru activitate de conivență cu Comandamentul Suprem Aliat.

Cei doi șefi ai Misiunii britanice îi întâlneau pe camarazii lor români, în frunte cu Rică Georgescu.

Zidurile închisorii nu erau destul de groase, nici lanțurile și cătușele destul de rezistente pentru ca prizonierii, conduși de un nobil ideal, să nu poată face să treacă dincolo de ziduri și zăvoare mesajul pe care îl purtau. Chiar din închisoare, atât membrii misiunii britanice, cât și camarazii lor români participanți la lupta de eliberare și-au făcut auzite glasurile, astfel încât „Apelul” lor să fie cunoscut de întreaga națiune română.

Răspunzând întregului popor, înlănțuit de tirania nazi și de dictatura lui Antonescu, și

la „Apelul” Națiunilor Unite transmis prin misiunea de Chastelain - Porter, regele Mihai, în numele său și al națiunii române, a luat inițiativa de a realiza, la 23 august 1944, actul prin care au fost înlăturate lanțurile care încătușau națiunea română* și, drept urmare, zăvoarele care îi închideau în temniță pe luptătorii pentru libertat și pe prizonierii de război aliați, eroii ai victoriei Națiunilor Unite.

De Chastelain și Porter puteau să raporteze Majestății Sale Imperiale britanice: „Misiune îndeplinită!”.

Regele George al VI-lea l-a decorat pe colonelul A.G.G. de Chastelain cu „Distinguished Service Order” (D.S.O.) și cu „Order of the British Empire Military Division” (D.B.O.) înainte de sfârșitul războiului, la începutul primăverii lui 1945.

După război, de Chastelain a redevenit întreprinzător în domeniul industriei petroliere.

A.G.G. de Chastelain a murit la 16 martie 1974 la Calgary, Alberta, în Canada, unde se stabilise.

Corpul său neînsuflețit a fost purtat pe Câmpul de onoare în cursul funeraliilor militare celebrate în memoria celui care a fost unul dintre eroii celui de-al doilea război mondial.

* Idem.

Fiul lui, John de Chastelain, colonel în armata canadiană și comandant al bazei Montreal-Quebec, poate fi mândru de nobila moștenire lăsată de tatăl său.

Ivor Porter

Ivor Forsyth Porter, diplomat de carieră, a lucrat, la începutul războiului, până în 1941, ca secretar la Legația britanică din București.

Când l-am cunoscut, în 1942, la Ierusalim, apartamentul pe care îl ocupa în cartierul Nacha Shibi era ticsit de cărți. Spre marea mea bucurie, existau multe cărți de sociologie care mă interesau și care, în același timp, îmi erau utile în munca mea. Am devenit repede prieteni.

Discuțiile noastre se învâртеau în jurul subiectelor la ordinea zilei, dar, nu de puține ori, conversațiile noastre abordau considerații de ordin general, filosofic, ideologic, sociologic și politic. Aveam mult de învățat din acest schimb de idei cu Ivor Porter. De aceea am căutat mereu să-i fiu în preajmă și l-am întâlnit cu plăcere în anii 1942 și 1943, înaintea antrenamentului său pentru misiunea care l-a condus apoi din nou în România, țară pe care o părăsise în 1941. De data aceasta mergea să contribuie la eliberarea țării pe care o văzuse, începând din 1939-1941, căzută în abisul vasalității hitleriste.

Născut în 1913, și-a făcut studiile la Universitatea din Leeds. În 1939, era conferențiar la

Universitatea din București, secretar de legăție în 1940-1941, ofițer în Forțele Armate din 1941 până în 1945, cu nouă luni de închisoare militară în România ca urmare a participării sale la misiunea specială care a dus la trecerea României alături de Națiunile Unite.

Când, în anul 1947, fratele meu, Ion Beza, a fost ridicat fără să se știe de către cine și nici unde a fost transportat și ascuns, m-am adresat lui Ivor Porter, pe atunci secretar la Misiunea Militară britanică în România, ca să se intereseze de el și să-mi dea de știre.

Cum fusese ridicat de sovietici, nu de români și transferat în Rusia în regiunea polară, nu i s-a dat atunci de urmă fratelui meu.

De la sfârșitul războiului și până la retragerea sa în 1973, I. Porter a lucrat în diplomatie.

La sfârșitul războiului, regele George al VI-lea i-a conferit decorația „Order of the British Empire”, Military Division, pentru eroismul de care a dat dovadă în timpul îndeplinirii misiunii care îi fusese încredințată când a fost parașutat în România.

Pe Ivor Porter l-am revăzut ulterior la el acasă, la Londra. Practic nu se schimbase aproape deloc după cei treizeci de ani care trecuseră de la ultima noastră întâlnire la București. Același englez blond, suplu, avântat, aceeași ochi albaștri-verzi ca unda râului; același surâs plin de căldură și același caracter

generos. Vârsta? Cine ar fi putut spune că cei treizeci de ani care trecuseră i-au marcat figura? Fața și sufletul său păreau să fi aflat secretul tinereții fără bătrânețe.

L-am regăsit fericit în mediul familial. O grațioasă fetiță de șase ani, Alexandra, le însulețea căminul. Amfitrioana părea o prințesă bizantină coborâtă dintr-o icoană pictată la intrarea mănăstirii construite odinioară de familia sa. Și apoi, stăpânul acestei comori de suflete și fericire, același Ivor, vechiul meu prieten și tovarăș, care ascundea într-un colț al inimii amintirea prețioasă și de nimic alterată a uneia din cele mai eroice misiuni din cel de-al doilea război mondial...

PROCLAMAȚIA REGELUI MIHAI AL ROMÂNIEI CĂTRE ȚARĂ

Români,

În ceasul cel mai greu al datoriei noastre, am socotit, în deplină înțelegere cu Poporul meu, că n-a mai rămas decât o singură cale pentru salvarea Țării de la o catastrofă totală: ieșirea noastră din alianța cu Puterile Axei și imediata încetare a războiului cu Națiunile Unite.

Un nou Guvern de Uniune Națională a fost însărcinat să aducă la îndeplinire voința hotărâtă a Țării, de a încheia pacea cu Națiunile Unite. România a acceptat armistițiul oferit de Uniunea Sovietică, Marea Britanie și Statele Unite ale Americii. Din acest moment încetează lupta și orice act de ostilitate împotriva armatei sovietice, precum și starea de război cu Marea Britanie și Statele Unite. Primii pe soldații acestor armate cu încredere.

Națiunile Unite ne-au garantat independența Țării și neamestecul în treburile noastre interne. Ele au recunoscut nedreptatea Diktatului de la Viena prin care Transilvania ne-a fost răpită.

Români,

Poporul nostru înțelege să fie singur stăpân pe soarta sa. Oricine s-ar împotrivi hotărârii noastre liber luate și care nu atinge drepturile nimănui este un dușman al neamului nostru contra căruia armata și poporul sunt chemate să lupte prin orice mijloace, cu orice sacrificiu. Toți cetățenii să se strângă în jurul Tronului și al Guvernului pentru salvarea Patriei. Cel care nu va da ascultare Guvernului se opune voinței Poporului și este un trădător de țară.

Români,

Dictatura a luat sfârșit și o dată cu ea sunt înlăturate toate asupririle. Noul Guvern înseamnă începutul unei ere noi, în care drepturile și libertățile tuturor cetățenilor Țării sunt garantate și vor fi respectate.

Alături de armatele aliate și cu ajutorul lor, mobilizând toate forțele Națiunii, vom trece hotarele impuse prin actul nedrept de la Viena pentru a elibera pământul Transilvaniei noastre de sub ocupația străină.

Români,

De curajul cu care ne vom apăra cu armele în mână independența împotriva oricărui atentat la dreptul nostru de a ne hotărî singuri soarta depinde viitorul Țării.

Cu deplină încredere în viitorul Neamului Românesc să păsim hotărâți pe drumul înfăptuirii României de mâine, a unei Româнії libere, puternice și fericite!

MIHAI I

REGELE ROMÂNIEI

București, 23 august 1944.

CONTRIBUȚIA ROMÂNIEI LA ELIBERAREA EUROPEI

....Acționând în interesul tuturor Națiunilor Unite, ea (România) a participat activ la războiul împotriva Germaniei. "

(Tratatul de pace cu România, 1947)

Proclamația regelui Mihai al României, adresată națiunii, și ordinul dat armatei au fost salutate cu ușurare și entuziasm de populație și de forțele armate.

România revenea la alianțele și prietenii sale tradiționale și deschidea drumul către eliberarea Transilvaniei, aplanând în același timp, pentru un interval de timp nedeterminat, diferendul său cu Uniunea Sovietică pe tema anexării de către aceasta a Basarabiei și Bucovinei de nord, provincii românești la care România nu va putea nicicând să renunțe.

România îndeplinea totodată un rol de factor eliberator care depășea propriile interese și frontiere, contribuind prin acțiunea sa la scurtarea duratei războiului și, mai ales, la accelerarea eliberării Europei.

Contribuția României la victoria Națiunilor Unite poate fi, pe drept cuvânt, considerată ca începând din prima zi a războiului declanșat de Hitler, în momentul când regatul român mobili-

zase forțele armate și toate forțele națiunii în fața dușmanilor totalitari.

Se poate considera că aportul României la victoria cauzei aliate (în ciuda participării sale temporare la războiul împotriva Rusiei, provocată de altfel de rușii înșiși prin faptul că anexaseră prin forță și contra oricărui drept Basarabia și Bucovina) a continuat chiar după dezmembrarea și vasalizarea țării de către Hitler și complicitii săi, căci în timpul aservirii sale națiunea română a luptat contra efortului de război al Axei. Aceasta o demonstrează Mișcarea de Rezistență și Eliberare.

Contribuția României la eliberarea Europei, chiar dacă este considerată numai începând de la 23 august 1944 până la 8 mai 1945, este un fapt de război de o importanță capitală pentru Națiunile Unite și această contribuție este demnă de a fi pusă în evidență.

Să urmărim desfășurarea acțiunilor de război.

Regele Mihai îl numește pe generalul Constantin Sănătescu președintele guvernului de eliberare. Generalul George Mihail este numit șef al Marelui Stat Major al armatei și comandant șef al forțelor armate.

Armata română primește ordinul de a elibera teritoriul național de trupele germane și ungurești și de a trece la ofensivă contra acestora pentru a dezrobi Transilvania de nord invadată și anexată de Ungaria.

În același timp în care se purtau luptele de eliberare pe propriul său teritoriu, România ordonă trupelor sale să urmărească forțele hitleriste pe teritoriul Ungariei și Cehoslovaciei, până la înfrângerea finală a dușmanului nazist.

În noaptea de 23 august, Hitler ordonă trupelor naziste din România să înăbușe în foc și sânge insurecția națională română.

Armata a patra română a dezarmat unitățile germane din zona Capitalei și din regiunea petrolieră Ploiești.

O săptămână mai târziu, mai mult de o treime din România era eliberată. Prețul plătit: 10.000 de morți, răniți și dispăruți.

Datorită evenimentului istoric al insurecției române, calea eliberării Peninsulei balcanice era deschisă. Mișcările de eliberare națională din Iugoslavia, Grecia, Albania și Bulgaria erau astfel sprijinite să-și îndeplinească, la rândul lor, rolul eliberator. Căci România o dată eliberată, lovea înfrângul sistem al dominației naziste din sud-estul european.

Convenția de armistițiu, semnată la 12 septembrie 1944, la Moscova, între Regatul român și Națiunile Unite, constată că România a intrat în război și duce războiul alături de puterile aliate împotriva Germaniei și Ungariei, cu scopul de a restabili independența și suveranitatea statului.

România continuă lupta pentru eliberarea Transilvaniei.

Armatele a IV-a și a I-a atacă și resping trupele germane și ungare, avansează către Ungaria și Cehoslovacia.

În timp ce îndeplinește operațiuni militare de eliberare pe teritoriul național transilvan, operă încununată de succes la finele lunii octombrie 1944, armata română participă, alături de forțele armate sovietice, la lupte pentru eliberarea Ungariei.

Armata română a participat la bătălia pentru eliberarea nord-estului teritoriului național, de la 1 la 25 septembrie 1944, cu 18 divizii de infanterie, 5 divizii de vânători de munte și 5 divizii de cavalerie, cu un corp motorizat și un alt corp de armată de 31 de unități diverse și un corp aerian (efective cuprinzând 275.000 de soldați).

În cursul acestei faze a războiului, românii au dat tribut 5.000 de vieți.

După 25 septembrie 1944, armata română și-a continuat ofensiva pe teritoriul ungar, alungând inamicul hitlerist. Aproape 200.000 de soldați români au participat la înfrângerea rezistenței naziste de-a lungul râului Tisa, în nordul, centrul și sudul Ungariei orientale, concentrându-și apoi efortul pe direcția Budapestei. În decembrie 1944, cel de-al VII-lea corp de armată român pătrunde în orașul Budapesta, unde participă la lupte grele de stradă și în jurul diverselor obiective.

La 15 ianuarie 1945, grosul trupelor române din sectorul Budapesta se îndreaptă către Cehoslovacia, unde întâlnește al IV-lea corp de armată român care penetrase în Cehoslovacia la 18 decembrie.

Operațiunile militare românești din nordul Ungariei au fost plătite cu pierderea a mai mult de 40.000 de vieți omenești.

Participarea armatei române la eliberarea Cehoslovaciei, începută la 18 decembrie 1944, a durat până la sfârșitul războiului și a costat viața a 65.000 de soldați.

Contribuția militară a României la eliberarea Europei de sub jugul hitlerist, de la 23 august 1944 până la 8 mai 1945, a cauzat dușmanului hitlerist pierderi de aproape 25.000 de oameni și capturarea a 170.000 de prizonieri.

Totalul pierderilor românești a fost evaluat la circa 170.000 de oameni, morți, răniți și dispăruți.

Peste o jumătate de milion de ostași au participat la lupta pentru victoria Națiunilor Unite.

Pentru a permite o evaluare globală a contribuției României la cauza Națiunilor Unite pe toată durata războiului, de la 1 septembrie 1939 la 8 mai 1945, trebuie luați în considerare mai mulți factori:

1. De la 1 septembrie 1939 până la 6 septembrie 1940, România a rezistat frontului unit al totalitarilor, nazist și sovietic, ajutând în același timp, cât i-a fost posibil, Polonia martiră. Ea a plătit îndrăzneala de a rezista dictatorilor

hitlerist și sovietic prin asasinarea lui Armand Călinescu, pe atunci prim-ministru, pierderea Basarabiei și a Bucovinei, a Dobrogei și a unei jumătăți din Transilvania ca și, prin căderea regelui Carol al II-lea.

2. Din 6 septembrie 1940 până la 23 august 1944, națiunea română a continuat să opună rezistență față de opresorul nazist, plătind scump curajul și temeritatea ei: zeci de înalți demnitari, oameni de stat, oameni politici și generali au fost întemnițați și masacrați. Printre aceștia: fostul prim-ministru, savant de renume mondial Nicolae Iorga, generalul Gheorghe Argeșanu, foștii miniștri Virgil Madgearu, Petre Andrei, Victor Iamandi și alții. Sute de soldați români și de cetățeni pașnici, mai ales de origine evreiască, dar nu numai, au fost arși de vii, împușcați, exterminați în cursul unor veritabile masacre sau în lagărele de concentrare.

Țara a fost transformată într-o imensă închisoare, un vast lagăr de concentrare unde mii și mii de patrioți au fost întemnițați. Mai mult de 10.000 de cetățeni din rezistență au trecut prin închisorile și lagărele naziste din România.

3. De la 23 august 1944 și până la 8 mai 1945, România, prin lupta a peste 500.000 de soldați și cu contribuții materiale imense, și-a eliberat teritoriul național, a sprijinit eliberarea Ungariei și a Cehoslovaciei, a deschis calea pentru eliberarea Iugoslaviei, Bulgariei, Greciei și Albaniei și a contribuit, prin acțiunea sa, la eliberarea Europei.

TRATATUL DE PACE CU ROMÂNIA (1947)

Puterile Aliate și Asociate, pe de o parte, și România pe de altă parte;

Având în vedere că România, care a încheiat alianțe cu Germania hitleristă și a participat, alături de ea, la războiul împotriva Uniunii Republicilor Sovietice Socialiste, a Regatului Unit, a Statelor Unite ale Americii și a altor Națiuni Unite, poartă partea sa de răspundere în acest război;

Având în vedere însă că la 24 August 1944 România a încetat toate operațiunile militare împotriva Uniunii Republicilor Sovietice Socialiste, s-a retras din războiul contra Națiunilor Unite și a rupt relațiile cu Germania și sateliții ei și că, după ce a încheiat la 12 septembrie 1944 un Armistițiu cu Guvernele Uniunii Republicilor Sovietice Socialiste, Regatului Unit și Statelor Unite ale Americii, lucrând în interesul tuturor Națiunilor Unite, ea a participat activ la războiul împotriva Germaniei;

Având în vedere că puterile Aliate și Asociate și România sunt doritoare să încheie un Tratat de Pace care să reglementeze, în conformitate cu principiile de justiție, chestiunile aflate încă în suspensie de pe urma evenimentelor amintite mai sus și să constituie baza unor relațiuni amicale între ele, îngăduind astfel Puterilor Aliate și Asociate să sprijine cererea României

de a deveni membră a Organizației Națiunilor Unite, precum și de a adera la orice Convențiune încheiată sub auspiciile Națiunilor Unite.

Pentru aceste motive au căzut de acord să proclame încetarea stării de război și să încheie în acest scop Tratatul de Pace de față, desemnând, în consecință, pe Plenipotențiarii subsemnați care, după ce au prezentat deplinele lor puteri, găsite în bună și cuvenită formă, s-au înțeles asupra dispozițiilor ce urmează:

PARTEA I

FRONTIERE

Articolul 1

Frontierele României, indicate în harta anexată tratatului de față (Anexa 1), vor fi cele care erau în ființă la 1 ianuarie 1941, cu excepția frontierei româno-ungare care este definită în art. 2 al Tratatului de față. Frontiera sovieto-română este astfel fixată în conformitate cu Acordul sovieto-român din 28 iunie 1940 și cu Acordul sovieto-cehoslovac din 29 iunie 1945.

Articolul 2

Hotărârile sentinței de la Viena din 30 August 1940 sunt declarate nule și neavenite. Frontiera dintre România și Ungaria este restabilită prin articolul de față astfel cum exista la 1 ianuarie 1938.

PARTEA a II-a
CLAUZE POLITICE

Articolul 3

1. România va lua toate măsurile necesare pentru a asigura tuturor persoanelor de sub jurisdicția română, fără deosebire de rasă, de sex, de limbă sau de religie, folosința drepturilor omului și a libertăților fundamentale, inclusiv libertatea de exprimare, libertatea presei și de publicitate, libertatea cultului, libertatea de opinie politică și de întrunire publică.

2. România se obligă de asemeni ca legile în vigoare în România să nu stabilească sau să nu implice, în conținutul sau aplicarea lor, vreo discriminare între persoane de cetățenie română, pe temeiul rasei, sexului, limbii sau religiei lor, fie în ce privește persoana lor, bunurile, interesele comerciale, profesionale sau financiare, statutul personal, drepturile politice sau civile, fie în orice altă materie.

Articolul 4

România, care, în conformitate cu Convențiunea de Armistițiu, a luat măsuri pentru eliberarea fără deosebire de cetățenie și naționalitate a tuturor persoanelor deținute din cauza activității lor în favoarea Națiunilor Unite sau din cauza simpatiei lor pentru acestea sau din cauza originii lor rasiale și pentru abrogarea legislației discriminatorii și a restricțiu-

nilor impuse prin ea, va completa aceste dispozițiuni, nu va lua în viitor vreo măsură și nici nu va edicta vreo lege care ar fi incompatibilă cu scopurile enunțate în acest articol.

Articolul 5

România, care, în conformitate cu Convenția de Armistițiu, a luat măsuri pentru dizolvarea tuturor organizațiilor de tip fascist pe teritoriul român, fie ele politice, militare sau paramilitare, precum și a altor organizațiuni făcând o propagandă ostilă Uniunii Sovietice sau oricăreia dintre celelalte Națiuni Unite, nu va îngădui în viitor existența și activitatea unor organizațiuni de această natură care au drept scop lipsirea poporului de drepturile sale democratice (...)

pariții la Editura NICULESC

**Maria Brăescu
Monique Boy
LIMBA FRANCEZĂ
- prin exerciții -**

Un mijloc modern, atractiv și eficient de aprofundare a cunoștințelor prin exerciții gramaticale și de conversație, bazate pe folosirea spontană și imaginativă a noțiunilor abordate.

**Maria Dumitrescu-Brateș
LIMBA FRANCEZĂ
- manual de perfecționare -**

Texte literare reprezentative și de mare atractivitate pentru adâncirea cunoștințelor existente, precum și abordarea unor probleme noi, mai complexe, de ordin lexical și gramatical.

**Kristine Lazar
LIMBA GERMANĂ
- ghid de conversație -**

Un compendiu practic, cuprinzând exemplificări concrete, conceput ca un instrument accesibil pentru toți cei ce se află într-una din țările vorbitoare de limbă germană.

**Ion Toma
LIMBA ȘI LITERATURA
ROMÂNĂ**

Un prețios instrument didactic auxiliar pentru pregătirea elevilor la această disciplină. Texte critice ce completează consistent manualele școlare.

**A. Galbură și O. Rusu
FIZICA-MECANICĂ
sistem grilă**

O selecție de probleme reprezentative, reflectând programa, adaptate sistemului „grilă” (tot mai agreat la concursuri), rezolvate detaliat și însoțite de un bogat și intuitiv material grafic.

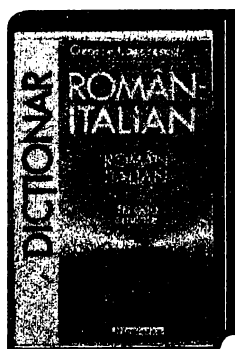
**Radu Mihai Papae
TESTE DE INTELIGENȚĂ
- Răționament geometric -**

O selecție de teste folosind valențele raționamentului de geometrie plană, contribuind la formarea gândirii logice și la obținerea unui Q.I. SPACIAL ridicat (atât de necesare la orice concurs de testare a posibilităților intelectuale).

**George Lăzărescu
DICTIONAR
ITALIAN-ROMÂN**

Un summum de cuvinte folosite în ocazii diferite. 14 000 de termeni ce constituie pentru oricine un îndrumar de bază în studiul și aprofundarea limbii italiene.

**George Lăzărescu
DICTIONAR
ROMÂN-ITALIAN**

16 000 de cuvinte, o solidă bază de plecare în studiul și aprofundarea limbii italiene, un îndrumar în descifrarea tainelor unui întreg univers.

dr. Alexandru Gheorghiu
CE TREBUIE SĂ ȘTIM
PENTRU A FI MEREU
SĂNĂTOȘI?

Sfaturi și rețete de viață lungă, un plus de informații pentru sănătatea fiecăruia dintre noi, despre alimentație rațională, alcool, tutun, surmenaj, sedentarism etc.

dr. Alexandru Gheorghiu
dr. Dan Abulius
SECRETELE CUPLULUI IDEAL

Un îndrumar agreabil, fără pretenții moralizatoare, oferind sfaturi utile soților (sau virtualilor soți), care doresc să atingă acea armonie - trupească și afectivă - ce-i va face de nedespărțit.

dr. Alexandru Gheorghiu
dr. Petre Penciu
COPILUL NOSTRU CREȘTE
SUNTEM PREGĂTIȚI?

Ce e de făcut pentru a-l ajuta pe copil să se integreze în societate? Sfaturi prețioase pentru părinții preocupați de sănătatea și armonia psihică a copiilor lor.

Alexandru Simionescu
MICA ENCICLOPEDIE DE
ISTORIE ȘI CIVILIZAȚIE
TEHNICA

Un istoric cuprinzător al progresului tehnic din cele mai vechi timpuri până în epoca modernă, cuprinzând date despre mari obiective tehnice ale civilizației moderne.

Radu Mihai Papae
REȚETE PENTRU TOATE
GUSTURILE

Băuturi dintre cele mai variate și de cea mai bună calitate: vinuri, lichioruri, cocteiluri și multe altele, cu care vă veți uimi musafirii.

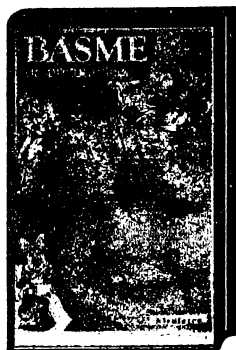
Draga Neagu
CÂND COPIII NOȘTRI
AU OASPEȚI

Un îndrumar util copiilor, dar și părinților care vor să facă din sărbătorirea unei zile festive prilej de bucurie și distracție cu bani puțini, dar cu multă dragoste.

Draga Neagu
JUCĂRII PENTRU COPII

O posibilitate de a confecționa, folosind materiale și instrumente la îndemâna oricui, un autentic "teatru de păpuși", improvizând adevărate piese, cu personaje și decoruri variate.

BASME DE PRETUTINDENI

O selecție dintre cele mai frumoase povești ale patrimoniului universal, prelucrate și adaptate după gustul modern, adevărate izvoare de înțelepciune și fantezie.

Elisabeth Hauer
SINGURĂTATE ȘI IUBIRE

O fascinantă incursiune în lumea copilăriei, cu gingășia sa, dar și cu intoleranța sa necrutătoare. Acțiunea gravitează în jurul relației dintre un copil marcat de sensibilitatea vârstei și tatăl său vitreg.

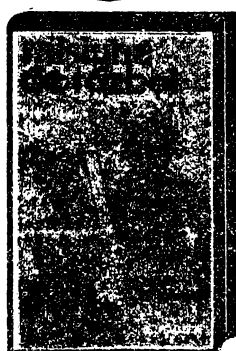
Draga Neagu
SĂ ÎNVAȚAM CROITORIE

Un ghid accesibil urmărind o inițiere rapidă și eficientă în tehnicile croitoriei, de la hăinuța pentru fetițe și păpuși, la rochii și bluze superbe.

Draga Neagu
SĂ CONFECTIONĂM
SINGURE ACCESORII
VESTIMENTARE

Un ghid prețios oricărei femei pentru confecționarea unor accesorii vestimentare de efect, cu bani puțini și folosind materiale existente în orice gospodărie.

George Beza
MISIUNE DE RAZBOI

Membru activ al Marelui Cartier General al Forțelor Aliate, autorul povestește calvarul României în timpul războiului, oferind o viziune proprie și originală.

Format 12,5x20 cm, 318 p.
Coperta policromie lăcuită

Marin Nedelea - ISTORIA ROMÂNIEI (I)

Compendiu de față, structurat în două volume, prezintă, într-o manieră obiectivă și sintetică, doctrinele principalelor curente de idei ce s-au manifestat pe scena politică românească în perioada 1848-1940, reflectate în cariera politică a peste 50 de personalități de prim rang. Este deosebit de util atât pentru elevi și studenți, cât și pentru profesori și cercetători. Din cuprinsul acestui volum: PASOPTISMUL, CONSERVATORISMUL, LIBERALISMUL.

*Un tablou complet al scenei politice românești prin personalitățile sale cele mai marcante
Prima lucrare de acest gen destinată publicului larg*

ISBN 973-566-035-1
Format 12,5x20 cm, 304 p.
Coperta policromie lăcuită

Marin Nedelea - ISTORIA ROMÂNIEI (II)

Compendiu de față, structurat în două volume, prezintă, într-o manieră obiectivă și sintetică, doctrinele principalelor curente de idei ce s-au manifestat pe scena politică românească în perioada 1848-1940, reflectate în cariera politică a peste 50 de personalități de prim rang. Este deosebit de util atât pentru elevi și studenți, cât și pentru profesori și cercetători. Din cuprinsul acestui volum: SOCIALISMUL, NATIONALISMUL, NATIONAL-TĂRÂNISMUL, EXTREMISMUL DE DREAPTA.

*Un tablou complet al scenei politice românești prin personalitățile sale cele mai marcante
Prima lucrare de acest gen destinată publicului larg*

